

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

**BIST 100 ENDEKSİNDE İŞLEM GÖREN FİRMALARIN MUHASEBE
POLİTİKASI SEÇİMLERİ VE SEÇİMDE ETKİLİ FAKTÖRLERİN
ANALİZİ**

Gözde ÇİLİNGİR

2024

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

**BIST 100 ENDEKSİNDE İŞLEM GÖREN FİRMALARIN MUHASEBE
POLİTİKASI SEÇİMLERİ VE SEÇİMDE ETKİLİ FAKTÖRLERİN
ANALİZİ**

Gözde ÇİLİNGİR

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Erkan ÖZTÜRK

T.C.

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

İşletme Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Gözde Çilingir'in "BIST100 Endeksinde İşlem Gören Firmaların Muhasebe Politikası Seçimleri ve Seçimde Etkili Faktörlerin Analizi" başlıklı tezi 16/04/2024 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve ../.. sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimi ve Doktora derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Erkan ÖZTÜRK
Tez Danışmanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Doktora derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Jüri Üyeleri: (Birinci sırada Tez Savunma Sınavı başkanı, ikinci sırada tez danışmanı, üçüncü sırada da diğer jüri üyesi yer alır. Yüksek lisans jürisi üç, doktora jürisi 5 kişiden oluşur.)

Unvan ve İsim	Bağlı Olduğu Kurum	İmza
1. Prof. Dr. Oğuzhan AYDEMİR	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	
2. Prof. Dr. Erkan ÖZTÜRK	Kırklareli Üniversitesi	
3. Prof. Dr. Gülnur ETİ İÇLİ	Kırklareli Üniversitesi	
4. Prof. Dr. Hakan TAŞTAN	Kırklareli Üniversitesi	
5. Doç. Dr. Ali KABLAN	İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi	

BEYAN

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

.../.../2024

ÖZ

BIST 100 ENDEKSİNDE İŞLEM GÖREN FİRMALARIN MUHASEBE POLİTİKASI SEÇİMLERİ VE SEÇİMDE ETKİLİ FAKTÖRLERİN ANALİZİ

Çilingir, Gözde

Doktora, İşletme

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Erkan Öztürk

İşletmeler tarafından tercih edilen muhasebe politikalarının finansal sonuçlara etkisi ve sonuçlarda farklılıklar ortaya çıkarması, araştırmacıların seçimleri etkileyen faktörlere odaklanmalarına yol açmıştır. Ek olarak Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın zaman içinde değişiklik gösterdiği ve kullanılan muhasebe politikalarının çeşitlilik kazandığı dikkate alındığında, seçilen muhasebe politikalarının incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada BIST 100 Endeksi'nde yer alan işletmelerin tüm sektörler bazında muhasebe politikası tercihlerinin belirlenmesi ve ayrıca işletmelerin muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin yeni değişkenler yardımıyla analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Elde edilen bulgular neticesinde işletmelerin kapsamlı gelir tablosunu sunum biçiminde, finansal kuruluşlar dışındaki işletmeler için faiz gelirlerinin sınıflandırılmasında, maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde ve yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde sektörler bazında muhasebe politikası tercihleri farklılaştığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra muhasebe politikaları seçimine etki eden faktörler lojistik regresyon analizi ile test edilmiş, kârlılık oranı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları seçme ihtimallerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Politikaları, Muhasebe Politikaları Seçimine Etki Eden Faktörler, Lojistik Regresyon Analizi

ABSTRACT

ACCOUNTING POLICY CHOICES OF COMPANIES TRADED IN BIST 100 INDEX AND ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING THE SELECTION

Çilingir, Gözde

Doctor of Philosophy, Business Administration

Supervisor: Prof. Dr. Erkan Öztürk

The impact of accounting policies preferred by businesses on financial results and the differences in results have led researchers to focus on the factors affecting the choices. In addition, considering that Turkish Financial Reporting Standards change over time and the accounting policies used become more diverse, the necessity of examining the selected accounting policies emerges.

In this study, it is aimed to determine the accounting policy preferences of the companies in the BIST 100 Index on the basis of all sectors and also to analyze the factors affecting the accounting policy preferences of the companies with the help of new variables. As a result of the findings, it has been determined that accounting policy preferences differ on a sectoral basis in the way businesses present their comprehensive income statements, in the classification of interest income for businesses other than financial institutions, in the subsequent measurements of tangible fixed assets and in the subsequent measurements of investment properties. In addition, the factors affecting the choice of accounting policy were tested with logistic regression analysis, and it was concluded that businesses with high profitability rates are more likely to choose revenue-increasing accounting policies.

Key Words: Accounting Policies, Factors Affecting Accounting
Policies Selection, Logistic Regression Analysis

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde ve tez konusunun şekillenmesinde desteklerini esirgemeyen değerli tez danışmanım Prof. Dr. Erkan ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım. Ek olarak tez izleme süreci boyunca bilimsel tecrübe ve desteklerini esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Gülnur ETİ İÇLİ ve Prof. Dr. Hakan TAŞTAN'a şükranımı özellikle belirtmek isterim.

Tüm doktora eğitim süreci boyunca birlikte çalışmaktan keyif aldığım sınıf arkadaşlarıma, bilgi ve tecrübelerini bizlerle paylaşan çok değerli hocalarıma ve Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü personeline sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak doktora ders dönemi, yeterlilik ve tez yazım sürecinde desteklerini ve sabrını esirgemeyen değerli eşim Öğr. Gör. Fevzi Kemal ÇİLİNGİR'e teşekkür eder, her daim yanımda olan aileme saygı ve sevgilerimi belirtmek isterim.

Gözde ÇİLİNGİR

18.04.2024

Kırklareli

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
KISALTMALAR	x
TABLolar	xi
ŞEKİLLER	xv
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1

ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA ve MUHASEBE POLİTİKALARI.....

1.1 Uluslararası Finansal Raporlamanın Gelişimi.....	3
1.2 Muhasebe Politikaları	6
1.3 Muhasebe Politikaları Seçimine İlişkin Yaklaşımlar	8
1.3.1 Etkililik (Verimli Arabulma) Yaklaşımı	8
1.3.2 Nakit Akım (Bilgi Asimetrisi) Yaklaşımı	9
1.3.3. Faydacı Davranış (Kazanç Yönetimi) Yaklaşımı	10
1.4 Muhasebe Politikaları Seçimine Etki Eden Faktörler	11
1.4.1 Kaldıraç Oranı.....	12
1.3.2 İşletme Büyüklüğü	12
1.3.3 İkramiye Ödeme Planı	13
1.3.4 Sahiplik Yoğunlaşması	13
1.3.5 Yatırım Fırsatları Seti	14
1.3.6 Özel Amaçlı Yatırımlar.....	15

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ

2.1 Literatür Taraması	17
2.2 Çalışmanın Amacı	30
2.3 Çalışmanın Kapsamı ve Hipotezleri	30
2.4 Çalışmanın Örneklemi.....	38

2.5 Çalışmanın Metodolojisi	43
2.6. Çalışmanın Kapsadığı Dönem	48
2.7 Çalışmanın Kısıtları	48

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMA BULGULARI..... 49

3.1 Kullanılan Muhasebe Politikalarına İlişkin Bulgular	49
3.1.1 Araştırma ve Değerlendirme Varlıklarının Sonraki Ölçümü	49
3.1.2 Kapsamlı Gelir Tablosunun Sunum Biçimi	51
3.1.3. Kapsamlı Gelir Tablosu Formatı	54
3.1.4. Stok Maliyeti Hesaplama Yönteminin Seçilmesi	57
3.1.5 İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışlarının Raporlanması	60
3.1.6 Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler İçin Faiz Gelir ve Giderleri ile Temettülerin Sınıflandırılması.....	63
3.1.7 Temettü Ödemelerine İlişkin Nakit Akışlarının Sınıflandırılması.....	69
3.1.8 Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri.....	72
3.1.9 Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Yönteminin Seçilmesi	76
3.1.10 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi	78
3.1.11 Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri	81
3.1.12 Maddi Olmayan Duran Varlıklarda Amortisman Yönteminin Seçilmesi	85
3.1.13 Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri	87
3.1.14 BİST 100 Endeksinde Yer Alan İşletmelerin Muhasebe Politikası Tercihleri.....	90
3.2 Muhasebe Politikası Seçimlerine Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular.....	93
3.2.1 Tanımlayıcı İstatistikler	93
3.2.2. Lojistik Regresyon Analizi Bulguları	101
3.3 Bulguların Yorumlanması ve Tartışılması	121

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	127
KAYNAKÇA	129

KISALTMALAR

AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
BL	: Banka Kredileri
CFO	: Finansal İşler M¼d¼r¼
CR	: Cari Oran
FIFO	: İlk Giren İlk Çıkar
IAS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
IFRS	: Uluslararası Finansal Muhasebe Standartları
KGK	: Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
LEV	: Kaldıraç Oranı
LF	: İşg¼c¼
m.d.	: Madde
OWN	: Sahiplik Yoğunlaşması
PR	: Kârlılık
RD	: Özel Amaçlı Yatırımlar
Q	: Yatırım Fırsatları Seti
ROA	: Aktif Kârlılık
SIZE	: İşletme Büy¼kl¼ę¼
ST	: Kısa Vadeli Borçlar
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
VIF	: Varyans Artış Faktörleri

TABLÖLAR

Tablo 1: Muhasebe Politikaları Seçimi ile İlgili Literatürde Yer Alan Çalışmalar	24
Tablo 2: TFRS'deki Alternatife Sahip Muhasebe Politikaları ve Tahminler	31
Tablo 3: İmalat Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmeler.....	39
Tablo 4: Finans Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmeler	41
Tablo 5: Diğer Sektörlerde Faaliyet Gösteren İşletmeler.....	42
Tablo 6: Çalışma Kapsamında Ele Alınan Bağımsız Değişkenler ve Ölçme Yöntemleri.....	44
Tablo 7: Gelir Arttırıcı ve Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikaları	48
Tablo 8: Araştırma ve Değerlendirme Varlıklarının Sonraki Ölçümüne İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması.....	50
Tablo 9: Kapsamlı Gelir Tablosunun Sunum Biçimine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması	53
Tablo 10: Kapsamlı Gelir Tablosunun Formatına İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması	56
Tablo 11: Stok Maliyeti Hesaplama Yönteminin Seçimine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması	59
Tablo 12: İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışlarının Raporlanması Yöntemine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması.....	62
Tablo 13: Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Faiz Gelirlerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması	64
Tablo 14: Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Faiz Giderlerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması	66
Tablo 15: Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Alınan Temettülerin Sınıflandırılmasına İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması	68
Tablo 16: Temettü Ödemelerine İlişkin Nakit Akışlarının Sınıflandırılmasına Yönelik Muhasebe Politikası Açıklaması	71

Tablo 17: Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması	74
Tablo 18: Maddi Duran Varlıkların Amortisman Yönteminin Seçimine İlişkin Açıklama	77
Tablo 19: Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesine Yönelik Muhasebe Politikası Açıklaması	80
Tablo 20: Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması	83
Tablo 21: Maddi Olmayan Duran Varlıkların Amortisman Yönteminin Seçimine İlişkin Açıklama	86
Tablo 22: Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümlerine Yönelik Muhasebe Politikası Açıklaması	89
Tablo 23: BİST 100 Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Muhasebe Politikası ve Tahmin Yöntemi Tercihleri	91
Tablo 24: Şirketlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	94
Tablo 25: Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	95
Tablo 26: Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	96
Tablo 27: Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	97
Tablo 28: Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	98
Tablo 29: BİST 100 Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Muhasebe Politikası Tercihlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	99
Tablo 30: Bağımsız Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	100
Tablo 31: Çoklu Doğrusal Bağlantıya İlişkin Bulgular	102
Tablo 32: Model Revizyonu Sonrası Çoklu Doğrusal Bağlantıya İlişkin Bulgular	103
Tablo 33: Muhasebe Politikaları Seçimi Eğilimi	104
Tablo 34: 1. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	104

Tablo 35: 1. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	105
Tablo 36: 1. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	106
Tablo 37: 2. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	106
Tablo 38: 2. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	107
Tablo 39: 2. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	108
Tablo 40: 3. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	108
Tablo 41: 3. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	109
Tablo 42: 3. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	110
Tablo 43: 4. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	110
Tablo 44: 4. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	111
Tablo 45: 4. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	112
Tablo 46: 5. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	112
Tablo 47: 5. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	113
Tablo 48: 5. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	114
Tablo 49: 6. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	114
Tablo 50: 6. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	115
Tablo 51: 6. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	115
Tablo 52: 7. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	116
Tablo 53: 7. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	116
Tablo 54: 7. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	117

Tablo 55: 8. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	117
Tablo 56: 8. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	118
Tablo 57: 8. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	118
Tablo 58: 9. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	119
Tablo 59: 9. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	119
Tablo 60: 9. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	120
Tablo 61: 9. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları	120
Tablo 62: 10. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu	120
Tablo 63: 10. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler	121

ŞEKİLLER

Şekil 1: İşletme ve Muhasebe Politikaları İlişkisi.....	6
---	---

GİRİŞ

Günümüzde muhasebe, işletmeyle ilişkilendirilen iç ve dış paydaşların, işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçları hakkında gereksinim duydukları bilgiyi sağlayan bilimsel bir sistemdir. İşletmeler muhasebe sistemini kendi özelliklerini ve hedeflemiş olduğu sonuçları dikkate alarak düzenleyebilmektedir. Oluşturulan bu sistem kullanıcılara bilgi sunmanın yanı sıra faaliyetleri kontrol etme, gelecek ile ilgili tahminde bulunma gibi işlevleri de beraberinde getirmektedir. İşletmeler muhasebe sistemlerini standartlar çerçevesinde kendilerine sunulan muhasebe politikaları arasından tercihler yaparak oluşturmaktadır.

İşletmelerin finansal tablolarının hazırlanması ve sunumu için benimsedikleri muhasebe politikaları, belirli ilkeler, esaslar, gelenekler, uygulamalar ve kurallar olarak tanımlanmaktadır. Bu politikaların işletmelerin finansal sonuçları ve performansı üzerinde belirgin bir etkisi olduğu bilinmektedir. Muhasebe alanında çeşitli alternatif muhasebe yöntemlerinin bulunması, karar vericilerin yapacakları seçimlerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Karar vericilerin tercih ettikleri yöntemlerle kayıtlar tutulmakta ve bu kayıtların sonucunda elde edilen finansal durumun bilgi kullanıcılarına aktarılması sağlanmaktadır. Seçilen muhasebe politikalarının finansal sonuçlara etkisi ve sonuçlarda görülen farklılıklar, araştırmacıların seçimleri etkileyen faktörlere odaklanmalarına yol açmıştır. Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın zaman içinde değişiklik gösterdiği ve kullanılan muhasebe politikalarının çeşitlilik kazandığı dikkate alındığında, seçilen muhasebe politikalarının incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Gerçekleştirilen literatür taramasında daha önceki dönemlerde yapılan çalışmaların sınırlı sayıda sektörü üzerinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte işletmelerin farklı iş kollarında olmalarına rağmen aynı muhasebe politikaları tercihlerinde bulunmalarından da hareketle bu çalışma kapsamında BİST 100 Endeksi'nde yer alan işletmelerin tüm sektörler bazında Türkiye Finansal Raporlama Standartları açısından ele alınan muhasebe politikası tercihlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca

işletmelerin muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin yeni değişkenler eklenerek analiz edilmesi hedeflenmiştir.

Bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; uluslararası muhasebe ve finansal raporlamanın gelişimi ile Türkiye Muhasebe Standartları'nda (TMS) yer alan muhasebe politikaları ve muhasebe politikası seçimlerine etki eden yaklaşım ve faktörler incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde; konu ile ilgili literatürde yer alan çalışmalar özetlenmiştir. Buna ek olarak araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı ve hipotezleri, örneklem, metodoloji, araştırmanın kapsadığı dönem ve kısıtlar yer almaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise araştırma kapsamında elde edilen bulgular, işletmelerin tercih ettikleri muhasebe politikalarına ilişkin bulgular ve muhasebe politikası seçimlerine etki eden faktörlere ilişkin bulgular olmak üzere iki ayrı başlık altında toplanarak raporlanmıştır. İşletmelerin tercih etmiş oldukları muhasebe politikalarına ilişkin bulgular, araştırma kapsamına dahil edilen muhasebe politikaları kapsamında ayrı ayrı başlıklar altında incelenmiş olup sektörler göre farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Ek olarak bu bölümde elde edilen bulgular literatürde konu ile olan diğer çalışmalar ile karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise analizler yardımıyla elde edilen bulgulardan neticesinde ortaya çıkan önemli sonuçlar paylaşılmış olup gelecek araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM 1

ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA ve MUHASEBE POLİTİKALARI

1.1 Uluslararası Finansal Raporlamanın Gelişimi

Dünyanın farklı bölgelerinde varlığını sürdüren insanların, toplumların ve devletlerin arasında var olan iletişim ve etkileşimin ‘karşılıklı bağıllık’ çerçevesinde giderek artması olarak tanımlanan küreselleşme, dünyanın farklı alanlarını nüfuzu altına almayı sürdürmektedir (Bayat, 2008: 25). Günümüzde küreselleşme ile birlikte uluslararası faaliyetlerde bulunan işletmelerin sayısının artması, sermaye hareketlerinin yoğunlaşması, piyasalardaki gelişmeler ortak bir finansal raporlama dilinin gereksinimi ortaya çıkarmıştır. Ayrıca yatırımcıların yatırım kararını verirken sınır aşırı tercihlere de yönelmesi ile ülkeler arasında karşılaştırma yapma ihtiyacı da doğmuştur. Bu noktada karşılaştırma yapılırken uluslararası raporlama dilini kullanma gereksinimi duyulmaktadır (Korkmaz, 2012: 106).

Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlamada uluslararası bir dil oluşturmak için 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi kurulmuş ve Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) yayınlanmaya başlamıştır. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi’nin temel öneminin; dünya çapında ulusal muhasebe standartlarını belirleyicilerini, muhasebe standartlarını uyumlaştırmak ve iyileştirmek için teşvik etmek olduğu vurgulanmaktadır. Kurum tüzüğünde Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi’nin hedefleri ise aşağıdaki şekilde açıklanmıştır (Mirza ve Holt, 2011: 25-26);

- Mali tabloların sunumunda kullanılan muhasebe standartlarını oluşturmak, yayınlamak ve bu standartların dünya çapında kabulünü teşvik etmektir.
- Mali tabloların sunumuna ilişkin düzenlemelerin, muhasebe standartlarının ve prosedürlerin gelişmesini ve uyumlaştırılmasını sağlamaktadır.

Türkiye’de ise muhasebe standartlarına yönelik olarak ilk çalışmalar Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kurulduğu dönemde TMUDESK’ten beklentiler, uluslararası ve diğer ülkelerin muhasebe standartlarından faydalanarak Türkiye’nin uygulama gereksinimlerini de göz önünde bulundurarak Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları’nın en kısa zamanda geliştirilmesi şeklinde açıklanmıştır (Yalkın, 1995: 262). TMUDESK muhasebe standartlarını oluştururken aşağıdaki hedefler doğrultusunda hareket etmektedir (Başpınar, 2005: 43-44):

- Mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında kullanılacak muhasebe standartlarını oluşturmak, yayınlamak ve bu muhasebe standartlarının ülke çapında kabulünü ve uygulanmasını sağlamak,
- Türkiye Muhasebe Standartlarının, Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyum göstermesini sağlamak,
- Muhasebe standartlarını oluştururken Türk ekonomisinin yapısı ile gereksinimlerini göz önünde tutmak,
- Mali tabloların düzenlenmesinde ve sunulmasında yararlanılan mevzuat ile muhasebe standartlarının harmonizasyonuna yönelik çalışmalarda bulunmak,
- Türkiye’de muhasebe alanında genel kabul görmüş kavram ve terimlerden, muhasebe standartlarının oluşturulması sırasında yararlanmak.

TMUDESK, Uluslararası Muhasebe Standartları’nı esas almak kaydıyla 19 adet muhasebe standardı yayınlamıştır. Ancak yayınlanmış olan bu standartların uygulanması ihtiyari olduğundan standartların benimsenmesinde ve işletmeler tarafından uygulanmasında istenen başarı yakalanamamıştır. Bu noktada yapılan çalışmalar tavsiye niteliğinde kalmıştır (Yünlü, 2020). Daha sonra bu standartlar revize işlemine tabi tutulmuş, IAS ve TFRS’lere tam uyumun sağlanması ise, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından üstlenilmiştir. TMSK, IAS ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) olduğu gibi kabul

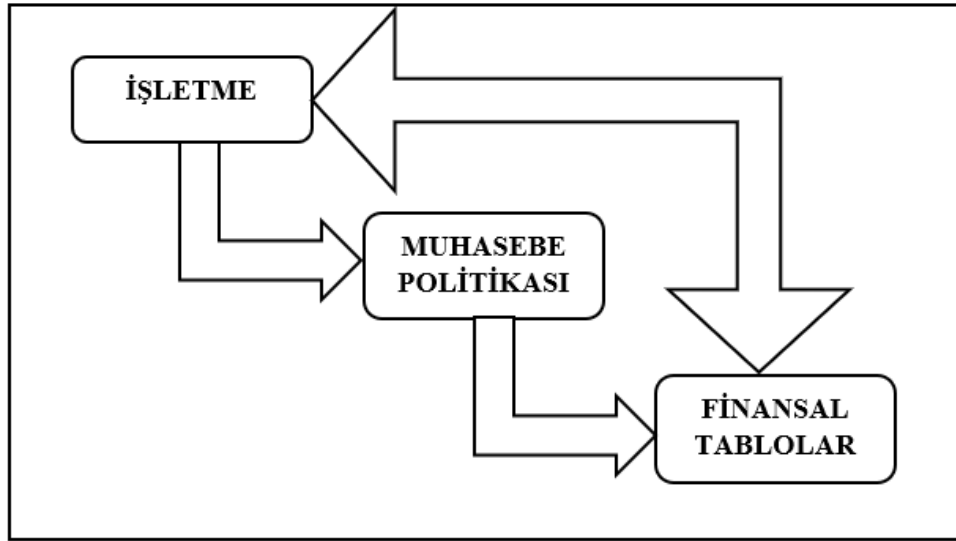
etmiş ve bu noktada standartların İngilizce metinlerini Türkçeye çevirerek yayımlamıştır. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunun uygulamaya girmesi ile ise TMSK, muhasebe standartları konusunda tek yetkili kurum haline gelmiştir (Erol ve Aslan, 2017).

2011 yılında yayımlanan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda adı geçen TMSK, 02/11/2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 660 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile hükmen ortadan kaldırılmıştır. Sözü geçen kararname ile birlikte TMSK'nın yerine Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartlarını oluşturmak, bağımsız denetim konusunda uygulama birliği sağlamak, bağımsız denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek ve bunların faaliyetlerini denetlemek ve bağımsız denetim konusunda kamu gözetimi yapmak amacıyla Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kurulmuştur (Yünlü, 2020).

2 Kasım 2011 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye istinaden kurulan KGK; Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu ile arasındaki telif anlaşmasına dayanarak, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından çıkarılmış olan tüm standartları kabul etmiştir. Ek olarak Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından uluslararası muhasebe standartlarında değişiklikler meydana gelmesi halinde Türkiye Muhasebe Standartları'nda da güncellemeler yapmaktadır. Bunun yanı sıra KGK, yürürlükte olan muhasebe standartlarının uygulanabilirliğini ve anlaşılabilirliğini yükseltmek amacıyla çalışma komisyonu oluşturmuş ve standartların güncellenme işlemi için tüm tarafların katılımının sağlanması için çaba göstermiştir (Gündenci, 2019: 210). Günümüzde KGK, Uluslararası Finansal Raporlama ve Denetim Standartlarına uygun olarak denetim faaliyetleri gerçekleştirmesinin yanı sıra ilgili muhasebe standartlarının Türkçe'ye çevrilmesi, uyumlaştırılması ve yayınlanmasından sorumlu tek kurumdur. Bu özelliği ile TMSK'nın devamı olarak görülmektedir (Uyar, 2015: 14).

1.2 Muhasebe Politikaları

Finansal tabloların oluşturulmasında ve sunulmasında işletmeler tarafından benimsenen belirli ilkeler, esaslar, gelenekler, uygulamalar ve kurallar olarak tanımlanan muhasebe politikalarının; işletmelerin finansal sonuçları ve performansı üzerinde önemli derecede etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Muhasebe alanındaki alternatif muhasebe yöntemleri bazı seçimler yapmayı gerekli kılmaktadır. Karar vericilerin yaptıkları seçimler doğrultusunda belirlenen yöntemler ile muhasebe süreçlerini gerçekleştirilmekte ve bu süreçlerin neticesinde ortaya çıkan finansal durumun bilgi kullanıcılarına iletilmesi sağlanmaktadır. Bu bağlamda Şekil 1'den anlaşılacağı gibi seçilen muhasebe politikaları işletmenin yansıması olarak kabul edilirken, finansal tabloların ise muhasebe politikalarının yansıması olduğu savunulmaktadır (Gökten, 2013: 126) .

Şekil 1: İşletme ve Muhasebe Politikaları İlişkisi

(Kaynak: Gökten, 2013: 127)

Muhasebe politikalarının seçilmesine ve değiştirilmesine ilişkin kriterleri belirlemek ve muhasebe politikalarında ve tahminlerinde meydana gelen değişiklik ve hataların düzeltilmesine ilişkin muhasebeleştirme ve açıklama esaslarını düzenlemek amacıyla IAS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar Standardı ilk olarak 2010

yılında yayınlanmıştır. 2018 yılında IAS 1 Finansal Tabloların Sunumu Standardı'nda gerçekleştirilen revizyon neticesinde IAS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar Standardı da güncellenmiştir. Bununla birlikte IAS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar Standardı'nda son değişiklik 12 Şubat 2021 tarihinde gerçekleştirilmiş ve işletmelerin kullanımına sunulmuştur.

IAS 8'in Türkçe'ye çevrilmiş hali olan TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar Standardı'na göre TFRS'ler işlemler, olaylar ve koşullar hakkında gerekli ve güvenilir bilgi sağlayarak finansal tabloların hazırlanmasını sağlayan muhasebe politikalarını belirlemektedirler. Politikaların uygulanmasının sonucunda önemsiz etkiler oluştuğunda, ilgili politikaların uygulanması gerekli görülmemektedir. Ancak, işletmelerin finansal durumunun, finansal performansının veya nakit akışlarının belirli bir şekilde sunumu için TFRS'den önemsiz sapmalar gerçekleştirilmesi veya bu oluşan sapmaların düzeltilmemesi uygun değildir. Bunun yanı sıra TMS 8'de TFRS'lerde belirtilen hükümlerin uygulanması konusunda işletmelere yardımcı olmak amacıyla, TFRS'ler ile birlikte uygulama rehberlerinin de yayınlandığı, TFRS'lerin ayrılmaz parçası olarak kabul edilen rehberlerin uygulanmasının zorunlu, ayrılmaz bir parçası olmayan rehberlerin ise uygulanmasının zorunlu olmadığı belirtilmektedir (TMS 8, md. 8-9). Standart uyarınca muhasebe politikalarının seçimi ve uygulanması işletme sorumluluğundadır. İşlemler ve olaylarla ilgili belirli bir TFRS olmaması durumunda ilgili şirketin yönetimi, muhasebe politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması ile ilgili alacağı kararlarda aşağıda yer alan hususları göz önünde bulundurmalıdır (TMS 8, md.11).

- İşleme benzer konularla ilgili diğer TFRS' de var olan hükümler,
- Varlıklar, borçlar, gelir ve giderlere ilişkin Kavramsal Çerçevede açıklanan tanımları, muhasebeleştirme kriterlerini ve ölçme yaklaşımlarını.

Ayrıca konu ile ilgili olarak belirli bir TFRS yoksa, yukarıda bahsi geçenlerle çelişmediği sürece işletme yönetimi, diğer muhasebe literatürünü,

kabul görmüş endüstri uygulamalarını ve benzer standart koyucuların standartlarını da göz önüne alabilmektedir (TMS 8, md.12).

TMS 8'in 13. Maddesinde işletmelerin benzer işlemler, diğer olaylar ve durumlarda tutarlı muhasebe politikaları seçmeleri ve uygulamaları vurgulanmaktadır. Finansal tablo kullanıcılarının işletmenin performansı, finansal durumu ve nakit akışlarını belirlerken işletmede var olan zaman içindeki finansal tablolarını karşılaştırabilmesi önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle aşağıda yer alanlar dışında işletmelerin uygulamış oldukları muhasebe politikalarında değişiklik yapmaması istenmektedir (TMS 8, md.14).

- Değişiklik bir TFRS tarafından zorunlu kılınıyorsa
- Değişiklik, işletmenin finansal performansı, durumu veya nakit akışları üzerindeki işlemlerin ve olayların etkilerinin finansal tablolarda ihtiyaca daha uygun ve güvenilir bir şekilde sunulmasını sağlayacak nitelikte ise.

Değişiklik yapılmaya karar verilmiş ise işletmeler, söz konusu TFRS'de yer alan geçiş hükümlerine uygun olacak şekilde değişiklik yapmalıdır. İlgili TFRS'de herhangi bir geçiş hükmü yoksa ya da ihtiyari olarak muhasebe politikasında bir değişiklik yapılmak istenirse işletmenin geçiş hükmü uygulamaksızın muhasebe politikasındaki değişikliği geçmişe dönük olarak uygulaması beklenmektedir (TMS 8, md.19).

1.3 Muhasebe Politikaları Seçimine İlişkin Yaklaşımlar

İşletmelerde muhasebe politikaları seçimi ile ilişkilendirilebilecek üç yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar;

- Etkililik (Verimli Arabulma) Yaklaşımı,
- Nakit Akım (Bilgi Asimetrisi) Yaklaşımı ve
- Faydacı Davranış (Kazanç Yönetimi) yaklaşımı olarak ifade edilmektedir (Holthausen, 1990).

1.3.1 Etkililik (Verimli Arabulma) Yaklaşımı

Verimli arabulma yaklaşımı olarak da adlandırılan etkililik yaklaşımı, işletme yönetimi tarafından alınan muhasebe politikası kararlarının işletme

değerini maksimuma çıkarmaya dönük olacağını savunmaktadır (Watts, 1977; Watts ve Zimmerman, 1990; Wong, 2005). Bu yaklaşıma göre işletme ile ilgili çıkar grupları arasında bir takım çatışmalar söz konusu olabilmekte ve bu çatışma sonucunda bazı maliyetler oluşabilmektedir (Al Qaysı, 2022:48). Arabulma maliyetleri; işlem maliyetleri (komisyoncu ücreti), bilgi edinme maliyetleri, vekalet maliyetleri (izleme maliyetleri gibi), yeniden müzakere sağlama maliyetleri (hali hazırda var olan sözleşmelerin bazı sebeplerden dolayı eskiyen bölümlerinin yeniden düzenlenmesi için sözleşme yapılması gibi) ve israf maliyetleri (israfın yasal olarak oluşan maliyeti, işlevini yerine getirmeyen kararların oluşturduğu maliyet gibi) olarak açıklanmaktadır (Watts ve Zimmerman, 1990: 134-135). Etkililik yaklaşımına göre işletmeler, muhasebe politikası seçimleri ile bu çıkar grupları arasında arabulma maliyetlerini asgari düzeyde tutmaya çalışmaktadırlar (Holthausen, 1990: 207).

1.3.2 Nakit Akım (Bilgi Asimetrisi) Yaklaşımı

İşletme yönetiminde görev alan kişilerin, şirketleri ile ilgili bilgi sağlama konusunda diğer ilişkili taraflara göre önemli bir avantaja sahip olduğu kabul edilmektedir (Kılınç, 2017: 89). Nakit akım yaklaşımı, tercih edilen muhasebe politikaları ile şirket yöneticilerinin firmanın gelecekteki nakit akışları hakkında beklentilerini ortaya çıkarmak amacıyla seçildiğini varsaymaktadır (Holthausen, 1990: 208).

Muhasebe politikası seçiminde yararlanılan nakit akım yaklaşımına göre bilginin maliyetsiz olduğu kabul edilmektedir (Emanuel, Wong ve Wong, 2003: 151). Bununla birlikte kullanılacak bilgiler bir değere sahiptir ve bu değer söz konusu bilginin hazırlanılması aşamasında oluşan maliyetlerden daha değerli olduğu ifade edilmektedir (Al Qaysı, 2022: 49). Ancak bu bakış açısı muhasebe politikası tercihlerinin belirlenmesinde vergi etkisi dışında kalan etkenleri açıklamamaktadır. Bunun nedeni nakit akım yaklaşımının işletme değeri üzerinde vergi etkisi dışındaki etkenlerin muhasebe ile ilgisiz olduğunu kabul etmesidir (Emanuel, Wong ve Wong, 2003: 151).

1.3.3. Faydacı Davranış (Kazanç Yönetimi) Yaklaşımı

Kazanç yönetimi, bazı çıkar gruplarının işletmelerin finansal performansına yönelik yanıltıcı bilgi vermesi ve tarafları etkilemesi amacıyla yöneticiler tarafından finansal raporlarda sunulan kazançların değiştirilmesi olarak açıklanmaktadır (Healy ve Wahlen, 1999: 364). Bir diğer ifade ile kazanç yönetimi, işletme yöneticileri tarafından yasal sınırlar dahilinde olmak koşuluyla isteklerine bağlı olarak kendi amaç ve çıkarları doğrultusunda firma finansal tablolarının olduğundan farklı gösterilerek manipüle edilmesidir (Kara, 2022: 141). Faydacı davranış yaklaşımında işletmelerin hak sahipleri arasında varlık transferine yol açabilecek muhasebe politikası seçimleri vurgulanmaktadır. Bu durumda, firmanın değeri en üst düzeye çıkarılamaz, çünkü muhasebe bilgileri kasıtlı olarak çarpıtılmış, yanıltılmış veya manipüle edilmiş olabilmektedir (Wong, 2005: 1172).

Literatürde kazanç yönetimine ilişkin iki temel perspektif bulunmaktadır. Birincisi, faydacı yaklaşımdır; bu bağlamda, işletme yöneticileri kişisel kazançlarını en üst düzeye çıkarmak amacıyla çaba sarf etmektedirler ve bu nedenle yatırımcıları yanıltabilirler. İkinci perspektif ise bilgi temellidir. Bu durumda, işletme yöneticileri, gelecekteki nakit akışlarına dair beklentilerini yatırımcılara açıklamak amacıyla kazanç yönetimini bir araç olarak kullanabilmektedirler (Beneish, 2001: 5). Muhasebe politikası seçimine dair yapılan çalışmaların önemli bir kısmı, işletme yöneticilerinin genellikle faydacı bir yaklaşım benimsediklerini ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, işletme yöneticileri, herhangi bir kısıtlama olmadığında, kendi kontrol ettikleri muhasebe politikalarını seçerken öncelikle kendi çıkarlarını en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktadır (Kılınç, 2017: 90).

TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar Standardı'na göre TFRS'ler işlemler, olaylar ve koşullar hakkında gerekli ve güvenilir bilgi sağlayarak finansal tabloların hazırlanmasını sağlayan muhasebe politikalarını belirlemekte ve işletmelerin ihtiyaçlarına daha uygun ve güvenilir bilgi sağlayan politikayı tercih etmeleri gerekmektedir (TMS 8, md. 8). Yukarıda ele alınan üç yaklaşımın birbirini

dışlamadığı, her bir yaklaşımın muhasebe politikası seçimine yönelik gösterilen davranışların kısmi açıklayıcıları olduğu kabul edilmektedir (Uluslan, 2007: 173). Buradan hareketle işletmelerin standart kapsamında belirtilen ihtiyaca uygun ve güvenilir bilgi sağlayan muhasebe politikaları seçimini üç yaklaşımın bir karması olarak değerlendirdiği söylenebilir.

1.4 Muhasebe Politikaları Seçimine Etki Eden Faktörler

İşletmeler tarafından kullanılan muhasebe politikaları yapısı gereği alternatif yöntemlerin var olduğu bir durumdur. Alternatif yöntemlerin olduğu bir ortamda doğru seçimler yapılmış olması işletme yöneticileri, bankalar, devlet ve bireysel yatırımcılar gibi finansal bilgi kullanıcıları açısından önem arz etmektedir.

Faydalarını maksimize etmeye çalışan finansal bilgi kullanıcılarından birisi olan yöneticiler için seçecekleri muhasebe politikaları işletmelerinin gerçeğe uygun bilgi sunması ve geleceğe dönük hatalı finansal planlar yapmama noktasında önem kazanmaktadır. Bunun yanı sıra bankalar geri ödenebilirliği yüksek krediler vererek faydalarını arttıran kuruluşlardandır. Banka çalışanları kredi sağlayacakları kurumların finansal durumlarını tespit etmede seçilen muhasebe politikaları ile oluşturulmuş finansal tabloları kullanmaktadır. Ek olarak bireysel yatırımcılar yatırım kararı alırken finansal tabloları incelemekte ve buradaki bilgiler doğrultusunda doğru kararlar verip faydalarını maksimize etmeye çalışmaktadırlar. Finansal bilgi kullanıcılarından birisi olan devlet ise finansal tablolar aracılığıyla açıklanan karlar üzerinden vergi geliri sağlayarak faydası artırma yoluna gitmektedir. Bu bağlamda finansal bilgi kullanıcıları, devletin gelirini de etki eden bir unsur olan muhasebe yöntemlerinin neler olduğu ve bu alternatif yöntemlerden hangilerinin işletmeler tarafından tercih edildiğini bilmek istemektedirler (Gökten, 2013: 129).

Muhasebe politikalarıyla ilgili geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde, gerçekleştirilen araştırmaların muhasebe politikası tercihlerinin ekonomik belirleyicileri üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ekonomik belirleyiciler kapsamında ele alınan değişkenler şunlardır (Astami ve Tower, 2006):

- Kaldıraç Oranı
- İşletme Büyüklüğü
- İkramiye Ödeme Planı
- Sahiplik Yoğunlaşması
- Yatırım Fırsatları Seti
- Özel Amaçlı Yatırımlar

1.4.1 Kaldıraç Oranı

Borçlanma geçmişten günümüze kadar işletmelerin en çok kullandıkları finansman kaynaklarının başında gelmektedir. İşletmenin toplam varlıklarının ne kadarının borçlar ile finanse edildiğini gösteren kaldıraç oranı yüksek ise borç verenlerin emniyet marjının dar olduğunu göstermektedir (Kılınç, 2017: 259). Bununla birlikte işletmeleri, borçlanma maliyetlerini aşağıya çekmek amacıyla kredi verilebilirliği arttırmak için daha elverişli finansal tablolar sunmaya çalışmaktadırlar. Yöneticiler finansal tablolarını düzenlerken muhasebe standartlarına da bağlı kalmak koşuluyla; borç verecek olan kişilere karşı işletmelerinin değerini yüksek gösterebilmek adına muhasebe politikaları arasında tercihlerde bulunmaktadırlar. Bu noktada ödeme gücünü de gösterebilme adına işletmelerin gelir arttırıcı muhasebe politikaları seçimine yöneldikleri görülmektedir (Missonier Piera, 2004: 121). Genel olarak kaldıraç oranı yüksek olan işletmelerin gelir arttırıcı muhasebe politikalarını seçme sebepleri (Kılınç, 2017: 260);

- İşletmelerine kredi verilebilirliği yükseltmek,
- Borçlanma maliyetlerini düşürmek ve
- Borçlanmada uygulanacak kısıtlamaları azaltmaktır.

1.3.2 İşletme Büyüklüğü

Muhasebe politikalarının seçimine etki eden bir diğer faktör ise işletmenin büyüklüğüdür. Literatür incelendiğinde işletme ölçeği ile politik maliyetler (political costs)¹ arasında bir ilişkinin tespit edildiği

¹ Politik maliyetler, yasa ve yönetmelikler aracılığıyla işletmelerin katlanmak durumunda kaldığı maliyetler şeklinde açıklanmaktadır. Politik maliyetler sadece devlet müdahalesi ile gerçekleşmemekte aynı zamanda müşteri ve sendikalar üzerinden

görülmektedir. Bu bağlamda büyük ölçekli işletmelerin küçük ölçekli işletmelere göre politik bakımdan daha duyarlı oldukları ve bu nedenle büyük işletmelerin daha fazla servet transferine katlandıkları varsayılmaktadır (Astami ve Tower, 2006: 5). Politik maliyetlerin bir bileşeni olarak kabul edilen gelir vergisi açısından bakıldığında küçük işletmelere göre daha yüksek gelir vergisi ödemek durumunda olan büyük ölçekli işletmelerin daha yüksek politik maliyetlere katlandığı söylenebilir (Kılınç, 2017: 266). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda işletme yöneticilerinin düşük politik maliyetlere katlanma adına geliri geciktirici muhasebe politikalarını tercih ettikleri görülmüştür. Ampirik çalışmalara bakıldığında işletme büyüklüğü ölçütü olarak toplam satışların ya da toplam varlıkların kullanıldığı tespit edilmiştir (Missonier Piera, 2004: 125).

1.3.3 İkramiye Ödeme Planı

İşletmelerin muhasebe politikası seçimlerine etki eden bir diğer unsur ikramiye ödeme planıdır. Şirketlerin yönetici ücretlerini ödemesinde ikramiyeler önemli yer tuttuğu kabul edilmektedir. İkramiyelerin belirlenmesinde ise muhasebe gelirine bakılmaktadır (Varıcı ve Çağırın, 2015: 95). Bu bağlamda ikramiye planı, işletme yöneticilerinin kişisel çıkarlarını da göz önünde bulundurarak refahlarını maksimize edebilmek amacıyla ne şekilde muhasebe politikası seçimleri yaptıklarına ilişkin beklentileri kapsayan bir ekonomik belirleyicidir (Gökten, 2013: 142). İkramiye ödeme planı ile ilgili kurulan hipoteze göre, yöneticilerin alacakları ücretlerin şirket gelirine bağlı olması durumunda geliri yüksek düzeye çıkaran muhasebe politikalarını tercih edecekleri varsayılır (Healy, 1985: 85-86). İkramiye ödeme planı ölçütü olarak işletmenin kârlılık oranı kullanılabilmektedir (Astami & Tower, 2006).

1.3.4 Sahiplik Yoğunlaşması

Çoğunlukla sahipleri tarafından yönetilen işletmelerde yöneticilerin, çalıştıkları işletmeleri kendi istekleri doğrultusunda yönetme yetkilerinin çok az olduğu görülmektedir (Varıcı ve Çağırın, 2015: 96). Buna karşın sahiplik dağılımının fazla olduğu diğer bir deyişle sahiplik yoğunlaşmasının

gerçekleştirilen misilleme yapma davranışı nedeniyle de işletmelerin kârlı yatırımlardan vazgeçmek gibi bazı fırsat maliyetleri oluşabilmektedir (Missonier Piera, 2004: 125).

az olduğu işletmelerde ana ortakların pay sayısı veya pay sayısına bağı olarak hakları göreceli olarak az olduğu ve profesyonel yöneticilerin işletmelerini kendi istekleri doğrultusunda yönetme gücüne sahip olduğu kabul edilmektedir. Buna göre sahiplik yoğunluğunun az olduğu işletmelerde yöneticilerin kendi başlarına hareket etme alanları dar olduğu için yöneticilerin çıkarlarını maksimize etmek amacıyla ortakların refah maksimizasyonunu önemsemektedirler (Gökten, 2013: 144). Bu durumda, profesyonel yöneticiler tarafından kontrol edilen şirketlerin, çoğunlukla sahipleri tarafından kontrol edilen işletmelere kıyasla geliri artıran muhasebe politikalarını seçme eğiliminde oldukları düşünülmektedir (Astami ve Tower, 2006: 6).

1.3.5 Yatırım Fırsatları Seti

İşletme değeri, mevcutta bulunan yatırımlar olan eldeki varlıklar ile gelecekte oluşabilecek yatırım fırsatlarının bileşimi şeklinde ölçülebilmektedir (Gökten, 2013: 139). Kavram olarak yatırım fırsatları seti ise bir işletme değerinin, ilgili işletme tarafından gelecek dönemlerde kendi takdir yetkisi kullanarak yani isteğe bağı olarak gerçekleştireceğı yatırımlara yapması gereken harcamalarla ilişkili olduğunu öne sürmektedir (Astami ve Tower, 2006: 6). Yatırım fırsatlarının, işletme finansmanında önemli olduğu, bunun yanı sıra işletmelerin mevcut yatırımlarının ve ileride oluşacak yatırım fırsatlarının; işletmelerin sermaye yapısına, borç sözleşmelerinde oluşacak vadeye, ikramiye ödeme planlarına, çalışanların ücret sözleşmelerine ve muhasebe politikalarına etki ettiğı düşünülmektedir (Adam ve Goyal, 2008:41).

Gökten'e göre (2013); işletme yöneticileri genelde düşük riskli ve kredi sağlayıcılara geri ödemede sorun yaratmayacak yatırım fırsatlarına yönelmek isterken; şirket hissedarları ise daha yüksek riskli projeler seçerek gelirlerini artırma düşüncesindedirler. Ancak kredi sağlayıcılar riskli yatırımları finanse ederken katlanacakları risk doğrultusunda fazla oranlar talep etmekte ya da işletmenin finansal durumunda daha pozitif göstergeler beklemektedirler (Gökten, 2013: 139). Bu beklentiye cevap verebilmek adına yatırım fırsatları büyük olan işletmelerin yöneticilerinin geliri artıran

muhasebe politikalarını seçme olasılıkları da yüksek olmaktadır (Astami ve Tower, 2006: 6).

Yatırım fırsatları setinin değerini ölçmede kullanılan oranların başında Tobin Q oranı gelmektedir (Adam ve Goyal, 2008:41). Tobin Q oranı; şirketin piyasa değerinin, tüm aktiflerin toplamına oranı şeklinde hesaplanmaktadır. Bulunan sonuç 1'den büyük ise ortaklar açısından nispeten düşük değerli varlıklar ile büyük kazanımlar sağlanmış demektir. Bu durum ortakları yeni yatırım fırsatlarını değerlendirmeye teşvik edebilir. Olası yatırımları finanse etme ihtiyacı doğduğunda ise yöneticilerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme eğiliminde olmaları beklenmektedir (Gökten, 2013: 140).

1.3.6 Özel Amaçlı Yatırımlar

Kendine has yapısı olan varlıklar şeklinde açıklanan özel amaçlı yatırımlar, temelde işletme tarafından belirli bir amacı gerçekleştirebilmek için edinilmiş varlıklardır. Bu varlıkların edinimin amaçları dışında kullanımları veya alternatif kullanıcılar tarafından tekrar kullanımı durumunda, varlığın gerçekte var olan üretim değerinde kullanımı mümkün olmamaktadır. Özel amaçlı yatırımlar, özellikle yoğun Ar-Ge faaliyetlerinde bulunan işletmelerde görülmektedir (Missonier Piera, 2004: 124). Bu varlıklar ancak kendi amacı doğrultusunda kullanıldığında maksimum verimi sağlamaktadırlar. Kredi veren kuruluşlar bu özel amaçlı yatırımların teminat gösterilmesi ise finansman ihtiyacını karşılama sürecine başladıklarında çok yüksek finansman maliyetleri çıkarmaktadırlar. Çünkü bu varlıkları kendi amacı dışında kullanımı mümkün olmamaktadır ve varlık değerinde düşme meydana gelmektedir. Bu durumda kredi sağlayan kuruluşların risk düzeylerinde artış olacaktır (Kılınç, 2017: 263).

Bir işletmede özel amaçlı yatırımların fazla olması durumunda yöneticilerin finansman maliyetlerini düşürebilmek amacıyla gelir arttırıcı muhasebe politikalarına yöneldikleri kabul edilmektedir. Özel amaçlı yatırımların ölçümü, Ar-Ge giderlerinin net satışlara oranlanması ile gerçekleştirilebilmektedir (Missonier Piera, 2004: 124-129).

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ

2.1 Literatür Taraması

Muhasebe politikaları konusunda işletme tercihlerinin belirleyicileri ile ilgili hem Türkiye’de hem de dünyada bir çok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın dayandırıldığı literatüre aşağıda paragraflar halinde yer verilmiştir.

Watts ve Zimmerman 1978 yılında 34 işletmeyi inceleyerek gerçekleştirdikleri çalışmada, işletme yönetiminin muhasebe politikası tercihlerinde; borç/özkaynak, işletme büyüklüğü ve ikramiye ödeme planı olmak üzere üç değişken üzerinde durmuşlardır. Diskriminant Analizi sonucunda borç/özkaynak, işletme büyüklüğü ve ikramiye ödeme planı değişkenlerinin muhasebe politikası seçimlerine etki ettiklerini doğrulamışlardır (Watts ve Zimmerman, 1978).

Inoue ve Thomas’ ın 1996 yılında tamamlamış oldukları çalışmalarında; Japon yöneticilerin muhasebe politikaları seçimlerini etkileyen faktörler araştırılmıştır. Japon şirketi üzerinde gerçekleştirilen çalışmada Japon vergi sistemi ve finansal raporlama sistemi arasındaki ilişki nedeniyle vergilendirmenin, Japon yöneticilerin muhasebe politikaları tercihleri üzerinde önemli bir etkiye sebep olduğu tespit edilmiştir (Inoue ve Thomas, 1996).

Cullian (1999) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, uluslararası ticaret yapan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarının tercih edip etmediği ve bu politikaların seçilmesine etki eden unsurların tespit edilmesi amaçlanmıştır. 291 Kanadalı işletmenin incelendiği çalışmada elde edilen bulgulara göre ithalat yapan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını, ithalat yapmayan şirketlere göre daha çok tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu durumun ise o dönemde yaşanan kur dalgalanmaları sebebiyle ortaya çıkmış olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada ihracat faaliyetinde bulunan işletmeler için bu durum tespit edilememiştir (Cullinan, 1999) .

Missionier-Piera tarafından 2004 yılında İsviçre’de faaliyet gösteren 106 işletmede gerçekleştirilen çalışmada, İsviçre’de faaliyet gösteren şirketler tarafından tercih edilen muhasebe politikası seçimlerini etkileyen ekonomik belirleyicilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda İsviçre’de işletme yöneticilerinin borç maliyetlerini ve politik maliyetleri düşürmek istediği takdirde ve alacakları ücretler işletmenin gelirinde oluşan performans ile ilişkili olduğunda gelir artırıcı muhasebe yöntemlerini seçebilecekleri ortaya konmuştur (Missonier Piera, 2004).

Astami ve Tower 2006 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada Asya Pasifik Bölgesinde faaliyet gösteren 442 şirketi incelemiştir. Bu çalışmada işletmelerin 2000-2001 yılı mali raporlarında yer alan 4 muhasebe politikası açıklamaları incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte işletmelere özgü değişkenler ile işletme yönetiminin muhasebe politikaları seçimi arasındaki ilişki ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde düşük finansal kaldıraç ve daha yüksek yatırım fırsatları setine sahip olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları seçimi eğilimi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Astami & Tower, 2006).

Jaafar ve Mcleay (2007) çalışmalarında; ülke ve sektör faktörünün, işletmelerin muhasebe politikası seçimlerine olan etkilerini araştırmışlardır. 1400 işletmeye uygulanan anket doğrultusunda; stoklar, amortisman ve şerefîye konularında uygulanan muhasebe politikaları incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, muhasebe politikaları seçiminde ülke faktörünün sektör faktörüne göre önemli ölçüde daha fazla etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Jaafar ve Mcleay, 2007).

Uluslan (2007) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada; 107 halka açık şirketin 2005 yılı finansal tablolarında yer alan beş önemli muhasebe politikası ile ilgili açıklamalarını incelemiş ve muhasebe politikaları seçimini etkileyen ekonomik belirleyiciler hakkında araştırma yapmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda; şirketlerde işletme büyüklüğü hariç olmak üzere diğer ekonomik belirleyicilerin, işletme yönetiminin gelir artırıcı (azaltıcı) muhasebe politikaları seçimi eğilimini açıklamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca örnekleme oluşturan şirketlerdeki muhasebe

politikaları seçimi eğiliminin gelir azaltıcı yöne doğru kaydığı tespit edilmiştir (Ulusan, 2007).

Ulusan ve Doğan (2008), İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na kayıtlı 233 halka açık şirketin 2005 yılı yıllık raporlarında yer alan 3 önemli muhasebe politikası ile ilgili açıklamalarını incelemişlerdir. Çalışma kapsamında; stok maliyeti hesaplama politikaları, amortisman hesaplama muhasebe politikaları ve koşullu borçlar zarar karşılığı muhasebe politikaları bağlamında kaldıraç oranının, işletme büyüklüğünün ve ikramiye ödeme planının muhasebe politikaları seçimine etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır (Ulusan ve Doğan, 2008).

Fekete ve öte. (2010) çalışmalarında Romanya'daki KOBİ'lerin özellikle değerlemeye ilişkin muhasebe politikası seçimlerini incelemiş ve bu seçimlere etki eden başlıca faktörleri bulmayı amaçlamışlardır. 51 işletme çerçevesinde anket yöntemi ile elde edilen bulgular doğrultusunda muhasebe politikalarına etki eden başlıca unsurun vergilendirme olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşın muhasebe politikalarının seçimini en az düzeyde etkileyen faktörün ise Dürüst Resim İlkesi olduğu tespit edilmiştir (Fekete ve öte., 2010).

Öztürk' ün 2011 yılında gerçekleştirmiş olduğu doktora tezinde; Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Avusturalya ve Türkiye'den oluşan ülkelerden seçilen ve borsada işlem gören 162 şirketin raporlama dönemlerine göre 2008-2009 yıllarına ait finansal tabloları muhasebe politikaları açısından incelenmiştir. 32 uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standardı kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmada işletmelerin kullandıkları muhasebe politikaları eğilimleri ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) kapsamında yer alan muhasebe politikaları ile işletmelerin faaliyet gösterdikleri ülkelerin yerel muhasebe politikalarının örtüşmesi durumunda; işletmelerin IFRS'leri uygularken yerel muhasebe politikalarına tamamen ya da önemli seviyede bağlı kaldıkları tespit edilmiştir. Ek olarak bilgilerin açıklanırken gerekli hassasiyetin gösterilmediği, kalıplaşmış ifadelerle yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır (Öztürk, 2011).

Ge, Matsumoto ve Li Zhang'ın (2011) gerçekleşmiş oldukları çalışmada; muhasebe politikalarının seçimlerinin, Finans Müdürlerin (CFO) karakterleri, kişisel tercihleri ve geçmiş deneyimleri gibi faktörlerden etkilenip etkilenmediği incelenmiştir. Örnekleme oluşturan 359 finans müdüründen elde edilen bulgulara göre finans müdürünün bireysel özelliklerinin muhasebe kararlarında ana rolü oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra cinsiyet, yaş ve eğitim geçmişi değişkenlerinin de muhasebe tercihlerine etki ettiği tespit edilmiştir (Ge, Matsumoto ve Li Zhang, 2011).

Haller ve Wehrfritz (2013); Alman ve İngiliz şirketlerin 2005-2009 yılları arasındaki finansal tablolarını incelemiş ve muhasebe politikaları seçimlerine etki eden faktörleri araştırmıştır. Elde edilen bulgulara doğrultusunda, şirketlerin 2005 ve 2009 yılları arasında muhasebe politikası tercihlerinde çok az değişiklik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Uluslararası Muhasebe Standartları'na geçildikten sonra dahi Ulusal Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri doğrultusunda muhasebe politikası tercihleri yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. İşletmeler tarafından Uluslararası Muhasebe Standartları'na geçiş olsa bile, ilgili standarttaki muhasebe politikası seçenekleri arasında eskiden beri uyguladıkları seçenek mevcut ise işletmelerin bu politikayı kullanmaya devam ettiği tespit edilmiştir (Haller ve Wehrfritz, 2013).

Gökten'in 2013 yılında gerçekleştirmiş olduğu doktora tezinde; pozitif muhasebe teorisi çerçevesinde Türkiye'deki 75 işletmenin 5 muhasebe politikası kapsamındaki tercihleri incelenmiştir. Lojistik regresyon analizi ile elde edilen bulgular neticesinde Türkiye'de pozitif muhasebe teorisi beklentisinin tam olarak geçerli olmadığı ve kısmi olarak "kardıra" ve "işletme büyüklüğü" ekonomik belirleyicileri çerçevesinde yöneticilerin gelir arttırıcı ve azaltıcı muhasebe politikalarını tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Gökten, 2013).

Yılmaz (2013), Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları uygulayan konuklama şirketlerinde uygulanan muhasebe politikalarını tespit etmeyi amaçlandığı çalışmasında; stoklar, maddi duran varlıklar, hasılat, kur değişiminin etkileri, borçlanma maliyetleri, varlıklarda değer düşüklüğü,

karşılıklar, koşullu borçlar, koşullu varlıklar ve maddi olmayan duran varlıklar standardı kapsamında incelemeler gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda incelenen şirketlerin benzer muhasebe politikalarını uyguladıklarını, dipnotlarında yer alan açıkların belli bir düzende olduğunu ve eksiklikler taşıdığını tespit etmiştir (Yılmaz, 2013).

Varıcı ve Çağırın tarafından 2015 yılında gerçekleştirilmiş olan çalışmada, Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren 'Gıda-İçki' ve 'Dokuma-Giyim-Deri' sektöründeki işletmelerin muhasebe politikası tercihlerini belirleyen önemli etkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. 57 işletmenin 2013 yılına ait 7 farklı muhasebe politikası incelenmiş ve bu bağlamda 13 ayrı bağımsız değişken esas alınmıştır. Analiz sonucunda Maddi duran varlıkları değerlendirme yöntemine ilişkin kurulmuş olan model anlamlı bulunmuştur. Maddi duran varlıkları değerlendirme yöntemi ile ikramiye ödeme planı, kısa vadeli borçların toplam borçlara oranı ve duran varlıkların toplam varlıklara oranı arasında pozitif ilişki; diğer değişkenler ile arasında negatif ilişki olduğu tespit edilmiştir (Varıcı ve Çağırın, 2015).

Sadeghi ve Zareje tarafından 2015 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada Tahran Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören aile şirketlerinde kazanç yönetimi davranışı ile finansal oranlar arasındaki ilişkiyi araştırmak amaçlanmıştır. 2007 yılı verilerine göre gerçekleştirilen çalışmada; likidite oranları, kârlılık ve kaldıraç oranları ile kazanç yönetimi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sadeghi ve Zareie, 2015).

Gürol'un 2016 yılında tamamlamış olduğu doktora tezinde; bankaların finansal tablolarında yer alan muhasebe politikalarının IFRS'ye uygun olup olmadığı araştırılmıştır. Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, İsveç ve Türkiye'den birer bankanın 2014 yılına ait finansal tablolarının değerlendirildiği çalışmada örneklemdeki bankaların IFRS gereklerine büyük oranda uydukları; finansal tabloların sunuluşunda belirli bir formatın olmadığı ve bundan kaynaklı yaşanan zorlukların olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak Türk bankasının küresel anlamda öneme sahip diğer bankalar kadar IFRS'ye uyumlu raporlama yaptığı sonucuna ulaşılmıştır (Gürol, 2016).

Coşkun (2016) doktora tezinde; muhasebe standartları çerçevesinde araştırmasına konu ettiği sektörlerin bazı kritik muhasebe politikaları tercihleri ve açıklama düzeyleri ile açıklama düzeyine etkisi olabilecek değişkenlerin ampirik analizini gerçekleştirmiştir. 21 farklı sektörden 235 firmanın 2012, 2013 ve 2014 yıllarındaki finansal raporlarını incelemiş ve 10 muhasebe standardının 45 muhasebe politikasını değerlendirmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular ile, sektörlerin kritik öneme sahip bazı muhasebe politikası tercihlerinde farklı iş kollarında faaliyet göstermelerine rağmen aynı yöntemleri tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra denetim firması tercihinin açıklama düzeyini etkilediği ve en yüksek açıklama düzeyinin Enerji sektöründe ve TMS 16 Maddi Duran Varlıklar standardında olduğu tespit edilmiştir (Coşkun, 2016).

Büyüközkük 2016 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada bankaların finansal raporlarında uyguladıkları muhasebe politikalarını incelemiştir. Bu kapsamda Borsa İstanbul'da işlem gören 5 banka seçilmiş ve TMS 39 Standardı kapsamındaki muhasebe standartları çerçevesinde değerlendirme yapılmıştır. Çalışma sonucunda bankaların, TMS 39 kapsamındaki muhasebe politikaları tercihleri arasında belirgin farklar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Büyüközkük, 2016).

Ürkmez 2017 yılında gerçekleştirmiş olduğu doktora tezinde; işletmelerin tercih ettiği muhasebe politikalarının şirket değeri üzerinde yarattığı etkileri incelemiştir. Elde ettiği bulgular doğrultusunda, şirketin kurumsal olmasının muhasebe politikaları ile şirketin değerlendirme öncesi mali tablolarını daha güvenilir yapacağı; etkin bir muhasebe ve iç kontrol sisteminin kurulmasının da izlenen muhasebe politikalarına önemli derecede etki ettiği sonucuna ulaşmıştır (Ürkmez, 2017).

Kılınç, 2017 yılında tamamlamış olduğu doktora tezinde; alternatif muhasebe politikalarının finansal tablolar üzerinde sağlamış oldukları etkiyi ve yöneticiler tarafından benimsenin politikaların seçimine etki eden unsurları incelemiştir. İmalat sektöründe faaliyet gösteren 145 firma üzerinde 2008-2009 ve 2015-2016 yıllarının verileri kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, 2008-2009 yıllarında kısa süreli borçlar ve kârlılık oranlarının; 2015-2016 dönemlerinde ise kârlılık oranları ve sahiplik

yapısının muhasebe politikası seçimlerine etki ettiği sonucuna ulaşmıştır (Kılınç, 2017).

Gürel tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen çalışmada; işletme ölçekleri ile işletmeler tarafından kullanılan muhasebe politikaları arasında anlamlı fark olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. 252 muhasebe meslek mensubu uygulanan anket sonucunda 22 muhasebe politikasında anlamlı fark olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Buna karşın 8 muhasebe politikasının işletme ölçeği ile anlamlı farklılıklara sahip olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak Türkiye’deki vergi sisteminin tercih edilen muhasebe politikalarına etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Gürel, 2018).

Kara tarafından 2022 yılında yayınlanan bir çalışmada; BİST 30’da işlem gören şirketlerin kazanç yönetimi yaklaşımları ile likidite oranları arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. 2010-2020 yılları arasındaki verilerden yararlanılarak gerçekleştirilen analizde şirketlerin kazanç yönetimleri ile cari oranları arasında anlamlı ve pozitif ilişki, kazanç yönetim yaklaşımları ile nakit oran arasında negatif yönlü bir ilişki ve likidite oranı ile kazanç yönetimi arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir (Kara, 2022).

Literatürde muhasebe politikaları seçimi ile ilgili yer alan çalışmalar ve bu çalışmalarda kullanılan yöntemler aşağıdaki Tablo 1 yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 1: Muhasebe Politikaları Seçimi ile İlgili Literatürde Yer Alan Çalışmalar

Çalışmanın Yazarları	Çalışmanın Yılı	Çalışmanın Örneklemi	Çalışmanın Kapsamı	Çalışmanın Yöntemi
Watts ve Zimmerman	1978	34 işletme	İşletme yönetiminin muhasebe politikası tercihlerinde; borç/özkaynak, işletme büyüklüğü ve ikramiye ödeme planı olmak üzere üç değişken üzerinden model oluşturulmuştur.	Çalışmada Diskriminant Analizi kullanılmıştır.
Inoue ve Thomas	1996	1267 Japon işletme	Çalışmada Japon yöneticilerin muhasebe politikaları seçimlerini etkileyen faktörler araştırılmıştır.	Çalışmada Gelir Stratejisi Modeli kullanılmıştır.
Cullian	1999	291 Kanadalı işletme	Çalışmada uluslararası ticaret yapan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarının tercih edip etmediği ve bu politikaların seçilmesine etki eden unsurların tespit edilmesi amaçlanmıştır.	Çalışmada Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Missionier-Piera	2004	İsviçre’de faaliyet gösteren 106 işletme	Çalışmada, İsviçre’de faaliyet gösteren şirketler tarafından tercih edilen muhasebe politikası seçimlerini etkileyen ekonomik belirleyicilerin incelenmesi amaçlanmıştır.	Çalışmada Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır.
Astami ve Tower	2006	Asya Pasifik Bölgesinde faaliyet gösteren 442 işletme	Çalışmada, işletmelerin 2000-2001 yılı mali raporlarında yer alan 4 muhasebe politikası açıklamaları incelenmiştir.	Çalışmada çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır.
Jaafar ve Mcleay	2007	1400 işletme	Çalışmada, ülke ve sektör faktörünün işletmelerin muhasebe politikası tercihlerine olan etkileri araştırılmıştır.	Çalışmada Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır.
Uluslan	2007	Türkiye’de 107 halka açık işletme	Çalışmada işletmelerin finansal tablolarında yer alan beş önemli muhasebe politikası ile ilgili açıklamaları incelenmiş ve muhasebe politikası seçimlerini etkileyen ekonomik belirleyiciler hakkında araştırma yapmıştır.	Çalışmada Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.
Uluslan ve Doğan	2008	Borsa İstanbul’a kayıtlı 233 halka açık işletme	İşletmelerin 2005 yılı yıllık raporlarında yer alan 3 önemli muhasebe politikası ile ilgili açıklamalarını incelemiştir.	Çalışmada Frekans Analizi kullanılmıştır.

Fekete ve öte.	2010	Romanya'daki 51 KOBİ	İşletmelerin değerlemeye ilişkin muhasebe politikası seçimlerini incelemiş ve bu seçimlere etki eden başlıca faktörleri bulmayı amaçlamışlardır.	Çalışmada Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılmıştır.
Öztürk	2011	Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Avusturalya ve Türkiye'den oluşan ülkelerden seçilen ve borsada işlem gören 162 şirket	Çalışmada şirketlerinin raporlama dönemlerine göre 2008-2009 yıllarına ait finansal tabloları muhasebe politikaları açısından incelenmiştir.	Çalışmada Frekans Analizi kullanılmıştır.
Ge, Matsumoto ve Li Zhang	2011	359 finans müdürü	Çalışmada; muhasebe politikalarının seçimlerinin, Finans Müdürlerin (CFO) karakterleri, kişisel tercihleri ve geçmiş deneyimleri gibi faktörlerden etkilenip etkilenmediği incelenmiştir.	Çalışmada Regresyon Analizi kullanılmıştır.
Haller ve Wehrfritz	2013	2005 yılı için 374, 2009 yılı için 437 Alman ve İngiliz işletme	Çalışmada; şirketlerin finansal tablolarını incelemiş ve muhasebe politikaları seçimlerine etki eden faktörleri araştırmışlardır.	Çalışmada Panel Veri Analizi kullanılmıştır.

Gökten	2013	Türkiye’deki 75 işletme	Çalışmada; işletmelerin 5 muhasebe politikası kapsamındaki tercihleri incelenmiştir.	Çalışmada Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır.
Yılmaz	2013	Türkiye’deki 10 Konaklama İşletmesi	Çalışmada; Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları uygulayan konaklama şirketlerinde uygulanan muhasebe politikalarını tespit etmek amaçlanmıştır.	Çalışmada Frekans Analizi kullanılmıştır.
Varıcı ve Çağiran	2015	Borsa İstanbul’da yer alan ‘Gıda-İçki’ ve ‘Dokuma-Giyim-Deri’ sektöründeki 57 işletme	Çalışmada, Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren ‘Gıda-İçki’ ve ‘Dokuma-Giyim-Deri’ sektöründeki işletmelerin muhasebe politikası tercihlerini belirleyen önemli etkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.	Çalışmada Kısmi En Küçük Kareler Regresyonu Analizi kullanılmıştır.
Sadeghi ve Zareje	2015	Tahran Menkul Kıymetler Borsası’nda işlem gören aile şirketleri	Çalışmada, şirketlerinde kazanç yönetimi davranışı ile finansal oranlar arasındaki ilişkiyi araştırmak amaçlanmıştır.	Çalışmada Panel Veri Analizi kullanılmıştır.
Gürol	2016	Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, İsveç ve Türkiye’den bir banka	Çalışmada, 6 ülkede faaliyet gösteren bankaların finansal tablolarında yer alan muhasebe politikalarının IFRS’ye uygun olup olmadığı araştırılmıştır.	Çalışmada Frekans Analizi kullanılmıştır.

Coşkun	2016	Türkiye’de faaliyet gösteren 235 işletme	Çalışmada, muhasebe standartları çerçevesinde araştırmaya konu edilen sektörlerin bazı kritik muhasebe politikaları tercihleri ve açıklama düzeyleri ile açıklama düzeyine etkisi olabilecek değişkenlerin ampirik analizi gerçekleştirmiştir.	Çalışmada Panel Veri Analizi kullanılmıştır.
Büyüközkük	2016	Borsa İstanbul’da işlem gören 5 banka	Çalışmada, bankaların finansal raporlarında uyguladıkları muhasebe politikalarını incelenmiştir.	Çalışmada Frekans Analizi kullanılmıştır.
Ürkmez	2017	Uluslararası ortaklı ve ulusal denetim firmalarında çalışan 16 denetçi	Çalışmada, işletmelerin tercih ettiği muhasebe politikalarının şirket değeri üzerinde yarattığı etkileri incelenmiştir	Çalışmada Frekans Analizi kullanılmıştır.
Kılınç	2017	İmalat sektöründe faaliyet gösteren 145 firma	Çalışmada, alternatif muhasebe politikalarının finansal tablolar üzerinde sağlamış oldukları etkiyi ve yöneticiler tarafından benimsenin politikaların seçimine etki eden unsurları incelenmiştir.	Çalışmada Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Gürel	2018	252 muhasebe meslek mensubu	Çalışmada; işletme ölçekleri ile işletmeler tarafından kullanılan muhasebe politikaları arasında anlamlı fark olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır	Çalışmada Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U Testleri kullanılmıştır.
Kara	2022	BİST 30’da işlem gören şirketler	Çalışmada; BİST 30’da işlem gören şirketlerin kazanç yönetimi yaklaşımları ile likidite oranları arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.	Çalışmada Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

2.2 Çalışmanın Amacı

Literatür incelendiğinde; gerçekleştirilen çalışmaların sınırlı sayıda sektör üzerinden gerçekleştirildiği görülmektedir. Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın yıllar içerisinde değişim gösterdiği ve kullanılan muhasebe politikalarının da çeşitlilik kazandığı göz önünde bulundurulduğunda seçilen muhasebe politikalarının araştırılması ihtiyacı doğmaktadır. İşletmelerin farklı iş kollarında olmalarına rağmen aynı muhasebe politikası tercihleri yapmasından da hareketle bu çalışma kapsamında BİST 100 Endeksi'nde yer alan işletmelerin tüm sektörler bazında Türkiye Finansal Raporlama Standartları açısından ele alınan muhasebe politikası tercihlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca işletmelerin muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin yeni değişkenler yardımıyla analiz edilmesi amaçlanmıştır.

2.3 Çalışmanın Kapsamı ve Hipotezleri

Muhasebe standartlarınca sunulan alternatif muhasebe politikaları, kullanıcıları tarafından alternatif muhasebe politikalarından birisinin seçilmesini zorunlu kılmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda kullanıcılarının seçimine bağlı olarak uygulanan ve bir alternatife sahip olan muhasebe politikaları ve tahminlerin listesi aşağıdaki Tablo 1 yardımıyla özetlenmiştir. Tabloda yer alan alternatif muhasebe politikalarına ek politikalarda bulunmaktadır. Ancak çalışma tüm sektörleri kapsadığından genel olarak tüm endüstrileri ilgilendirilen politikalar tercih edilmeye çalışılmış ve daha önceki yapılmış çalışmalardan da yola çıkarak aşağıdaki özet tablo oluşturulmuştur.

Tablo 2: TFRS'deki Alternatife Sahip Muhasebe Politikaları ve Tahminler

	KONU	ALTERNATİF POLİTİKALARI VE TAHMİNLERİ
1	Araştırma ve Değerlendirme Varlıklarının Sonraki Ölçümü	1.Maliyet Modeli 2.Yeniden Değerleme Modeli
2	Kapsamlı Gelir Tablosunun Sunum Biçimi	1.Tek Tablo 2.İki Tablo
3	Kapsamlı Gelir Tablosu Formatı	1.Çeşit Esasına Göre 2.Fonksiyon Esasına Göre
4	Stok Maliyeti Hesaplama Yönetiminin Seçilmesi	1.İlk Giren İlk Çıkar Yöntemi 2.Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi 3.Gerçek Parti Hesaplama Yöntemi
5	İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışlarının Raporlanması	1.Brüt (Dolaysız) Yöntem 2. Net (Dolaylı) Yöntem
6	Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler İçin Faiz Gelir ve Giderleri ile Temettülerin Sınıflandırılması	1. İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları 2. Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları 3. Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları
7	Temettü Ödemelerine İlişkin Nakit Akışlarının Sınıflandırılması	1. Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları 2. İşletme Faaliyetlerinden Nakit Akışları
8	Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri	1. Maliyet Modeli 2. Yeniden Değerleme Modeli
9	Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Yönteminin Seçilmesi ²	1.Üretim Miktarı Yöntemi 2.Azalan Bakiyeler Yöntemi

² TFRS'ye göre amortisman yöntemleri bir muhasebe politikası olarak değerlendirilmemektedir. Tahmin olarak kabul edilen amortisman yöntemleri, işletmelerin dönem kâr ve zararını etkileyen bir tercih olmasından dolayı inceleme kapsamına alınmıştır.

		3.Doğrusal Amortisman Yöntemi
10	Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi	1. Gelir Yaklaşımı 2. Sermaye Yaklaşımı
11	Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri	1.Maliyet Modeli 2.Yeniden Değerleme Modeli
12	Maddi Olmayan Duran Varlıklarla Amortisman Yönteminin Seçilmesi	1. Üretim Miktarı Yöntemi 2. Azalan Bakiyeler Yöntemi 3. Doğrusal Amortisman Yöntemi
13	Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri	1.Gerçeğe Uygun Değer 2.Maliyet Yöntemi

Kaynak: (Haftacı & Kılınç, 2020; TFRS 6, TMS 1, TMS 2, TMS 7, TMS 16, TMS 20, TMS 38, TMS 40)

Çalışma kapsamında, BİST 100 endeksinde yer alan 100 işletmenin tercih ettiği muhasebe politikalarının belirlenmesi adına Tablo 1’de yer alan muhasebe standartları incelenmiştir.

BİST100 endeksinde yer alan şirketlerin gelir artırıcı ya da gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihlerine ilişkin verilerin elde edilmesi adına ise dört değişken belirlenmiştir. Bunlar;

- Stok maliyeti hesaplama yönetiminin seçilmesi,
- Maddi duran varlıkların sonraki ölçümleri,
- Maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri ve
- Yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümleridir.

Stok Maliyeti Hesaplama Yönteminin Seçilmesi

İşletmeler stoklarını ilk giren ilk çıkar (FIFO), ağırlıklı ortalama maliyet ya da gerçek parti maliyet yöntemlerinden biri yardımıyla değerlemektedir. Çalışmanın gerçekleştirildiği dönemin enflasyonist olduğu göz önüne alındığından işletmelerin FIFO yöntemini tercih etmesi durumunda ilk giren stokların maliyeti diğer yöntemlere göre daha az olacaktır. Buna göre çalışma kapsamında stok maliyeti hesaplama yöntemi olarak FIFO yöntemini seçen işletmelerin gelir arttırıcı muhasebe politikası seçiminde bulunduğu, diğer yöntemleri uygulayan işletmelerin ise gelir azaltıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği göz önünde bulundurulmuştur.

Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri

TMS 16 Maddi Duran Varlıklar standardına göre işletmeler her bir sınıfı için ayrı ayrı olmak üzere maddi nitelikte olan duran varlıklarını ilk muhasebeleştirmeden sonraki ölçümlerinde maliyet modeli veya yeniden değerlendirme modelinden birisini seçerek uygulamaktadırlar. Maddi duran varlıkların değerlemesi konusunda dönem karı ya da zararı artırıcı ya da azaltıcı politika ayrımı amortisman gideri ile ilişkilendirilmektedir. Yeniden değerlendirme modelinde amortisman yeni değer üzerinden belirlendiği için katlanılacak olan giderin diğer modele göre daha fazla olması beklenmektedir. Buna göre çalışma kapsamında maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde yeniden değerlendirme yöntemini seçen işletmelerin gelir azaltıcı muhasebe politikası seçiminde bulunduğu, maliyet modelini seçen işletmelerin ise gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği göz önünde bulundurulmuştur.

Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri

TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardına uyarınca işletmeler maddi nitelikte olmayan duran varlıklarını ilk muhasebeleştirme sonrasındaki ölçümlerde maddi duran varlıklarda olduğu gibi maliyet modeli ya da yeniden değerlendirme modelini tercih edebilmektedirler. Maddi olmayan duran varlıklarda da dönem karı veya zararını artırıcı ya da azaltıcı muhasebe politikası ayrımı itfa payı ile ilişkilendirilebilmektedir. Maddi duran varlıklarda olduğu gibi yeniden değerlendirme modelinde amortisman yeni belirlenmiş değer üzerinden belirlendiği için katlanılacak olan giderin diğer seçeneğe göre daha fazla olması beklenmektedir. Buna göre çalışma kapsamında maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümlerinde yeniden değerlendirme yöntemini seçen işletmelerin gelir azaltıcı muhasebe politikası seçiminde bulunduğu, maliyet modelini seçen işletmelerin ise gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği göz önünde bulundurulmuştur.

Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri

TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller standardına göre işletmeler yatırım amacıyla edindikleri gayrimenkullerini ilk muhasebeleştirme işleminden sonra ölçüme tabi tutarken gerçeğe uygun değer ya da maliyet yöntemlerinden birisi tercih edebilmektedirler. Yatırım amaçlı olarak

edinilen gayrimenkullerin ilk muhasebeleştirilmesinden sonra gerçeğe uygun değer kapsamında muhasebeleştirildiğinde, varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimlerden ortaya çıkan fark, dönem kâr veya zararında gösterilmektedir. Varlıklarda değer artışı meydana geldiği durumda gerçeğe uygun değer yöntemi kullanılıyorsa dönem karı veya zararında gelir olarak raporlanmasına neden olacağı için gelir artırıcı muhasebe politikası olarak kabul edilebilmektedir. Yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde maliyet yönteminin tercih edilmesi durumunda değer artışı kayda alınmamakta ve değer azalışı gider olarak gösterilmektedir. Literatürdeki çalışmalarda dikkate alınarak araştırma kapsamında yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde gerçeğe uygun değer yöntemini tercih eden işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikası seçiminde bulunduğu, maliyet yöntemini tercih eden işletmelerin ise gelir azaltıcı muhasebe politikasını tercih ettiği göz önünde bulundurulmuştur (Haftacı ve Kılınç, 2020: 357; Gökten, 2013: 148-149).

Çalışmada ele alınan bağımsız değişkenler ve bunlara ilişkin oluşturulan hipotezlere aşağıda yer verilmektedir.

Kaldıraç Oranı

İşletmelerin yabancı kaynak bulmada zorluk yaşamaması, borçlanma maliyetlerini düşük tutması ve kredi sözleşmelerindeki kısıtlayıcı unsurları az olması gibi sebepler nedeniyle finansal tablolarında gelir artırıcı politikaları tercih etme olasılıkları yüksek olarak görülmektedir. Buna göre kaldıraç oranı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları seçme ya da elde etmiş oldukları gelirleri raporlamasının gelecek dönemlerden cari döneme çekilmesine yönelik muhasebe politikaları seçme eğiliminde oldukları söylenmektedir (Missonier Piera, 2004: 112). Buradan hareketle çalışma kapsamında oluşturulan hipotez ve sektörlere ilişkin oluşturulan alt hipotezler aşağıda yer almaktadır.

H1: BİST100 endeksinde yüksek kaldıraç oranına sahip olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

İşletme Büyüklüğü

Yapılan bazı çalışmalar işletmelerin, büyümesi sebebiyle katlanılan politik maliyetlerin artması gibi nedenlerle işletmelerin gelir azaltıcı ya da geciktirici muhasebe politikaları kullanmaya yönelebileceklerini savunmaktadır (Missonier Piera, 2004: 125). İşletme büyüklüğünün daha önceki yapılan araştırmalarda seçilen muhasebe politikalarını açıklayıcı gücü olduğu tespit edilmiştir (Uluslan, 2005). Buradan hareketle çalışma kapsamında oluşturulan hipotez aşağıda yer almaktadır.

H2: BİST100 endeksinde işletme büyüklüğü fazla olan işletmenin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri düşüktür.

İkramiye Ödeme Planı

Şirket yöneticilerinin ikramiyelerinin ödenmesinde önemli olan unsur işletmenin kârıdır. Yöneticilerin alacakları ikramiyelerin şirket gelirine bağlı olması durumundan hareketle ilgili kişilerin geliri yüksek göstermeye yönelik muhasebe politikaları seçimi yapabilecekleri varsayılmaktadır. Buradan hareketle oluşturulan hipotez aşağıdaki gibidir (Astami ve Tower, 2006: 5).

H3: BİST100 endeksinde kârlılık oranı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

Sahiplik Yoğunlaşması

İşletme hisselerinin önemli bir bölümünün belli bir gerçek veya tüzel kişiye ait olması o işletmede sahiplik yoğunluğunun yüksek olduğunu göstermektedir. Sahiplik yoğunluğu yüksek olan işletmelerde yöneticilerin rahat karar alamadığı tartışılmaktadır. Sahiplik yoğunluğunun düşük olduğu işletmelerde işletme yönetimi daha rahat hareket edebildiği için getirileri arttırabilme adına gelir arttırmaya yönelik muhasebe politikaları tercihinde bulunabilmektedir. Buradan hareketle oluşturulan hipotez aşağıdaki gibidir.

H4: BİST100 endeksinde sahiplik yoğunluğu az olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

Yatırım Fırsatları Seti

Kredi sağlayıcıların yeni ve riskli olan yatırım fırsatlarını finanse ederken yüksek maliyetler çıkardığı bilinmektedir. Buna karşın yöneticilerin kreditorlere karşı daha elverişli finansal tablolar sunmaları gerekmektedir.

Buna göre yatırım fırsatlarının yüksek olması işletme performansını olumlu göstereceğinden yöneticilerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını seçme eğiliminde olduğu söylenmektedir. Buradan hareketle oluşturulan hipotez aşağıdaki gibidir.

H5: BİST100 endeksinde yatırım fırsatları yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

Özel Amaçlı Yatırımlar

Özel amaçlı yatırımlar, işletme tarafından belli bir amacı gerçekleştirmek amacıyla edinilmiş varlıklar olarak açıklanmaktadır. Yalnızca kendi amacı için kullanılan bu varlıklar işletmelere yüksek finansman maliyetleri oluşturduğu kabul edilmektedir (Kılınç, 2017:263). Bu varlıklar nakde çevirmede yaşanan zorluklar nedeniyle kredi sağlayıcıların risk düzeylerinde artış meydana getirmektedir. Özel yatırımların fazla olduğu durumlarda yöneticilerin borçlanma maliyetlerini azaltmak için gelir artırıcı muhasebe politikaları seçimi yapabileceklerinden yola çıkarak oluşturulan hipotez aşağıdaki gibidir (Missonier Piera, 2004: 124-129).

H6: BİST100 endeksinde özel amaçlı yatırımları yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

Banka Kredileri

İşletmeler fon ihtiyaçlarını halka arzın yanı sıra kontrol ve müzakere maliyetlerinin daha az olması sebebiyle bankalardan sağlayabilmektedirler. Bunun temel nedeni, banka ile borçlular arasındaki bilgi akışının halka arz yoluyla gerçekleştirilen borçlanmadaki bilgi kanallarına göre çok daha yoğun ve hızlı gerçekleştirilmesi olarak gösterilmektedir (Gökten, 2013: 138). İşletmelerin bankalara finansal bilgilerini sunarken gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih edebileceklerinden yola çıkarak oluşturulan hipotez aşağıdaki gibidir (Missonier Piera, 2004: 122-123).

H7: BİST100 endeksinde banka kredileri yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali yüksektir.

İş Gücü

Literatürde çalışanların ücretlerinde yapılacak iyileştirmelerin işletme ortaklarının servetlerinde azalma yaratacağı için işletme yöneticilerinin

alışan ücretlerindeki artış talebinin önüne geçebilmek amacıyla geliri geciktirici muhasebe politikalarını seçeceği görüşü hakimdir (Missonier Piera, 2004: 125). Buradan hareketle çalışma kapsamında oluşturulan hipotez aşağıdaki gibidir.

H8: BİST100 endeksinde işgücü yüksek olan şirket yöneticilerinin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali düşüktür.

Kısa Vadeli Finansal Borçlar

Kısa vadeli borçlanmayı yoğun olarak kullanmayı tercih eden işletmelerin yeni borç talebinde bulunma olasılıklarının da yüksek olduğu kabul edilmektedir (Gökten, 2013: 138). Bununla birlikte bu tür işletme yöneticilerinin kredileri kolay ve düşük maliyet ile elde edebilmesi için gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih edebilmektedirler (Missonier Piera, 2004: 123). Buradan hareketle oluşturulan hipotez aşağıdaki gibidir.

H9: BİST100 endeksinde finansal borçları içerisinde kısa vadeli finansal borçları yüksek olan şirket yöneticilerinin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali yüksektir.

Cari Oran

Cari oran işletmede var olan dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklara bölünmesiyle elde edilen bir likidite oranı olarak açıklanmaktadır. Bu oranlamada temel amaç işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçmek ve net işletme sermayesinin şirket için yeterli olup olmadığını saptamaktadır. Cari oranın genellikle bankalar tarafından kullanılmakta ve bazı kaynaklarda ‘bankacıların oranı’ ifadesi kullanılmaktadır. Buna göre kredi kuruluşları cari oranı yüksek işletmelere daha kolay kredi sağlayabilmektedirler (Sümer ve Perek, 2013: 48-49). Ek olarak cari oran ile işletmelerin kazançlarını yönetme süreçleri ile ilgili olarak literatürde araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalara göre şirketlerin cari oranları ile kârlarını yüksek ya da düşük göstermeye yönelik çalışmaları arasında ilişki tespit edilmiştir (Sadeghi ve Zareie, 2015; Kara, 2022). Bankacıların cari orana yaklaşımı ve literatürde gerçekleştirilen çalışmalar ışığında cari oranı düşük olan işletmelerin hızlı kredi bulabilme ve borçlanma maliyetlerini azaltabilme adına gelir artırıcı muhasebe

politikaları tercihinde bulunabileceği düşünülmektedir. Buradan hareketle çalışma kapsamında oluşturulan hipotez aşağıdaki gibidir.

H10: BİST100 endeksinde cari oranı yüksek olan şirket yöneticilerinin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali düşüktür.

Aktif Karlılığı

Aktif kârlılığı işletmede bulunan aktiflerin işletme için ne ölçüde kârlı kullanıldığını ifade eden bir oran olarak açıklanmaktadır (Karadeniz ve İskenderoğlu, 2011: 69) . Aktif kârlılık oranı karar vericilere, işletmeye çekilen yatırımların kâr haline dönüştürülmesi konusunda fikir vermektedir. Literatür incelendiğinde aktif kârlılık oranı ile şirketlerin kârlarını yüksek ya da düşük göstermeye yönelik çalışmaları arasında ilişki tespit edildiği görülmüştür (Sadeghi ve Zareie, 2015). Buna göre yatırımcıları ikna etmeye yönelik kullanılan aktif kârlılık oranının düşük olduğu işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercihinde bulunabileceği görüşünden yola çıkarak aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H11: BİST100 endeksinde aktif kârlılık oranı yüksek olan şirket yöneticilerinin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali düşüktür.

2.4 Çalışmanın Örneklemi

Çalışma kapsamında Türkiye’de faaliyet gösteren Borsa İstanbul’a kote olmuş ve BİST100 endeksinde yer alan 100 adet (N) işletme incelenmiştir. Verilerin edilebilmesi için çalışmaya konu olan 100 işletmenin açıklamış olduğu konsolide finansal tablolardan ve bağımsız denetim raporlarından yararlanılmıştır. Tercih edilen muhasebe politikalarının sektörel farklılıklarını tespit edebilmek amacıyla işletmeler faaliyet gösterdikleri sektörler kapsamında ele alınmıştır. Aşağıdaki tablolarda çalışmaya dahil edilen işletmeler ve bu işletmelerin ait olduğu sektörler tablo yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 3: İmalat Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmeler

Sektör	Alt Sektör	Şirketler
İmalat	Ana Metal Sanayi	Çemaş
		Erbosan
		Ereğli
		İskenderun Demir
		İzmir Demir Çelik
		Kardemir
		Sarkuysan
	Gıda Ve İçecek	Anadolu Efes
		Coca-Cola
		Kerevitaş
		Kervan
		Ülker
	Kağıt Ve Kağıt Ürünleri	Kartonsan
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	Aksa
		Alkim
		Brisa
		Deva
		Gübre Fabrikaları
		Hektaş
		Petkim
		Rta
		Sasa
		Tüpraş
	Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar Ve Ulaşım Araçları	Arçelik
		Ege Endüstri
		Ford
		Karsan
		Otokar
		Parsan
		Tofaş
		Türk Traktör
		Vestel Beyaz Eşya
		Vestel Elektronik
	Taş Ve Toprağa Dayalı	Çimsa
		Oyak Çimento
		Qua Granite
	Tekstil, Giyim Eşyası	Kordsa
		Yataş

Kaynak: (KAP, 2022)

Elde edilen verilere göre BİST 100 endeksinde yer alan işletmelerin 38 adeti imalat sektörü içerisinde faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerden 7 adeti ana metal sanayi, 5 adeti gıda ve içecek, 1 adeti kağıt ve kağıt ürünleri, 10 adeti kimya, ilaç, petrol, lastik ve plastik ürünler, 10 adeti metal eşya makine elektrikli cihazlar ve ulaşım araçları, 3 adeti taş ve toprağa dayalı, 2 adeti tekstil ve giyim eşyası alt sektörlerine aittir.

Tablo 4: Finans Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmeler

Finans	Aracı Kurumlar	İş Yatırım
	Bankalar	Akbank
		Şekerbank
		Türkiye Garanti Bankası
		Türkiye Halk Bankası
		Türkiye İş Bankası
		Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
		Türkiye Vakıflar Bankası
		Yapı Ve Kredi Bankası
	Finansal Kiralama ve Faktoring Şirketleri	İş Finansal Kiralama
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	Alarko Gayrimenkul
		Başkent Doğalgaz
		Emlak Konut
		İş Gayrimenkul
		Torunlar Gayrimenkul
		Ziraat Gayrimenkul
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	Gözde Girişim
	Holding ve Yatırım Şirketleri	Ag Anadolu Grubu
		Alarko Holding
		Bera Holding
		Borusan Yatırım
		Doğan Şirketler Grubu
		Eis Eczacıbaşı
		Global Yatırım
		Hacı Ömer Sabancı
		Koç Holding
		Net Holding
		Tav Havalimanları Holding
		Tekfen Holding
		Türkiye Şişe Ve Cam
		Verusa Holding
	Sigorta Şirketleri	Türkiye Sigorta

Kaynak: (KAP, 2022)

Tablo 3'e göre BİST 100 endeksinde yer alan işletmelerin 32 adeti finans sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerden 1 adeti aracı kurumlara, 8 adeti bankalara, 1 adeti finansal kiralama ve faktöring şirketlerine, 6 adeti gayrimenkul ve yatırım ortaklıklarına, 1 adeti girişim sermayesi yatırım ortaklıklarına, 14 adeti holding ve yatırım şirketlerine, 1 adeti sigorta şirketlerine aittir.

Tablo 5: Diğer Sektörlerde Faaliyet Gösteren İşletmeler

Diğer	Elektrik, Gaz, Su	Aksa Enerji
		Aydem
		Biotrend
		Çan2 Termik
		Enerjisa
		Esenboğa
		Odaş
		Zorlu Enerji
	Gayrimenkul	Adese
	İnşaat ve Bayındırlık	Enka
		Girişim Elektrik
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	İpek
		Koza Altın
		Koza Anadolu Metal
	Teknoloji	Ard Grup
		Aselsan
		İndeks Bilgisayar
		Logo Yazılım
	Toptan ve Perakende Ticaret	Bim
		Doğuş Otomotiv
		Gen İlaç
		Mavi
		Migros
		Selçuk Ecza Deposu
		Şok
		Teknosa
	Ulaştırma	Pegasus
		Türk Hava Yolları
	Haberleşme	Turkcell
		Türk Telekomünikasyon

Kaynak: (KAP, 2022)

Tablo 4’e göre BİST100 endeksinde yer alan işletmelerin 30 adeti imalat ve finans sektörü dışında faaliyet gösteren diğer sektörlerde aittir. Bununla birlikte bu işletmelerin 8 adeti elektrik, gaz ve su, 1 adeti gayrimenkul, 2 adeti inşaat ve bayındırlık, 3 adeti madencilik ve taş ocakçılığı, 4 adeti teknoloji, 8 adeti toptan ve perakende ticaret, 2 adeti ulaştırma ve 2 adeti haberleşme sektörleri içerisinde faaliyet göstermektedir.

2.5 Çalışmanın Metodolojisi

Araştırma kapsamında BIST100 endeksinde yer alan işletmelerin muhasebe politikası tercihleri belirlenirken, öncelikle ilgili muhasebe politikasını kaç işletmenin tercih ettiği belirlenmiştir. Buna ek olarak sektörel bazda en çok tercih edilen muhasebe politikaları tespit edilirken aşağıdaki oranlar dikkate alınmıştır.

$$\text{BIST100 Endeksindeki Şirketlerin Ağırlıklı Muhasebe Politikası Tercihleri (\%)} = \frac{\text{Tüm Şirketler içerisinde İlgili Muhasebe Politikasını Tercih Eden İşletme Sayısı}}{\text{BIST100 Endeksinde Yer Alan İşletme Sayısı}} \times 100$$

$$\text{BIST100 Endeksinde Yer Alan Sektörlerin Ağırlıklı Muhasebe Politikası Tercihleri (\%)} = \frac{\text{Sektörde İlgili Muhasebe Politikasını Tercih Eden İşletme Sayısı}}{\text{Sektörde Yer Alan İşletme Sayısı}} \times 100$$

$$\text{BIST100 Endeksindeki Endüstrilerin Alt Sektörlerinin Ağırlıklı Muhasebe Politikası Tercihleri (\%)} = \frac{\text{Alt Sektörde İlgili Muhasebe Politikasını Tercih Eden İşletme Sayısı}}{\text{Alt Sektörde Yer Alan İşletme Sayısı}} \times 100$$

Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin verilerin elde edilmesinde aşağıdaki tabloda yer alan oranlardan faydalanılmıştır.

Tablo 6: Çalışma Kapsamında Ele Alınan Bağımsız Değişkenler ve Ölçme Yöntemleri

Bağımsız Değişkenler	Ölçme Yöntemi
Kaldıraç Oranı	Toplam Borçlar/Toplam Varlıklar (Varıcı ve Çağiran, 2015: 98)
İşletme Büyüklüğü	Toplam Varlıkların Doğal Logaritması (Kılınç, 2017: 269)
İkramiye Ödeme Planı	Faiz ve Vergiden Önceki Kâr/Toplam Varlıklar (Varıcı ve Çağiran, 2015: 98)
Sahiplik Yoğunlaşması	Son durum itibariyle sermayenin % 10 ve daha fazlasına sahip gerçek ve tüzel kişi sayısı (Kılınç, 2017: 269)
Yatırım Fırsatları Seti	Tobin Q Oranı (Welch, 2003: 296)
Özel Amaçlı Yatırımlar	Ar-Ge Giderleri/ Toplam Net Satışlar (Varıcı ve Çağiran, 2015: 98)
Banka Kredileri	Banka Kredileri/ Toplam Finansal Borçlar (Gökten, 2013: 146)
İşgücü	Personel Giderleri/ Toplam Satışlar (Gökten, 2013: 146)
Kısa Vadeli Finansal Borçlar	Kısa Vadeli Finansal Borçlar/ Toplam Finansal Borçlar (Kılınç, 2017: 269)
Cari Oran	Dönen Varlıklar/ Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (Kara, 2022: 143)
Aktif Kârlılık Oranı	Net Kâr/ Aktif Toplam (Karadeniz ve İskenderoğlu, 2011: 69)

Tobin Q oranı hesaplamasında birden fazla yöntem tercih edilebilmektedir. Bu çalışma kapsamında hesaplamadaki kolaylık ve az veri seti gerektirmesi gerekçesi ile Welch (2003) tarafından kullanılan formül tercih edilmiştir. Q oranı olarak ifade edilen bu oranın hesaplamasında kullanılan formül şöyledir (Welch, 2003: 296):

$$Q = \frac{\text{Toplam Finansal Borçlar} + \text{Özkaynağın Piyasa Değeri}}{\text{Toplam Varlıklar}}$$

Çalışmanın bir diğer amacı olan tercih edilen muhasebe politikaları seçimine etki eden faktörlerin tespit edilmesi için Lojistik Regresyon Analizinden yararlanılmıştır. Bu analizin tercih edilmesindeki temel sebep, bağımsız değişkenler sürekli veya süreksiz olabileceği gibi sürekli ve süreksiz bağımsız değişkenlerin bir arada bulunabilmesi ve bağımlı değişkenlerin ise süreksiz başka bir ifade ile kategorik verilerden oluşabilmesidir (Tabachnick ve Fidell, 2007: 437). Ek olarak bu analiz türü, verilerin normallliği, süreklilik, eşvaryanslık ile çok değişkenli normal dağılım gibi varsayımlar gerektirmeden regresyon modeli kurulmasına imkan tanımaktadır (Şenel ve Alatlı, 2014: 36). Bu analizin tercih edilmesindeki diğer bir diğer sebep ise literatürde yer alan çalışmaların özetlendiği Tablo 1 incelendiğinde muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin araştırılması konusunda Lojistik Regresyon Analizi yönteminin ağırlıklı olarak tercih edildiğinin görülmesidir. Lojistik Regresyon Analizinde temel amaç, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında oluşan ilişkiyi, az sayıda değişken ile en iyi uyuma sahip olacak şekilde tanımlayabilen ve kabul edilebilir bir model oluşturmaktadır (Çokluk, 2010: 1359). Ek olarak bu analizin bağımsız değişkenler arasında oluşabilecek yüksek korelasyona oldukça duyarlı olduğu kabul edilmektedir. Buna göre analiz uygulanırken bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmamasına dikkat edilmelidir (Şenel ve Alatlı, 2014: 37).

Lojistik regresyon analizi standart ve adımsal olmak üzere iki ayrı yöntemle yapılabilmektedir. Adımsal yöntem ise kendi arasında ileriye doğru ve geriye doğru yöntemler olmak üzere iki seçeneğe ayrılmaktadır (Field, 2005: 226). Enter metodu olarak da anılan standart yönteminde tüm değişkenler bir blok şeklinde regresyon modelinde yer almakta ve her bir blok için ayrıca parametre kestirimleri hesaplanmaktadır. Bu yöntemin sadece teori test etmede uygun olduğu görüşü hakimdir (Çokluk, 2010:

1374). Bunun yanı sıra adımsal yöntemde değişkenler tek tek modele eklenmekte (ileriye doğru) ya da modelden çıkarılmakta (geriye doğru) ve değişme bulguları elde edilmektedir. Adımsal yöntemin keşfedici araştırmalarda kullanılması uygun bulunmaktadır (Şenel ve Alatlı, 2014: 38). Bu çalışmada, muhasebe politikası seçimlerine etki ettiği düşünülen yeni değişkenlerin ele alındığı göz önünde bulundurulduğunda analizin adımsal yöntem ile gerçekleştirilmesi uygun bulunmuştur. Ek olarak literatürde geriye doğru yöntemlerin ileriye doğru yöntemlere kıyasla daha tercih edilebilir olduğu savunulmaktadır. Bunun nedeni ise baskılama etkisi olarak açıklanmıştır. Baskılama etkisi, bir bağımsız değişkenin etkisi sabit tutulduğunda, bir diğer bağımsız değişkenin etkiye sahip olması durumu olarak tanımlanmaktadır. İleriye doğru yöntemlerde baskılama etkisi altında olan bağımsız değişkenlerin dışarıda bırakılma olasılığı daha fazla olarak kabul edilmekte ve bu yöntemin II. Tip hata riskinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Çokluk, 2010: 1376). Bu bilgiler ışığında bu çalışma kapsamında geriye doğru adımsal yöntem tercih edilmiştir.

Geriye doğru adımsal yönteminde süreç tüm değişkenlerin modele dahil edilmesiyle başlamaktadır. Daha sonra her adımda modele katkısı en az olan değişken modelden çıkarılır ve en uygun model elde edilmeye çalışılır (Oğuzlar, 2010: 25). Analiz dışında bırakılacak değişkenin belirlenmesinde üç yol bulunmaktadır. Bunlardan ilki olabilirlik oran istatistiğidir (likelihood ratio statistics). Burada olabilirlik oran istatistiğine göre modelin iyileşmesine en az katkıyı sağlayan (anlamli olmayan) bağımsız değişken ilk önce uzaklaştırılmakta ve işlem en iyi ve anlamlı uyumu sağlayan model bulunana kadar devam ettirilmektedir. Değişken elenmesinde kullanılan bir diğer yöntem durum indeksidir (Condition Index). Bu istatistiğin aritmetik olarak olabilirlik oranına göre daha az duyarlı olması nedeniyle kullanımı fazla önerilmemektedir. Üçüncü yol ise Wald istatistiğidir. Bağımsız değişkenler Wald istatistiğinin anlamlı olup olmasına göre modelden çıkarılabilmektedirler. Bu istatistiğin örnek hacminin büyük olduğu durumlarda kullanılması tavsiye edilmektedir. Field (2005: 226), söz konusu bu bağımsız değişken eleme yöntemleri arasında olabilirlik oran istatistiğinin en iyi yol olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle çalışmada

bağımsız değişkenlerin model dışında bırakılmasında olabilirlik oran istatistiğinin dikkate alınmasına verilmiştir.

Çalışma kapsamında oluşturulan modelin bağımlı değişkeni kategorik özellik göstermektedir. Başka bir ifade ile şirketler tarafından tercih edilen muhasebe politikaları gelir artırıcı veya gelir azaltıcı olması bakımından sınıflandırılmıştır. Lojistik Regresyon Analizinde bağımlı değişkenin kategorik özellik gösterebileceği yaklaşımından yola çıkarak şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinine '1'; gelir azaltıcı muhasebe politikası seçimine ise '0' değeri verilmiştir. Araştırmaya dahil edilen dört muhasebe politikasının ortalama değerinin 0,5'e eşit veya büyük olması durumunda işletmenin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği, ortalamanın 0,5'den küçük olması durumunda ise gelir azaltıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği varsayımında bulunulmuştur.

Bağımlı değişkenin gelir artırıcı veya gelir azaltıcı muhasebe politikaları seçimi olan bu çalışmada politika seçimlerine etki eden faktörler ise bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Bağımlı değişkenlerin belirlenmesi için işletmelerin muhasebe politikası tercihleri belirlenirken ele alınan 16 konu incelenmiştir. Muhasebe politikası tercihi barından bu konuların bir kısmının sunumda farklılıklar oluşturduğu ve gelir artırıcı veya azaltıcı etki yaratmadığı görülmüştür. Bu bağlamda araştırma kapsamında dört bağımlı değişken ele alınmıştır. Bu bağımlı değişkenler;

- Stok maliyeti hesaplama yönetiminin seçilmesi,
- Maddi duran varlıkların sonraki ölçümleri,
- Maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri ve
- Yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümleridir.

Bu araştırma kapsamında dikkate alınan gelir artırıcı ve gelir azaltıcı muhasebe politikaları Tablo 6 yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 7: Gelir Arttırıcı ve Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikaları

	Gelir Arttırıcı Muhasebe Politikaları	Puan Değeri	Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikaları	Puan Değeri
Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemi	İlk Giren İlk Çıkar (FIFO) Yöntemi	1	Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi	0
Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri	Maliyet Yöntemi		Yeniden Değerleme Modeli Veya İkisinin Birlikte Kullanımı	
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri	Maliyet Yöntemi		Yeniden Değerleme Modeli Veya İkisinin Birlikte Kullanımı	
Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri	Gerçeğe Uygun Değer		Maliyet Modeli Veya İkisinin Birlikte Kullanımı	

2.6. Çalışmanın Kapsadığı Dönem

Çalışma kapsamı içerisinde yer alan işletmelerin finansal tablo ve dipnotları incelenirken, işletmelerin 31 Aralık 2021 tarihli finansal tabloları dikkate alınmış ve bunlar üzerinden veriler toplanarak çalışma gerçekleştirilmiştir.

2.7 Çalışmanın Kısıtları

Çalışma ile ilgili olarak 4 kısıt bulunmaktadır. İlk kısıt şirketlerin tercih ettikleri muhasebe politikalarını konusunda yapılan araştırmada sadece 15 muhasebe politikasının çalışmaya dahil edilmiş olmasıdır. Bunun yanı sıra ikinci kısıt, veri toplama işleminin sadece BİST100 endeksinde yer alan işletmelerden gerçekleştirilmiş olmasıdır. Üçüncü kısıt incelenmiş olan raporlama döneminin sadece 1 yılı içeriyor olmasıdır. Dördüncü ve son kısıt muhasebe politikaları seçimine etki eden faktörlerde sadece ekonomik belirleyicilerin dikkate alınmasıdır.

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1 Kullanılan Muhasebe Politikalarına İlişkin Bulgular

3.1.1 Araştırma ve Değerlendirme Varlıklarının Sonraki Ölçümü

Maden kaynaklarının araştırılması ve değerlendirilmesine yönelik mali raporlama ilke ve esaslarını belirlemek amacıyla KGK tarafından TRFS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi Standardı yayınlanmıştır. TFRS 6'nın amaçları başlıca amaçları şöyledir (TFRS 6, 2008; md.1-2):

- Şirketlerin gerçekleştirmiş oldukları araştırmalar ve değerlendirme harcamalarına ilişkin mevcut muhasebe politikalarına yönelik gelişmenin sağlanması.
- Araştırma ve değerlendirme varlıklarını muhasebe işlemlerine konu eden işletmelerin, bu varlıklarda oluşan değer düşüklüğü açısından TFRS 6'da yer alan bilgiler ışığında değerlendirme yapması ve değer düşüklüğü mevcut ise TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı uyarınca ölçüm gerçekleştirmesi.
- İşletmelerin finansal durumlarını gösteren tablolarda maden kaynaklarının araştırılması ve bunların değerlendirilmesi sonucunda meydana gelen tutarların belirleyen ve izah eden açıklamaların gerçekleştirilmesi ile bu mali tablo kullanıcılarının muhasebeleştirme işlemine tabi tutulan araştırma ve değerlendirme varlıklarının tutarları, zamanlaması ve gelecekte oluşacak nakit akımlarının kesinliğini anlatmalarını sağlanması.

TFRS 6 işletmelere, araştırma ve değerlendirmeye konu olan varlıkların ilk muhasebeleştirilmesinden sonraki ölçümlerinde maliyet modelini ya da yeniden değerlendirme modelinin uygulanması seçimini sunmaktadır (TFRS 6, 2008: md.12). Ölçüme ilişkin alternatif sunan bu duruma göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo7 'de özetlenmiştir.

Tablo 8: Araştırma ve Değerlendirme Varlıklarının Sonraki Ölçümüne İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli	Sektör Yüzdesi		Alt Sektör Yüzdesi	
				Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli	Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli
İmalat	Ana Metal Sanayi	-	-	%0	%0	%0	%0
	Gıda İçecek	-	-			%0	%0
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-	-			%0	%0
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	-	-			%0	%0
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	-	-			%0	%0
	Taş ve Toprağa Dayalı	-	-			%0	%0
	Tekstil, Giyim Eşyası	-	-			%0	%0
Finans	Aracı Kurumlar	-	-	%0	%0	%0	%0
	Bankalar	-	-			%0	%0
	Finansal Kiralama	-	-			%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	-			%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-			%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	-	-			%0	%0
	Sigorta Şirketleri	-	-			%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	-	-	%10	%0	%0	%0
	Gayrimenkul	-	-			%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	-	-			%0	%0
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3	-			%100	%0
	Teknoloji	-	-			%0	%0
	Toptan ve Perakende Ticaret	-	-			%0	%0
	Ulaştırma	-	-			%0	%0
	Haberleşme	-	-			%0	%0

Elde edilen bulgulara göre BİST 100’de yer alan şirketlerin %3’ü bağımsız denetçi raporlarında araştırma ve değerlendirme varlıklarının sonraki ölçümlerine ilişkin bilgilere yer vermişlerdir. TFRS 6’nın işletmelerin yalnızca madencilik faaliyetleri kapsamlarında katlanmış oldukları araştırma ve değerlendirme harcamalarına uygulandığı göz önünde bulundurulduğunda imalat ve finans sektöründe muhasebe standardının kullanılmamasının normal olduğu söylenebilir. Bununla birlikte imalat ve finans sektörünün dışında kalan diğer sektörlerin içerisinde yer alan madencilik ve taş ocakçılığı alt sektörünün ise %100’ünün araştırma ve değerlendirme varlıklarının sonraki ölçümlerinde maliyet modelini tercih ettiği görülmüştür. Örneklem içerisinde yeniden değerlendirme modelini kullanan işletme tespit edilememiştir.

3.1.2 Kapsamlı Gelir Tablosunun Sunum Biçimi

Kapsamlı Gelir Tablosu sunum biçimi TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı içerisinde yer almaktadır. Bu standart, genel olarak Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre mali tabloların hazırlanmasında ve hazırlanan tabloların sunulmasında uygulanmaktadır. Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı işletmelerin finansal durumlarını gösteren tabloların sunumuyla ilgili genel kuralları, tabloların yapılarıyla ilgili hususları ve finansal tabloların içeriğine ilişkin asgari şartları düzenlemektedir (TMS 1: md. 1-2).

Kapsamlı gelir tablosu, bir işletmenin ilgili mali dönem boyunca gerçekleştirdiği faaliyetlere ve kazanç gücüne ilişkin bilgileri içermektedir. Bu tablo belli bir dönemde işletme faaliyetlerinin bir bütün olarak mali yönden başarı derecesini gösteren özet bir rapor olarak açıklanmaktadır (Doğan ve Ertugay, 2010:120). TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardına göre işletmeler, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı geliri iki ayrı bölüm şeklinde sunulduğu tek bir tablo sunabilirler. Bununla birlikte ilgili standart içerisinde işletmelerin, kar veya zarar bölümünü ayrı bir kar veya zarar tablosu yaparak sunabileceği bir alternatifte belirtilmiştir. Bu durumda şirketler hem kar veya zarar tablosu hem de diğer kapsamlı gelir tablolarını iki ayrı tablo şeklinde sunabilmektedirler (TMS 1: md. 10A). Kapsamlı gelir tablosunun sunuma ilişkin alternatif sunan bu duruma göre işletmelerin

sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 8 yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 9: Kapsamlı Gelir Tablosunun Sunum Biçimine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Tek Tablo	İkili Tablo	Sektör Yüzdesi		Alt Sektör Yüzdesi	
				Tek Tablo	İkili Tablo	Tek Tablo	İkili Tablo
İmalat	Ana Metal Sanayi	2	5	%47	%53	%29	%71
	Gıda İçecek	1	4			%20	%80
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1	-			%100	-
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	6	4			%67	%33
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	6	4			%67	%33
	Taş ve Toprağa Dayalı	1	2			%33	%67
	Tekstil, Giyim Eşyası	1	1			%50	%50
Finans	Aracı Kurumlar	-	1	%47	%53	-	%100
	Bankalar	-	8			-	%100
	Finansal Kiralama	-	1			-	%100
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	5	1			%83	%17
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	1	-			%100	-
	Holding ve Yatırım Şirketleri	8	6			%57	%43
	Sigorta Şirketleri	1	-			%100	-
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	5	3	%57	%43	%62	%38
	Gayrimenkul	-	1			-	%100
	İnşaat ve Bayındırlık	-	2			-	%100
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3	-			%100	-
	Teknoloji	2	2			%50	%50
	Toptan ve Perakende Ticaret	4	4			%50	%50
	Ulaştırma	2	-			%100	-
	Haberleşme	1	1			%50	%50

Tablo 8’de sunulan bulgulara göre BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin sektör ayrımı yapmaksızın %50’si kapsamlı gelir tablosunu tek tablo biçiminde, %50’sinin ise ikili tablo şeklinde sunduğu görülmüştür. Sektörler bazında bakıldığında, imalat ve finans sektörünün %47’sinin kapsamlı gelir tablosunu tek tablo olarak, %53’nün ise ikili tablo şeklinde sunduğu tespit edilmiştir. Ancak imalat ve finans sektörleri dışında kalan diğer sektörler bakıldığında ise %57’sinin tek tablo biçiminde ve %43’ünün ikili tablo biçiminde sunum yaptığı görülmüştür.

Alt sektörler bazında değerlendirme yapıldığında; aracı kurumlar, bankalar, finansal kiralama, gayrimenkul, inşaat ve bayındırlık sektörlerinde yer alan işletmelerin tamamının ikili tablo sunum biçimini tercih ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte kağıt ve kağıt ürünleri, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları, sigorta şirketleri, madencilik ve taş ocakçılığı ile ulaşım sektörlerin de yer alan şirketlerin ise tamamının tek tablo sunum biçimini kullandıkları görülmektedir. İki alternatifin frekans dağılımları göz önünde bulundurulduğunda hem endekste yer alan tüm şirketler bakımından hem de sektörlerdeki dağılım açısından belirgin farkların olmadığı söylenebilir.

3.1.3. Kapsamlı Gelir Tablosu Formatı

Kapsamlı gelir tablosu formatı konusunda TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardı işletmelere iki alternatif sunmaktadır. Bu alternatiflerden ilki giderlerin çeşitlerine göre sınıflandırma yapmak iken diğeri, işletme içindeki fonksiyonuna göre ayırım yapmaktır.

İşletme, kar veya zarara yansıtılan giderlerin çeşitleri esas alınarak gruplandırır ve bu oluşan giderleri (hammadde alımı, amortisman gideri, taşıma maliyetleri vb.) işletme içerisindeki fonksiyonlara dağıtmaz ise “gider çeşidi” yöntemini kullandığı kabul edilir. Giderlerin işletme içi fonksiyonlara dağıtımı gerçekleşmediğinden bu alternatifi uygulamanın diğerine göre daha kolay olduğu söylenmektedir (TMS 1: md.102).

Giderlerin işletme fonksiyonlarına dağıtılması olarak açıklanan ikinci alternatif ise giderlerin çeşitlerine göre yapılan sınıflandırmaya göre mali bilgi kullanıcıların ihtiyacına daha uygun bilgi sunduğu kabul edilmektedir. TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardı tarafından, giderlerini fonksiyonlarına göre sınıflandıran işletmelerin (amortisman ve itfa giderleri

ile çalışanlara sağlanan faydalar ile ilgili giderler de dahil olmak üzere) bu giderlerin çeşitleri hakkında ek bilgiler açıklaması beklenmektedir (TMS 1: md.103). Kapsamlı gelir tablosunun formatına ilişkin alternatif sunan bu duruma göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 9 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 10:Kapsamlı Gelir Tablosunun Formatına İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Çeşit Esasına Göre	Fonksiyon Esasına Göre	Sektör Yüzdesi		Alt Sektör Yüzdesi	
				Çeşit Esasına Göre	Fonksiyon Esasına Göre	Çeşit Esasına Göre	Fonksiyon Esasına Göre
İmalat	Ana Metal Sanayi	-	7	%0	%100	%0	%100
	Gıda İçecek	-	4			%0	%100
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-	1			%0	%100
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	-	10			%0	%100
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	-	10			%0	%100
	Taş ve Toprağa Dayalı	-	3			%0	%100
	Tekstil, Giyim Eşyası	-	2			%0	%100
Finans	Araç Kurumlar	-	1	%25	%75	%0	%100
	Bankalar	8	-			%100	%0
	Finansal Kiralama	-	1			%0	%100
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	6			%0	%100
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	1			%0	%100
	Holding ve Yatırım Şirketleri	-	14			%0	%100
	Sigorta Şirketleri	-	1			%0	%100
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	-	8	%0	%100	%0	%100
	Gayrimenkul	-	1			%0	%100
	İnşaat ve Bayındırlık	-	2			%0	%100
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	-	3			%0	%100
	Teknoloji	-	4			%0	%100
	Toptan ve Perakende Ticaret	-	8			%0	%100
	Ulaştırma	-	2			%0	%100
	Haberleşme	-	2			%0	%100

Elde edilen bulgulara göre; endekste yer alan şirketlerin %92'sinin kapsamlı gelir tablosu formatında fonksiyon esasını kullandığı, %8'inin ise çeşit esasını tercih ettiği görülmüştür. Sektörler bazında inceleme yapıldığında imalat ve diğer sektörlerde yer alan şirketlerin hepsi kapsamlı gelir tablosunu fonksiyon esasına göre sunmuştur. Buna karşın finans sektörü içerisinde yer alan bankaların tamamı ise kapsamlı gelir tablosunu çeşit esasına göre hazırlamıştır.

3.1.4. Stok Maliyeti Hesaplama Yönteminin Seçilmesi

İşletmeler sahip oldukları varlıkların dönem sonunda gerçek değerini tespit edebilmek ve bu varlıkları finansal tablolara gerçek değerleri ile yansıtılabilmek amacıyla değerlemeye tabii tutmaktadırlar (Türkan Uludağ, 2019: 14). Stoklar ile ilgili muhasebe politikalarını belirlemek amacıyla oluşturulmuş olan TMS 2 Stoklar standardı stok maliyeti hesaplama yöntemleri ile ilgili temelde 3 alternatif sunmaktadır. Bu alternatifler (Memiş ve Tanrısinatapan: 21)

- Gerçek parti maliyet yöntemi,
- İlk giren ilk çıkar (FIFO) ve
- Ağırlıklı ortalama maliyet yöntemidir.

Gerçek parti maliyet yöntemi, normal şartlar altında birbiri ile ikame edilemeyen stoklar ile özel olarak gerçekleştirilen projeler için üretilen veya satın alınan mal ve hizmetlerin maliyetinin, her bir varlığa ilişkin özel maliyet dikkate alınarak belirlenmesini ifade etmektedir. FIFO yöntemi, ilk satın alınan veya üretimi gerçekleştirilen stokların ilk satıldığını ve bunun neticesinde dönem sonunda stokta kalan kalemlerin en son satın alınan veya üretilen kalemler olduğunu varsaymaktadır. Ağırlıklı ortalama maliyet yönteminde her bir stoğun maliyeti, dönem başındaki benzer varlıkların ağırlıklı ortalama maliyetleri ile dönem içerisinde satın alınan veya üretimi gerçekleştirilen benzer varlıkların maliyetlerinin ağırlıklı ortalamalarının hesaplanması suretiyle tespit edilmektedir (TMS 2: md. 23-27).

Stok maliyeti hesaplama yönetiminin seçimine ilişkin alternatif sunan TMS 2 Stoklar standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 10 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 11: Stok Maliyeti Hesaplama Yönteminin Seçimine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Ağırlıklı Ortalama Maliyet	İlk Giren İlk Çıkar (FIFO)	Gerçek Parti Yöntemi	Sektör Yüzdesi			Alt Sektör Yüzdesi		
					Ağırlıklı Ortalama Maliyet	İlk Giren İlk Çıkar (FIFO)	Gerçek Parti Yöntemi	Ağırlıklı Ortalama Maliyet	İlk Giren İlk Çıkar (FIFO)	Gerçek Parti Yöntemi
İmalat	Ana Metal Sanayi	7	-	-	%100	%0	%0	%100	%0	%0
	Gıda İçecek	5	-	-				%100	%0	%0
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1	-	-				%100	%0	%0
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	10	-	-				%100	%0	%0
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	10	-	-				%100	%0	%0
	Taş ve Toprağa Dayalı	3	-	-				%100	%0	%0
	Tekstil, Giyim Eşyası	2	-	-				%100	%0	%0
Finans	Araç Kurumlar	-	-	-	%31	%3	%0	%0	%0	%0
	Bankalar	-	-	-				%0	%0	%0
	Finansal Kiralama	-	-	-				%0	%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	10	1	-				%71	%7	%0
	Sigorta Şirketleri	-	-	-				%0	%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	6	1	-	%67	%20	%0	%75	%13	%0
	Gayrimenkul	1	-	-				%100	%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	2	-	-				%100	%0	%0
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3	-	-				%100	%0	%0
	Teknoloji	1	1	-				%25	%25	%0
	Toptan ve Perakende Ticaret	4	4	-				%50	%50	%0
	Ulaştırma	1	-	-				%50	%0	%0
	Haberleşme	2	-	-				%100	%0	%0

Elde edilen bulgulara göre, endekste yer alan şirketlerin %69'unun ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini kullandığı, %7'sinin FIFO yöntemini tercih ettiği, %24'ünün ise bu politika seçimi ile ilgili açıklama yapmadığı tespit edilmiştir. Sektörel bazda bakıldığında imalat sektörünün tamamının (%100) ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini, Finans sektörünün ise %31'ünün ağırlıklı ortalama maliyet yönetimi, %3'ünün FIFO yöntemini tercih ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte finans sektörünün %66'sının stok maliyeti hesaplama yöntemini ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmadığı görülmüştür. İmalat ve finans sektörü dışındaki şirketlerin ise %67'sinin ağırlıklı ortalama maliyeti, % 20'sinin de FIFO yöntemini tercih ettiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bulgulara göre, FIFO yöntemini diğer endüstrilere göre daha çok tercih eden sektörlerin teknoloji, toptan ve perakende ticaret şirketleri olduğu söylenebilir. Bunun dışında kalan sektörlerde ise çoğunlukla ağırlıklı ortalama maliyet yönetimin tercih edildiği görülmektedir.

3.1.5 İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışlarının Raporlanması

Finansal bilgi kullanıcıları, işletmelerin nakit ve nakit yerine kullanılabilen kaynaklarını nasıl yarattığını ve bu kaynakları nasıl kullandığı ile ilgilenmektedir. İşletmeler, hasılat yarattıkları ana faaliyetleri konuları birbirlerinden farklı olsa dahi temelde faaliyetlerinin devamlılığını sağlamak, mükellef oldukları durumları yerine getirmek ve yatırım yapmış kişilerin getiri elde etmesini sağlamak gibi nedenlerle nakde ihtiyaç duymaktadırlar. Bu noktada tüm şirketlerin nakit akış tablosu düzenlemesi zorunlu tutulmuştur. İşletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarının raporlaması süreci TMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu muhasebe standardı temelde işletmelerin faaliyet gösterdiği döneme ilişkin nakit akışlarını esas faaliyet, yatırım faaliyeti ve finansman faaliyetleri olarak sınıflandıran bir nakit akış tablosu oluşturmasını amaçlamaktadır. Bu oluşturulan nakit akış tablosu aracılığıyla işletme içerisindeki nakit ve nakit yerine kullanılabilen varlıklardaki değişimler hakkında bilgi sunma işlevi gerçekleştirmektedir (TMS 7: md.1-3).

TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardı kapsamında, esas faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışlarının iki yöntemden birisi seçilerek raporlanabileceği vurgulanmaktadır (TMS 7: md.18). Bu yöntemlerden ilki, doğrudan yöntem iken diğeri dolaylı yöntemdir. Doğrudan yöntemde, brüt nakit girişleri ve brüt nakit çıkışları şeklinde iki ana grup bulunur ve raporlama bu gruplar altına gerçekleştirilir. Dolaylı yöntemde ise, işletmenin faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları, dönem net kar veya zararının stoklar, faaliyet ile ilgili alacak ve borçlardaki değişiklik, amortisman gibi nakit girişi ve çıkışı etkileri olan işlemlerde düzeltmeler gerçekleştirilmektedir. Bu takiben yatırım veya finansman faaliyetlerinde kullanılan ve bu faaliyetlerden sağlanan nakit kalemleri ile birlikte nakit akış tablosu oluşturulur (Kargın ve Aktaş, 2011:5).

İşletme faaliyetlerinde sağlanan nakit akışlarının raporlaması konusunda alternatif sunan TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 11 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 12: İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışlarının Raporlanması Yöntemine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Doğrudan Yöntem	Dolaylı Yöntem	Sektör Yüzdesi		Alt Sektör Yüzdesi	
				Doğrudan Yöntem	Dolaylı Yöntem	Doğrudan Yöntem	Dolaylı Yöntem
İmalat	Ana Metal Sanayi	1	6	%3	%97	%17	%83
	Gıda İçecek	-	4			-	%100
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-	1			-	%100
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	-	10			-	%100
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	-	10			-	%100
	Taş ve Toprağa Dayalı	-	3			-	%100
	Tekstil, Giyim Eşyası	-	2			-	%100
Finans	Aracı Kurumlar	-	1	-	%100	-	%100
	Bankalar	-	8			-	%100
	Finansal Kiralama	-	1			-	%100
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	6			-	%100
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	1			-	%100
	Holding ve Yatırım Şirketleri	-	14			-	%100
	Sigorta Şirketleri	-	1			-	%100
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	-	8	-	%100	-	%100
	Gayrimenkul	-	1			-	%100
	İnşaat ve Bayındırlık	-	2			-	%100
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	-	3			-	%100
	Teknoloji	-	4			-	%100
	Toptan ve Perakende Ticaret	-	8			-	%100
	Ulaştırma	-	2			-	%100
	Haberleşme	-	2			-	%100

Tablo 11'e göre, endeksteeki işletmelere bakıldığında sektör ayrımı yapılmaksızın %99'unun nakit akış tablosunu dolaylı yönetimi tercih ederek sunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte BIST 100'de yer alan şirketlerin %1'inin doğrudan yöntemi uyguladığı görülmüştür. Doğrudan yöntemi uygulayan şirketin yer aldığı alt sektör ana metal sanayi olup imalat sektörü içerisinde faaliyet göstermektedir.

3.1.6 Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler İçin Faiz Gelir ve Giderleri ile Temettülerin Sınıflandırılması

Finansal kuruluşlar dışındaki işletmelerin faiz gelir ve giderleri ile temettülerini sınıflandırılması ile ilgili TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardı çerçevesinde hareket edilmektedir. İşletmeler genel itibariyle almış ve ödemiş oldukları faizler ile temettülerden kaynaklanan nakit akışlarının her birisini nakit akış tablolarında ayrı bir şekilde; esas ya da yatırım faaliyetleri altında sınıflandırılmaktadırlar. Finansal kuruluşlar yapısı itibariyle ödedikleri ve aldıkları faiz ile temettülerini esas faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışları altında açıklamaktadırlar. Ancak finansal kuruluş dışındaki işletmelerde ilgili nakit akışlarının sınıflandırılması ile ilgili tek bir durum söz konusu değildir. Bu noktada TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardı üç alternatif sunmaktadır. Ödenen faiz, alınan faiz ve temettüler, kâr veya zararın belirlenmesinde etkili olduklarından, bu öğeler esas faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışı olarak sınıflandırılabilir. Alternatif bir yaklaşım olarak, ödenen faizin finansal kaynak temin etmenin maliyeti, alınan faiz ve temettülerin ise yatırımların getirileri olduğu düşünüldüğünde; ödenen faiz finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışı, alınan faiz ve temettüler ise yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışı olarak sınıflandırılabilir. (TMS 7: md. 31-33).

Finansal kuruluşlar dışındaki işletmeler için faiz gelir ve giderleri ile temettülerin sınıflandırılması konusunda alternatif sunan TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki ayrı tablolar yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 13: Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Faiz Gelirlerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları	Sektör Yüzdesi			Alt Sektör Yüzdesi		
					Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları	Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları
İmalat	Ana Metal Sanayi	-	7	-	%3	%71	%24	%0	%100	%0
	Gıda İçecek	-	3	1				%0	%60	%20
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-	-	1				%0	%0	%100
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	1	7	2				%10	%70	%20
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	-	6	4				%0	%60	%40
	Taş ve Toprağa Dayalı	-	3	-				%0	%100	-
	Tekstil, Giyim Eşyası	-	1	1				%0	%50	%50
Finans	Araç Kurumlar	-	-	-	-	-	-	%0	%0	%0
	Bankalar	-	-	-				%0	%0	%0
	Finansal Kiralama	-	-	-				%0	%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	-	-	-				%0	%0	%0
	Sigorta Şirketleri	-	-	-				%0	%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	1	4	2	%10	%33	%40	%13	%50	%25
	Gayrimenkul	1	-	-				%100	%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	-	-	2				%0	%0	%100
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	-	-	3				%0	%0	%100
	Teknoloji	-	1	1				%0	%25	%25
	Toptan ve Perakende Ticaret	-	2	4				%0	%25	%50
	Ulaştırma	-	2	-				%0	%100	%0
	Haberleşme	1	1	-				%50	%50	%0

Tablo 12'ye göre finans kuruluşları dışındaki işletmelerin %89'u faiz gelirleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. Bununla birlikte %11'i konu ile ilgili bilgi vermemiştir. Elde edilen bulgulara göre, imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %3'ü faiz gelirlerini esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları, %71'i finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları ve % 24'ü yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmaktadır. Şirketlerin %3'ü faiz gelirleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmamıştır. İmalat sektöründe yer alan alt sektörlere bakıldığında; ana metal sanayi ve taş ve toprağa dayalı sektörlerin %100'ünün faiz gelirlerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporladığı görülmektedir. Kağıt ve kağıt ürünleri alt sektörü ile tekstil, giyim eşyası sektörleri haricindeki alt sektörlerin tamamının faiz gelirlerini ağırlıklı olarak finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmıştır. BIST100 endeksinde yer alan kağıt ve kağıt ürünleri alt sektörünün %100'ü ise faiz gelirlerini yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporladığı tespit edilmiştir. TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardına göre faiz gelirleri esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları veya yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde gösterilebilmektedir. Ancak elde edilen bulgulara göre imalat sektöründe standart kapsamında tercihe sunulan alternatiflerin dışında bir tercihin ağırlıklı olarak seçildiği tespit edilmiştir.

İmalat ve finans sektörü dışında yer alan diğer sektörlerin %10'u faiz gelirlerini esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları, %33'ü finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları ve % 40'ı yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmaktadır. Şirketlerin %17'si faiz gelirleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmamıştır. BIST100 endeksinde yer alan diğer sektörlerin içerisindeki alt sektörlere bakıldığında inşaat ve bayındırlık ile madencilik ve taş ocakçılığı sektörlerinin tamamının faiz gelirlerini yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde göstermektedir. Bununla birlikte gayrimenkul sektörünün tamamı faiz gelirlerini esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları altında ve ulaştırma sektörü ise finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlamaktadır.

Tablo 14: Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Faiz Giderlerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları	Sektör Yüzdesi			Alt Sektör Yüzdesi		
					Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları	Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları
İmalat	Ana Metal Sanayi	-	7	-	%0	%100	%0	%0	%100	%0
	Gıda İçecek	-	5	-				%0	%100	%0
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-	1	-				%0	%100	%0
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	-	10	-				%0	%100	%0
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	-	10	-				%0	%100	%0
	Taş ve Toprağa Dayalı	-	3	-				%0	%100	%0
	Tekstil, Giyim Eşyası	-	2	-				%0	%100	%0
Finans	Aracı Kurumlar	-	-	-	%0	%0	%0	%0	%0	%0
	Bankalar	-	-	-				%0	%0	%0
	Finansal Kiralama	-	-	-				%0	%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	-	-	-				%0	%0	%0
	Sigorta Şirketleri	-	-	-				%0	%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	-	7	-	%7	%66	%0	%0	%88	%0
	Gayrimenkul	-	-	-				%0	%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	-	2	-				%0	%100	%0
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	-	-	-				%0	%0	%0
	Teknoloji	-	3	-				%0	%75	%0
	Toptan ve Perakende Ticaret	1	5	-				%0	%71	%0
	Ulaştırma	-	2	-				%0	%100	%0
	Haberleşme	1	1	-				%50	%50	%0

Tablo 13'e göre finans kuruluşları dışındaki işletmelerin %88'i faiz giderleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. Bununla birlikte %12'si konu ile ilgili bilgi vermemiştir. Elde edilen bulgulara göre, imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %100'ü faiz giderlerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmaktadır.

İmalat ve finans sektörü dışında yer alan diğer sektörlerin %7'si faiz giderlerini esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları, %66'sı finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlamıştır. Şirketlerin %27'si faiz giderleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Alt sektörler bazında inceleme yapıldığında gayrimenkul ile madencilik ve taş ocakçılığı sektörlerinde açıklanan finansal raporlarda faiz giderlerine yer verilmediği bununla birlikte inşaat ve bayındırlık ile ulaştırma sektörlerinde yer alan işletmelerin ise tamamının faiz giderlerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporladığı görülmüştür. Diğer sektörler içerisinde yer alan alt sektörlerin faiz giderlerini yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 15: Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Alınan Temettülerin Sınıflandırılmasına İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları	Sektör Yüzdesi			Alt Sektör Yüzdesi		
					Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları	Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Yatırım Faali. Nakit Akışları
İmalat	Ana Metal Sanayi	-	-	3	%0	%0	%45	%0	%0	%43
	Gıda İçecek	-	-	1				%0	%0	%20
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-	-	-				%0	%0	-
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	-	-	1				%0	%0	%10
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	-	-	4				%0	%0	%40
	Taş ve Toprağa Dayalı	-	-	1				%0	%0	%33
	Tekstil, Giyim Eşyası	-	-	-				%0	%0	%0
Finans	Aracı Kurumlar	-	-	-	%0	%0	%0	%0	%0	%0
	Bankalar	-	-	-				%0	%0	%0
	Finansal Kiralama	-	-	-				%0	%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	-	-	-				%0	%0	%0
	Sigorta Şirketleri	-	-	-				%0	%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	-	-	1	%3	%0	%20	%0	%0	%13
	Gayrimenkul	-	-	-				%0	%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	-	-	1				%0	%0	%50
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	-	-	-				%0	%0	%0
	Teknoloji	-	-	1				%0	%0	%25
	Toptan ve Perakende Ticaret	-	-	2				%0	%0	%25
	Ulaştırma	-	-	1				%0	%0	%50
	Haberleşme	1	-	-				%50	%0	%0

Tablo 14'e göre finans kuruluşları dışındaki işletmelerin %25'i alınan temettüler ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. Bununla birlikte %75'i konu ile ilgili bilgi vermemiştir. Elde edilen bulgulara göre, imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %45'i alınan yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmaktadır. İmalat sektörünün %55'i ise finansal tablolarında alınan temettülere ilişkin bilgiye yer vermemiştir. Bununla birlikte imalat sektörü içerisinde yer alan alt sektörlerin alınan temettüleri esas faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmadığı tespit edilmiştir.

İmalat ve finans sektörü dışında yer alan diğer sektörlerin %3'ü alınan temettüleri esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları, %20'si yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlamıştır. Şirketlerin %27'si faiz giderleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Şirketlerin %77'si alınan temettüler ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Ek olarak imalat ve finans dışında yer alan sektörlerin alınan temettüleri esas faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlamadığı görülmüştür.

3.1.7 Temettü Ödemelerine İlişkin Nakit Akışlarının Sınıflandırılması

Kâr payı ödemesi olarak da bilinen temettü ödemeleri, bir işletmenin yıllık faaliyet dönemi sonucunda elde etmiş olduğu yasal karşılıklar çıkarıldıktan sonra oluşan net dönem karı üzerinden dağıttıkları getiriler şeklinde açıklanmaktadır (Sakarya, Çalış ve Kayacan, 2018: 93). Temettü ödemelerinin sınıflandırılması ile ilgili TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardı çerçevesinde hareket edilmektedir. Bu standarda göre işletmeler ödedikleri temettülerin, finansal kaynak temin etmenin bir maliyeti olduğundan bu temettüleri finansman faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışı olarak sınıflandırabilmektedirler. Ancak bu durumu ek bir alternatif de standart kapsamında kullanıcıların tercihlerine bırakılmıştır. Bu alternatif ödenen temettülerin, işletmenin esas faaliyetleri sayesinde sağlamış olduğu nakit akışı sayesinde temettü dağıtımını gerçekleştirmesi durumunu temel almaktadır. Buna göre işletmeler, finansal tablo kullanıcılarına temettü dağıtma gücünü değerlendirmede fikir vermek amacıyla temettü ödemelerini esas faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışlarının altında da

sınıflandırılabilir. Temettü ödemelerine ilişkin nakit akışlarının sınıflandırılmasına yönelik alternatif sunan TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 15 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 16: Temettü Ödemelerine İlişkin Nakit Akışlarının Sınıflandırılmasına Yönelik Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Sektör Yüzdesi		Alt Sektör Yüzdesi	
				Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları	Esas Faali. Nakit Akışları	Finansman Faali. Nakit Akışları
İmalat	Ana Metal Sanayi	-	4	%0	%66	%0	%57
	Gıda İçecek	-	4			%0	%80
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-	1			%0	%100
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	-	6			%0	%60
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	-	9			%0	%90
	Taş ve Toprağa Dayalı	-	-			%0	%0
	Tekstil, Giyim Eşyası	-	1			%0	%50
Finans	Aracı Kurumlar	-	1	%3	%88	%0	%100
	Bankalar	-	8			%0	%100
	Finansal Kiralama	-	1			%0	%100
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	3			%0	%50
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-			%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	1	13			%7	%93
	Sigorta Şirketleri	-	1			%0	%100
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	-	3	%0	%50	%0	%38
	Gayrimenkul	-	-			%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	-	1			%0	%50
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	-	-			%0	%0
	Teknoloji	-	4			%0	%100
	Toptan ve Perakende Ticaret	-	5			%0	%63
	Ulaştırma	-	-			%0	%0
	Haberleşme	-	2			%0	%100

Tablo 15'e göre BIST 100 Endeksinde yer alan işletmelerin %68'si temettü ödemelerine ilişkin bilgi paylaşımında bulunmuştur. Bununla birlikte %32'si konu ile ilgili bilgi vermemiştir. Elde edilen bulgulara göre, imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %66'sı temettü ödemelerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmaktadır. İmalat sektörünün %34'ü ise finansal tablolarında ödenen temettülere ilişkin bilgiye yer vermemiştir. Bununla birlikte imalat sektörü içerisinde yer alan alt sektörlerin temettü ödemelerini esas faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmadığı tespit edilmiştir.

Finans sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %88'i ödenen temettüleri finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde; %3'ü ise esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlama yaptığı görülmüştür. Bununla birlikte finans sektöründeki şirketlerin %9'u finansal tablolarında temettü ödemelerine ilişkin bilgiye yer vermemiştir. Alt sektörler bazında inceleme yapıldığında sadece holding ve yatırım şirketlerinin % 7'sinin temettü ödemelerini esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırdığı bunun dışındaki diğer alt sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin ise finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlama yaptığı görülmektedir.

İmalat ve finans sektörü dışındaki diğer sektörlerin %50'si temettü ödemelerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmaktadır. Bu sektörün %50'si ise finansal tablolarında ödenen temettülere ilişkin bilgiye yer vermemiştir. Bununla birlikte imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörler içerisinde yer alan alt sektörlerin temettü ödemelerini esas faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde sınıflandırmadığı tespit edilmiştir.

3.1.8 Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri

Maddi duran varlıklar, mal veya hizmetlerin üretiminde kullanılmak, idari amaçlar doğrultusunda kullanılmak veya başkalarına kiraya verilmek üzere işletme bünyesinde tutulan ve bir dönemden daha uzun kullanımı tahmin edilen fiziki kalemler şeklinde açıklanmaktadır (Kırlioğlu ve Bağdat, 2016: 617). Maddi duran varlıklar ile ilgili hususlar TMS 16 Maddi Duran

Varlıklar Standardı çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu standart kapsamında maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesi, başlangıç maliyetleri, sonraki maliyetleri, muhasebeleştirmede ölçüm esasları, amortisman konularına açıklık getirilmektedir. TMS 16 Maddi Duran Varlıklar standardı içerisinde işletmenin bünyesinde olan maddi duran varlıkların sonraki ölçümleri için iki muhasebe politikasından birinin tercih edilebileceği hususu yer almaktadır. Buna göre işletmeler maddi duran varlıklarının sonraki ölçümlerinde maliyet modelini ya da yeniden değerlendirme modelini tercih edebilmektedirler. Standart kapsamında maliyet modeli; bir maddi duran varlığın varlık olarak muhasebeleştirme işlemi yapıldıktan sonra, mali tablolarda maliyet bedelinden birikmiş amortisman ve eğer varsa birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonra oluşan değeri ile gösterilmesi işlemidir. Bunun yanı sıra yeniden değerlendirme modeli ise, gerçeğe uygun değeri güvenilir şekilde ölçülebilen maddi duran varlıklarda, varlık olarak muhasebeleştirme işlemi gerçekleştirildikten sonra mali tablolarda işletmelerin yeniden değerlendirilmiş tutarlar üzerinden gösterilmesi olarak açıklanmaktadır (TMS 16: md.29-31).

Maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerine ilişkin alternatif sunan TMS 16 Maddi Duran Varlıklar standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 16 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 17: Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli	İkisi Birlikte	Sektör Yüzdesi			Alt Sektör Yüzdesi		
					Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli	İkisi Birlikte	Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli	İkisi Birlikte
İmalat	Ana Metal Sanayi	3	-	4	%55	%0	%45	%43	%0	%57
	Gıda İçecek	2	-	3				%40	%0	%60
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1	-	-				%100	%0	%0
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	6	-	4				%60	%0	%40
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	6	-	4				%60	%0	%40
	Taş ve Toprağa Dayalı	2	-	1				%67	%0	%13
	Tekstil, Giyim Eşyası	1	-	1				%50	%0	%50
Finans	Aracı Kurumlar	1	-	-	%42	%3	%50	%100	%0	%0
	Bankalar	-	-	8				%0	%0	%100
	Finansal Kiralama	1	-	-				%100	%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	2	1	3				%33	%17	%50
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	1	-	-				%100	%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	8	-	4				%57	%0	%29
	Sigorta Şirketleri	-	-	1				%0	%0	%100
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	1	4	3	%50	%13	%37	%12	%50	%38
	Gayrimenkul	1	-	-				%100	%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	-	-	2				%0	%0	%100
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3	-	-				%100	%0	%0
	Teknoloji	3	-	1				%75	%0	%25
	Toptan ve Perakende Ticaret	4	-	4				%50	%0	%50
	Ulaştırma	2	-	-				%100	%0	%0
	Haberleşme	1	-	1				%50	%0	%50

Tablo 16'ya göre BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin %49'u maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde maliyet modelini tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte şirketleri %5'i yeniden değerlendirme yaklaşımını benimserken % 44'ü hem maliyet hem de yeniden değerlendirme modelini benimsemiştir. %2'si konu ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Sektörel bazda bakıldığında imalat sektörünün %55'i maliyet modelini, %45'i hem maliyet modelini hem de yeniden değerlendirme modelini benimsemiştir. İmalat sektörü içerisinde yer alan alt sektörlerle bakıldığında ise ana metal sanayi ve gıda, içecek sektörlerinde faaliyet gösteren işletmelerin ağırlık olarak hem maliyet hem de yeniden değerlendirme modelini birlikte tercih ettiği görülmektedir. Bununla birlikte yalnızca tekstil, giyim eşyası alt sektörünün %50'si maliyet modelini %50'si ise hem maliyet modelinin hem de yeniden değerlendirme modeli benimsemiştir. İmalat endüstrisinde faaliyet gösteren bu üç alt sektör dışındaki tüm sektörlerde yer alan işletmelerin çoğunluğu maliyet modelini tercih etmişlerdir.

Finans sektörünün %42'si maliyet modelini, %3'ü sadece yeniden değerlendirme modelini ve %50'si ikisini birlikte kullanmayı tercih etmiştir. Bunun yanı sıra BIST 100 endeksi içerisinde finans sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %5'i maddi duran varlıkların sonraki ölçümleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Alt sektörler bazında bakıldığında aracı kurumlar, finansal kiralama ve girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ile holding ve yatırım şirketleri sektörlerinde ağırlıklı olarak maliyet modelinin benimsendiği söylenebilir. Bununla birlikte bankalar, gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve sigorta şirketlerinin çoğunluğu ise hem maliyet modelini hem de yeniden değerlendirme modelini kullanmaktadır.

BIST 100 endeksinde yer alan İmalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörlerle bakıldığında %50'sinin maliyet modelini, %13'ünün yeniden değerlendirme modelini ve %37'unun ikisini birlikte kullandığı tespit edilmiştir. Alt sektörler bazında inceleme yapıldığında gayrimenkul, madencilik ve taş ocaklığı, ulaştırma ve teknoloji alt sektörlerinde yer alan işletmelerin çoğunlukla maliyet modelini kullandığı görülmektedir. Bununla birlikte sadece inşaat ve bayındırlık alt sektöründeki şirketlerin hem maliyet modelini hem de yeniden değerlendirme modelini birlikte tercih ettikleri tespit

edilmiştir. Elektrik, gaz, su sektöründe yer alan işletmelerin ise %50'sinin yeniden değerlendirme modelini tercih ettiği söylenebilir. Toptan ve perakende ticaret ile haberleşme alt sektörlerinde yer alan şirketlerin %50'sinin maliyet modelini %50'sinin ise hem maliyet hem de yeniden değerlendirme modelini birlikte kullandıkları görülmektedir.

3.1.9 Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Yönteminin Seçilmesi

Amortisman, bir varlık maliyetinin yıllara yayılması suretiyle yok edilmesi şeklinde açıklanmaktadır. Finansal açıdan bakıldığında ise bir duran varlığın kullanımı ya da aşınması, eskimesi ve yıpranmasını ifade etmektedir (Dinç ve Atabay, 2018: 69). Maddi duran varlıklarda amortisman yönteminin seçimine ilişkin TMS 16 Maddi Duran Varlıklar standardı kapsamında hareket edilmektedir. Bu standarda göre amortisman yöntemi, elde tutulan varlığın gelecekte oluşacak ekonomik yararına ilişkin olarak işletmeler tarafından uygulanması beklenen tüketim modelini ifade etmektedir. TMS 16 Maddi Duran Varlıklar standardına göre şirketler doğrusal amortisman yöntemi, azalan bakiyeler yöntemi ve üretim miktarı yöntemlerinden birisi seçmeleri gerekmektedir. Doğrusal amortisman, varlıkların kalıntı değerlerinde bir değişme olmadığı sürece, amortisman giderinin yararlı ömür boyunca sabit olması esasına dayanmaktadır. Azalan bakiyeler yöntemi, amortisman giderinin yararlı olduğu süre boyunca azalarak uygulanmasını ifade ederken üretim miktarı yöntemi ise varlığın beklenen kullanım miktarı ya da üretim miktarı üzerinden amortisman tabi tutulması anlamına gelmektedir (TMS 16: md. 60-62).

Maddi duran varlıklara uygulanacak amortisman yöntemine ilişkin alternatif sunan TMS 16 Maddi Duran Varlıklar standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri amortisman yöntemleri aşağıdaki Tablo 17 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 18: Maddi Duran Varlıkların Amortisman Yönteminin Seçimine İlişkin Açıklama

Sektör	Alt Sektör	Doğrusal Amortisman	Azalan Bakiyeler Yöntemi	Üretim Miktarı Yöntemi	Sektör Yüzdesi			Alt Sektör Yüzdesi		
					Doğrusal Amortisman	Azalan Bakiyeler Yöntemi	Üretim Miktarı Yöntemi	Doğrusal Amortisman	Azalan Bakiyeler Yöntemi	Üretim Miktarı Yöntemi
İmalat	Ana Metal Sanayi	7	-	-	%97	%0	%0	%100	%0	%0
	Gıda İçecek	5	-	-				%100	%0	%0
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1	-	-				%100	%0	%0
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	9	-	-				%90	%0	%0
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	10	-	-				%100	%0	%0
	Taş ve Toprağa Dayalı	3	-	-				%100	%0	%0
	Tekstil, Giyim Eşyası	2	-	-				%100	%0	%0
Finans	Aracı Kurumlar	1	-	-	%94	%0	%0	%100	%0	%0
	Bankalar	8	-	-				%100	%0	%0
	Finansal Kiralama	1	-	-				%100	%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	6	-	-				%100	%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	1	-	-				%100	%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	12	-	-				%86	%0	%0
	Sigorta Şirketleri	1	-	-				%100	%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	6	-	-	%90	%0	%0	%75	%0	%0
	Gayrimenkul	1	-	-				%100	%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	2	-	-				%100	%0	%0
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3	-	-				%100	%0	%0
	Teknoloji	4	-	-				%100	%0	%0
	Toptan ve Perakende Ticaret	8	-	-				%100	%0	%0
	Ulaştırma	1	-	-				%50	%0	%0
	Haberleşme	2	-	-				%100	%0	%0

Tablo 17'ye göre Maddi duran varlıklarda tercih edilen amortisman yönteminin doğrusal amortisman olduğu görülmektedir. BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin %94'ünün doğrusal amortismanı benimserken %6'sının finansal tablolarında konu ile ilgili açık bilgiye yer vermediği görülmüştür. Sektörel bazda bakıldığında imalat sektörünün %97'sinin, finans sektörünün %94'ünün ve diğer kategorisinde yer alan sektörlerin %90'ının doğrusal amortismanı kullandığı tespit edilmiştir.

3.1.10 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi

Teşvik genel olarak, geliştirilmesi hedeflenen bölgelerin ya da ekonomik faaliyetlerin diğerlerine göre daha hızlı ve fazla gelişmeni sağlamak amacıyla devlet tarafından sağlanan her türlü yardım ve destekler şeklinde açıklanmaktadır. Teşvikler; bir ülke ya da bölgedeki istihdam sayısını arttırmak, gelişmişlik düzeylerinde oluşan bölgesel farklılıkları gidermek, ithal edilmesi gereken ürünlerin ülke içerisinde üretimini gerçekleştirmek gibi başlıca amaçlara sahiptir (Onay, 2016: 32). Devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili işlemler TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması standardı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu standarda göre işletmeler devlet teşviklerini muhasebeleştirirken iki alternatif yaklaşımdan birini kullanabilmektedirler. Standart kapsamında tercih edilebilen yaklaşımlar sermaye yaklaşımı ve gelir yaklaşımıdır (TMS 20, md.13-15).

Sermaye yaklaşımı, devlet teşvikini hisse sahiplerinin işletmeye koymuş olduğu bir değer olarak gören ve bu teşviklerin bilanço hesaplarında izlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım devlet teşviklerini özkaynak kabul etmekte ve doğrudan özkaynaklarla ilişkilendirmektedir.

Gelir yaklaşımı ise devlet teşvikini pay sahiplerinin dışındaki bir kaynaktan elde edilmesi gerekçesi ile gelir olarak kabul etmektedir. Bu yaklaşım, teşviklerin bir veya birden fazla dönemde kar veya zararda gösterilmesini diğer bir ifadeyle gelir tablosu hesaplarında takip edilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin alternatif sunan TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının

Açıklanması standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 18 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 19: Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesine Yönelik Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Gelir Yaklaşımı	Sermaye Yaklaşımı	Sektör Yüzdesi		Alt Sektör Yüzdesi	
				Gelir Yaklaşımı	Sermaye Yaklaşımı	Gelir Yaklaşımı	Sermaye Yaklaşımı
İmalat	Ana Metal Sanayi	6	-	%74	%0	%86	%0
	Gıda İçecek	5	-			%100	%0
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1	-			%100	%0
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	5	-			%50	%0
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	9	-			%90	%0
	Taş ve Toprağa Dayalı	1	-			%33	%0
	Tekstil, Giyim Eşyası	1	-			%50	%0
Finans	Aracı Kurumlar	-	-	%19	%0	%0	%0
	Bankalar	-	-			%0	%0
	Finansal Kiralama	-	-			%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	-	-			%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-			%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	6	-			%43	%0
	Sigorta Şirketleri	-	-			%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	-	-	%30	%0	%0	%0
	Gayrimenkul	-	-			%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	-	-			%0	%0
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3	-			%100	%0
	Teknoloji	2	-			%50	%0
	Toptan ve Perakende Ticaret	1	-			%13	%0
	Ulaştırma	2	-			%100	%0
	Haberleşme	1	-			%50	%0

Tablo 18'e göre BIST 100 endeksinde yer alan şirketlerin %43'ü devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. Şirketlerin %57'si finansal tablolarında ve dipnotlarında konu ile ilgili bir açıklama yapmamıştır. Elde edilen bulgulara göre bilgi paylaşımında bulunan şirketlerin tamamı devlet teşviklerini gelir yaklaşımını benimseyerek muhasebeleştirmektedirler. Bunun yanı sıra endekste yer alan şirketlerin finansal tablolarında devlet teşviklerini muhasebeleştire konusunda sermaye yaklaşımını benimseyen işletme tespit edilememiştir. Ek olarak İmalat sektörünün %74'ünün, finans sektörünün %19'unun ve imalat ve finans sektörleri dışında kalan diğer sektörlerin ise %30'unun devlet teşviklerini gelir yaklaşımı benimseyerek muhasebeleştirdiği bulgusu elde edilmiştir.

3.1.11 Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri

Parasal olmayan, ayrıştırabilir ve belirlenebilir olan, fiziki özelliği bulunmayan varlıklar olarak açıklanan maddi olmayan duran varlıklar TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardı çerçevesinde düzenlenmiştir (Atalay, Gökten ve Gökten, 2018: 924). Standart kapsamında bilgisayar yazılımları, patentler, telif hakları, balıkçılık lisansları, ithalat kotaları, isim hakları, tedarikçi ilişkileri, müşteri sadakati, pazar payı gibi durumlar varlığın belirlenebilir olması, varlık üzerinde kontrol sağlanabilmesi ve varlığın gelecekte firmaya fayda sağlayabilmesi koşuluyla maddi olmayan duran varlık olarak sınıflandırılabilir (TMS 38, md. 9-10).

TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardında bu varlıkların ilk muhasebeleştirilme işleminden sonraki ölçümleri için iki muhasebe politikasından birinin tercih edilebileceği hususu yer almaktadır. Bunlardan ilki maliyet modelidir. Maliyet modeli, bir maddi olmayan duran varlığın ilk muhasebeleştirme işleminin sonrasında, oluşan maliyetinden, tüm birikmiş olan itfa ve değer düşüklüğü zararlarının düşülmüş olarak izlenmesi şeklinde açıklanmaktadır. Muhasebeleştirme sonrası ölçmede ikinci alternatif ise yeniden değerlendirme yöntemidir. Yeniden değerlendirme yöntemi, maddi olmayan duran varlığın ilk muhasebeleştirme işlemi yapıldıktan sonra, yeniden değerlemenin yapılacağı tarihteki gerçeğe uygun değerinden birikmiş itfa ve oluşmuş değer düşüklüğü zararlarının tamamının

düşüldükten sonra hesaplanan tutarı olan yeniden değerenmiş tutar üzerinden izlenmesi şeklinde açıklanmaktadır (TMS 38, md. 72-75).

Maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümlerine ilişkin alternatif sunan TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 19 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 20: Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine İlişkin Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli	İkisi Birlikte	Sektör Yüzdesi			Alt Sektör Yüzdesi		
					Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli	İkisi Birlikte	Maliyet Modeli	Yeniden Değerleme Modeli	İkisi Birlikte
İmalat	Ana Metal Sanayi	2	-	3	%50	%0	%18	%29	%0	%43
	Gıda İçecek	3	-	2				%60	%0	%40
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1	-	-				%100	%0	%0
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	6	-	-				%60	%0	%0
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	4	-	1				%40	%0	%10
	Taş ve Toprağa Dayalı	3	-	-				%100	%0	%0
	Tekstil, Giyim Eşyası	-	-	1				%0	%0	%50
Finans	Aracı Kurumlar	1	-	-	%72	%0	%16	%100	%0	%0
	Bankalar	6	-	2				%75	%0	25
	Finansal Kiralama	1	-	-				%100	%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	5	-	-				%83	%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	9	-	3				%64	%0	%21
	Sigorta Şirketleri	1	-	-				%100	%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	6	-	1	%77	%0	%20	%75	%0	%13
	Gayrimenkul	1	-	-				%100	%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	2	-	-				%100	%0	%0
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3	-	-				%100	%0	%0
	Teknoloji	2	-	2				%50	%0	%50
	Toptan ve Perakende Ticaret	5	-	3				%63	%0	%37
	Ulaştırma	2	-	-				%100	%0	%0
	Haberleşme	2	-	-				%100	%0	%0

Tablo 19'a göre maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümlelerinde BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin %65'inin maliyet modelini tercih ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte hem maliyet modelini hem de yeniden değerlendirme yöntemini tercih eden işletmeler tüm işletmelerin %18'ini oluşturmaktadır. Endekste yer alan şirketlerin %17'sinin ise finansal tablolarında maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerine ilişkin bilgiye yer vermediği tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre imalat sektörünün %50'si maddi duran varlıklarının sonraki ölçümlelerinde maliyet modelini tercih ederken %18'i ise hem maliyet modelini hem de yeniden değerlendirme modelini kullanmaktadır. İmalat sektörü altında yer alan sektörlere bakıldığında ana metal sanayi ve tekstil, giyim eşyası sektörlerinde ağırlıklı olarak hem maliyet modeli hem de yeniden değerlendirme modelinin tercih edildiği görülmüştür. Bunların dışında kalan diğer alt sektörlerde ise çoğunlukla sadece maliyet modelinin seçildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte imalat sektörünün %32'si mali tablolarından maddi duran varlıkların sonraki ölçümüne ilişkin açık bilgi paylaşımında bulunmamıştır.

Finans sektörüne bakıldığında %72'sinin maddi duran varlıklarının sonraki ölçümlelerinde maliyet modelini tercih ettiği bununla birlikte %16'sının ise hem maliyet modelini hem de yeniden değerlendirme modelini kullandığı tespit edilmiştir. Finans sektörü altında yer alan sektörlere bakıldığında hem maliyet modeli hem de yeniden değerlendirme modelini kullanan sektörlerin bankalar ile holding ve yatırım şirketleri olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tüm alt sektörlerde ağırlıklı olarak maliyet modelinin tercih edildiği söylenebilir. Finans sektörünün %12'si mali tablolarından maddi duran varlıkların sonraki ölçümüne ilişkin bilgiye yer vermemiştir.

İmalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörlerin %77'si maddi duran varlıklarının sonraki ölçümlelerinde maliyet modelini tercih ederken %20'si ise hem maliyet modelini hem de yeniden değerlendirme modelini kullanmaktadır. Bu sektörün altında yer alan alt sektörlere bakıldığında hem maliyet modeli hem de yeniden değerlendirme modelini kullanan sektörlerin elektrik, gaz, su ve teknoloji ile toptan ve perakende ticaret olduğu

görülmektedir. İmalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörlerin %3'ü mali tablolarından maddi duran varlıkların sonraki ölçümüne ilişkin açık bilgi paylaşımında bulunmamıştır.

3.1.12 Maddi Olmayan Duran Varlıklarda Amortisman Yönteminin Seçilmesi

Maddi olmayan duran varlıklarda amortisman kavramı amortisman tabi tutarın varlığın yararlı ömrü boyunca sistematik şekilde dağıtılmasını ifade etmektedir. İşletmeler maddi olmayan duran varlıklarını amortisman tabi tutarken TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardı çerçevesinde hareket etmektedirler. Bu standarda göre kullanılabilecek amortisman yöntemleri; doğrusal amortisman, azalan bakiyeler yöntemi ya da üretim birimleri yöntemidir. Ek olarak standart kapsamında tercih edilecek amortisman yönteminin, varlıktan elde edilmesi beklenen gelecekte oluşacak ekonomik yararın tahmin edilen kullanım şekline göre belirlenmesi gerektiğine değinilmektedir. Bununla birlikte işletmelerin maddi olmayan duran varlığın tahmin edilen kullanım şekillerinde bir değişiklik olmadıkça, tercih ettikleri ilgili amortisman yöntemini dönemden döneme tutarlı bir şekilde uygulaması gerekmektedir (TMS 38, md. 98).

Maddi olmayan duran varlıklarda amortisman yönteminin seçimine ilişkin üç alternatif sunan TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri amortisman yöntemleri aşağıdaki Tablo 20 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 21: Maddi Olmayan Duran Varlıkların Amortisman Yönteminin Seçimine İlişkin Açıklama

Sektör	Alt Sektör	Doğrusal Amortisman	Azalan Bakiyeler Yöntemi	Üretim Miktarı Yöntemi	Sektör Yüzdesi			Alt Sektör Yüzdesi		
					Doğrusal Amortisman	Azalan Bakiyeler Yöntemi	Üretim Miktarı Yöntemi	Doğrusal Amortisman	Azalan Bakiyeler Yöntemi	Üretim Miktarı Yöntemi
İmalat	Ana Metal Sanayi	6	-	-	%95	%0	%0	%86	%0	%0
	Gıda İçecek	5	-	-				%100	%0	%0
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	1	-	-				%100	%0	%0
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	9	-	-				%90	%0	%0
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	10	-	-				%100	%0	%0
	Taş ve Toprağa Dayalı	3	-	-				%100	%0	%0
	Tekstil, Giyim Eşyası	2	-	-				%100	%0	%0
Finans	Aracı Kurumlar	1	-	-	%84	%0	%0	%100	%0	%0
	Bankalar	8	-	-				%100	%0	%0
	Finansal Kiralama	1	-	-				%100	%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	5	-	-				%83	%0	%0
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-	-				%0	%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	11	-	-				%79	%0	%0
	Sigorta Şirketleri	1	-	-				%100	%0	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	8	-	-	%100	%0	%0	%100	%0	%0
	Gayrimenkul	1	-	-				%100	%0	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	2	-	-				%100	%0	%0
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3	-	-				%100	%0	%0
	Teknoloji	4	-	-				%100	%0	%0
	Toptan ve Perakende Ticaret	8	-	-				%100	%0	%0
	Ulaştırma	2	-	-				%100	%0	%0
	Haberleşme	2	-	-				%100	%0	%0

Tablo 20'ye göre Maddi olmayan duran varlıklarda tercih edilen amortisman yönteminin doğrusal amortisman yöntemi olduğu tespit edilmiştir. BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin %93'ü doğrusal amortisman yöntemini benimserken %7'si finansal tablolarında konu ile ilgili açık bilgiye yer vermemiştir. Sektörel bazda bakıldığında elde edilen bulgular doğrultusunda imalat sektörünün %95'inin, finans sektörünün %84'ünün ve diğer kategorisinde yer alan sektörlerin %100'ünün doğrusal amortisman yöntemini kullandığı tespit edilmiştir. Ek olarak tüm sektörlerde yer alan işletmelerin azalan bakiyeler yöntemi veya üretim birimleri yöntemine göre amortisman ayırma işlemini tercih etmediği görülmüştür.

3.1.13 Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri

Yatırım amaçlı gayrimenkuller; mal veya hizmet üretebilmek ya da tedarik edebilmek veya idari amaçlarla kullanılmak üzere veya normal bir iş akışı kapsamında satılmak gibi amaçlardan ziyade kira geliri elde etme veya değer artışında oluşabilecek kazancı ya da her iki durumu birden elde etmek amacıyla sahip olunan gayrimenkuller şeklinde açıklanmaktadır. Yatırım amaçlı gayrimenkullerin muhasebeleştirilme esasları TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller standardı tarafından belirlenmektedir. Bu standardın amacı, yatırım amaçlı olarak satın alınan ve elde tutulan gayrimenkullerin muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda ilgili açıklama hükümlerine ilişkin esasları belirlemektir (Gökgöz, 2015: 460).

Yatırım amaçlı gayrimenkuller finansal tablolara dahil edildikten sonra belli dönemlerde ölçüme tâbi tutulmaktadır. TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller standardı uyarınca işletmeler tarafından muhasebeleştirilme sonrası gerçekleştirilen ölçümlerde iki alternatif yöntemden birisi tercih edilebilmektedir. Bu yöntemler; gerçeğe uygun değer yöntemi ve maliyet yöntemidir. Gerçeğe uygun değer yöntemi, işletmelerin yatırım amaçlı gayrimenkullerinin gerçeğe uygun değer değişimlerinden meydana gelen kazanç veya kayıplarının, olduğu dönemde kar veya zararda finansal tablolara yansıtılması şeklinde açıklanmaktadır (TMS 40, md.30-35). Bunun yanı sıra maliyet yöntemi ise, yatırım amaçlı gayrimenkullerin ilk muhasebeleştirilme işlemi yapıldıktan sonra mali tablolarda maliyetleri

üzerinden birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değerleri ile gösterilmesidir (TMS 16, md. 30).

Yatırım amaçlı elde tutulan gayrimenkullerin sonraki ölçümlerine ilişkin iki alternatif sunan TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller standardına göre işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları aşağıdaki Tablo 21 yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 22: Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümlerine Yönelik Muhasebe Politikası Açıklaması

Sektör	Alt Sektör	Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi	Maliyet Yöntemi	Sektör Yüzdesi		Alt Sektör Yüzdesi	
				Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi	Maliyet Yöntemi	Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi	Maliyet Yöntemi
İmalat	Ana Metal Sanayi	5	1	%34	%21	%71	%14
	Gıda İçecek	3	1			%60	%20
	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	-	1			%0	%100
	Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler	3	2			%30	%20
	Metal Eşya, Makine, Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	1	-			%10	%0
	Taş ve Toprağa Dayalı	-	2			%0	%67
	Tekstil, Giyim Eşyası	1	1			%50	%50
Finans	Aracı Kurumlar	-	-	%50	%22	%0	%0
	Bankalar	4	2			%50	%25
	Finansal Kiralama	-	-			%0	%0
	Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	4	1			%67	%17
	Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	-	-			%0	%0
	Holding ve Yatırım Şirketleri	7	4			%50	%29
	Sigorta Şirketleri	1	-			%100	%0
Diğer	Elektrik, Gaz, Su	2	3	%30	%37	%25	%38
	Gayrimenkul	1	-			%100	%0
	İnşaat ve Bayındırlık	2	-			%100	%0
	Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1	2			%33	%67
	Teknoloji	1	1			%25	%25
	Toptan ve Perakende Ticaret	2	3			%25	%38
	Ulaştırma	-	-			%0	%0
	Haberleşme	-	2			%0	%100

Tablo 21'e göre BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin yatırım amaçlı gayrimenkullerinin sonraki ölçümlerinde gerçeğe uygun değeri tercih etme oranı %38 iken maliyet modelini tercih etme oranı ise %26'dır. Bununla birlikte elde edilen bulgular doğrultusunda endekste yer alan işletmelerin %36'sının yatırım amaçlı gayrimenkullerinin sonraki ölçümleri ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmadığı tespit edilmiştir.

İmalat sektörüne bakıldığında %34'ünün gerçeğe uygun değeri, %21'nin ise maliyet yöntemini seçtiği tespit edilmiştir. Alt sektörler bazında inceleme yapıldığında ana metal sanayi, gıda ve içecek, kimya, ilaç, petrol, lastik ve plastik ürünler sektörlerinde çoğunlukla gerçeğe uygun değerin, kağıt ve kağıt ürünleri ile taş ve toprağa dayalı sektörlerde ise maliyet yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

BİST 100 endeksinde yer alan Finans sektörünün %30'unun gerçeğe uygun değeri, %22'sinin ise maliyet modelini tercih ettiği tespit edilmiştir. Alt sektörler bazında inceleme yapıldığında bankalar, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, holding ve yatırım şirketleri ile sigorta şirketlerinde çoğunlukla gerçeğe uygun değer kullanılmıştır. Bununla birlikte finans sektörünün içerisinde barındırdığı alt sektörlerde maliyet modeli tercih oranlarının düşük kaldığı tespit edilmiştir.

Finans ve imalat sektörünün dışında kalan diğer sektörlerin %27'sinin gerçeğe uygun değeri, %37'sinin maliyet yöntemini kullandığı görülmektedir. Alt sektörler bazında bakıldığında gayrimenkul ile inşaat ve bayındırlık sektörlerinde çoğunlukla gerçeğe uygun değer tercih edilirken, elektrik, gaz, su, madencilik ve taş ocaklığı, toptan ve perakende ticaret ile haberleşme sektörlerinde ise çoğunlukla maliyet yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.1.14 BİST 100 Endeksinde Yer Alan İşletmelerin Muhasebe Politikası Tercihleri

BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin araştırma kapsamında ele alınan muhasebe politikaları çerçevesindeki tercihleri aşağıdaki tablo yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 23: BİST 100 Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Muhasebe Politikası ve Tahmin Yöntemi Tercihleri

Konu	Sektörler	Seçilen Alternatif Politika veya Tahmin
Araştırma ve Değerlendirme Varlıklarının Sonraki Ölçümleri	İmalat	-
	Finans	-
	Diğer	Maliyet Modeli
Kapsamlı Gelir Tablosu Sunum Biçimi	İmalat	İkili Tablo
	Finans	İkili Tablo
	Diğer	Tek Tablo
Kapsamlı Gelir Tablosu Formatı	İmalat	Fonksiyon Esasına Göre
	Finans	Fonksiyon Esasına Göre
	Diğer	Fonksiyon Esasına Göre
Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemi	İmalat	Ağırlıklı Ortalama Maliyet
	Finans	Ağırlıklı Ortalama Maliyet
	Diğer	Ağırlıklı Ortalama Maliyet
İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışlarının Raporlanması	İmalat	Dolaylı Yöntem
	Finans	Dolaylı Yöntem
	Diğer	Dolaylı Yöntem
Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Faiz Gelirlerinin Sınıflandırılması	İmalat	Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları
	Diğer	Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları
Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Faiz Giderlerinin Sınıflandırılması	İmalat	Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları
	Diğer	Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları
Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler için Alınan Temettülerin Sınıflandırılması	İmalat	Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları
	Diğer	Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları
Temettü Ödemelerine İlişkin Nakit Akışlarının Sınıflandırılması	İmalat	Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları
	Finans	Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları
	Diğer	Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları

Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri	İmalat	Maliyet Modeli
	Finans	Maliyet Modeli ve Yeniden Değerleme Modeli
	Diğer	Maliyet Modeli
Maddi Duran Varlıkların Amortisman Yöntemi	İmalat	Doğrusal Amortisman
	Finans	Doğrusal Amortisman
	Diğer	Doğrusal Amortisman
Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi	İmalat	Gelir Yaklaşımı
	Finans	Gelir Yaklaşımı
	Diğer	Gelir Yaklaşımı
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri	İmalat	Maliyet Modeli
	Finans	Maliyet Modeli
	Diğer	Maliyet Modeli
Maddi Olmayan Duran Varlıkların Amortisman Yöntemi	İmalat	Doğrusal Amortisman
	Finans	Doğrusal Amortisman
	Diğer	Doğrusal Amortisman
Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri	İmalat	Gerçeğe Uygun Değer
	Finans	Gerçeğe Uygun Değer
	Diğer	Maliyet Modeli

Yukarıdaki Tablo 22'ye göre, araştırma ve değerlendirme varlıklarının sonraki ölçümlerinde imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörlerin maliyet modeli tercihinde bulundukları tespit edilmiştir. Kapsamlı gelir tablosu sunum biçiminde ise sektör arası farklılıklar bulunmuştur. Buna göre imalat ve finans sektörlerinde ikili tablo yardımıyla sunum gerçekleştirilirken bunların dışında kalan diğer sektörlerde ise ağırlıklı olarak tek tablo ile sunum tercih edilmiştir. Kapsamlı gelir tablosunun formatı konusunda tüm sektörler fonksiyon esasını benimsemişlerdir. Stok maliyeti hesaplama yöntemi seçiminde de sektörler arasında bir farklılık bulunmamış ve tüm sektörler ağırlıklı ortalama maliyet yaklaşımını tercih ettiği bulgusu elde edilmiştir. İşletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarının raporlanması noktasında tüm sektörlerin tercihi dolaylı yöntem olmuştur. Finansal kuruluşlar dışında yer alan işletmeler için faiz gelirlerinin sınıflandırılmasında imalat sektörü finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarını tercih ederken imalat ve finans sektörleri dışında kalan diğer sektörleri yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarını tercih

etmiştir. Finansal kuruluşlar dışında yer alan işletmeler için faiz giderlerinin sınıflandırılmasında imalat ve diğer sektörleri finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarını seçmişlerdir. Bununla birlikte finansal kuruluşlar dışında yer alan işletmeler için alınan temettülerin sınıflandırılmasında imalat ve diğer sektörleri yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarını tercih etmişlerdir. Temettü ödemesine ilişkin nakit akışların sınıflandırılması konusunda tüm sektör bazında bir tercih farklılığı bulunmamış ve bu ödemelerin finansman faaliyetlerinden nakit akışları içerisinde sınıflandırıldığı tespit edilmiştir. Maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerin imalat ve diğer sektörler maliyet modelini, finans sektörü ise maliyet ve yeniden değerlendirme modelini birlikte tercih etmiştir. Hem maddi duran varlıkların hem de maddi olmayan duran varlıklardaki amortisman yöntemi tercihinin tüm sektörler bazında doğrusal amortisman olduğu görülmüştür. Devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesinde tüm sektörler gelir yaklaşımını benimsemiştir. Bununla birlikte maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümünde yine tüm sektörler bazında farklılık tespit edilmemiş olup ağırlıklı olarak maliyet modelinin kullanıldığı görülmüştür. Son olarak yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde ise imalat ve finans sektörlerinde gerçeğe uygun değer modeli tercih edilirken imalat ve finans sektörleri dışında kalan diğer sektörlerde maliyet modelinin tercih edildiği görülmüştür.

3.2 Muhasebe Politikası Seçimlerine Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular

3.2.1 Tanımlayıcı İstatistikler

BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin muhasebe politikası seçimlerine etki eden faktörlerin tespit edilmesine ilişkin işletmelerin tercih ettikleri dört muhasebe politikası incelenmiş ve frekans dağılımları oluşturulmuştur. Şirketler tarafından tercih edilen muhasebe politikaları gelir artırıcı veya gelir azaltıcı olması bakımından sınıflandırılmıştır. Çalışma kapsamında şirketlerin muhasebe politikası seçimlerine ilişkin ortalama değerine ulaşılabilmesi adına dört muhasebe politikasından en az iki tanesi ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuş olması kriteri belirlenmiştir.

Buna göre dört muhasebe politikasından en az iki politika hakkında bilgi paylaşımında bulunduğu tespit edilmiş olan 96 işletme araştırmaya dahil edilirken 4 işletme yeterli açıklama düzeyine ulaşamadığı gerekçesiyle çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırmaya dahil edilmeyen işletmeler; Borusan Yatırım Ve Pazarlama A.Ş., Gözde Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş., Eis Eczacıbaşı İlaç Sınai ve Finansal Yatırımlar Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş.’dir.

BİST 100 Endeksinde yer alan 96 şirkete ait tanımlayıcı istatistiklere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 24: Şirketlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Sektörler	Şirket Sayıları	Yüzdelere
İmalat Sektörü	38	%40
Finans Sektörü	29	%30
Diğer Sektörler	29	%30
TOPLAM	96	100

Tablo 23’ye göre araştırmaya dahil edilen BİST 100 Endeksinde yer alan 96 şirketin 38’i imalat sektöründe, 29’u finans sektöründe ve 29’u imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörler içerisinde faaliyet göstermektedir. Bir başka ifade ile örnekleme dahil edilen şirketlerin %40’ı imalat sektörü, %30’ u finans sektörü ve %30’u bu iki sektör dışında kalan endüstrilerde yer almaktadır.

BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin tercih ettikleri muhasebe politikalarına ilişkin tanımlayıcı istatistiklere ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolar yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 25: Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Sektörler	Gelir Artırıcı Muhasebe Politikası		Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikası		TOPLAM	
	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Şirket Sayısı	Şirket Sayısı
İmalat Sektörü	-	%0	38	%100	38	%100
Finans Sektörü	1	%3	11	%38	12	%41
Diğer Sektörler	6	%21	21	%72	27	%93
TOPLAM	7	%7	70	%73	77	%80

Tablo 24'e göre BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin 7'si gelir artırıcı muhasebe politikalarından olan FIFO yöntemini tercih ederken 70'i ise gelir azaltıcı muhasebe politikası olarak kabul edilen ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini tercih etmektedir. Yüzdesel olarak ifade edildiğinde şirketlerin %7'si stok maliyeti hesaplama yönteminde gelir artırıcı muhasebe politikasını tercih ederken %73'ü gelir azaltıcı muhasebe politikasını tercih etmektedir. Şirketlerin %20'si ise stok maliyeti hesaplama yöntemi ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Sektörler bazında inceleme yapıldığında imalat sektörü, finans sektörü ve diğer sektörlerde ağırlıklı olarak gelir azaltıcı muhasebe politikasının tercih edildiği görülmektedir. Stok maliyeti hesaplama yöntemi ile ilgili bilgi paylaşımının en az olduğu sektör finans sektörü iken açık bilgi paylaşımına en çok yer verilen sektör ise imalat sektörüdür.

Tablo 26: Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Sektörler	Gelir Artırıcı Muhasebe Politikası		Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikası		TOPLAM	
	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Şirket Sayısı	Şirket Sayısı
İmalat Sektörü	21	%55	17	%45	38	%100
Finans Sektörü	12	%41	17	%59	29	%100
Diğer Sektörler	14	%48	15	%52	29	%100
TOPLAM	47	%49	49	%51	96	%100

Tablo 25'e göre BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin 47'si gelir artırıcı muhasebe politikalarından olan maliyet yöntemini tercih ederken 49'u ise gelir azaltıcı muhasebe politikası yaklaşımı olarak kabul edilen yeniden değerlendirme yöntemini veya maliyet yöntemi ve yeniden değerlendirme yöntemini birlikte kullanmayı tercih etmektedir. Yüzdesel olarak ifade edildiğinde BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin %49'si maddi duran varlıklarının sonraki ölçümlerinde gelir artırıcı muhasebe politikasını tercih ederken %51'i gelir azaltıcı muhasebe politikasını tercih etmektedir. Şirketlerin %100'ü ise maddi duran varlıklarının sonraki ölçümlerinde kullandıkları yöntem ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. Sektörler bazında inceleme yapıldığında maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde imalat sektöründe yer alan işletmelerin ağırlıklı olarak gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih ederken finans sektöründe ve imalat ve finans sektörü dışında kalan sektörlerde yer alan işletmelerin gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihinde bulundukları tespit edilmiştir.

Tablo 27: Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Sektörler	Gelir Artırıcı Muhasebe Politikası		Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikası		TOPLAM	
	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Şirket Sayısı	Yüzdesi
İmalat Sektörü	19	%50	7	%18	26	%68
Finans Sektörü	23	%79	5	%17	28	%96
Diğer Sektörler	22	%76	6	%20	28	%96
TOPLAM	64	%67	18	%19	82	%86

Tablo 26'ya göre BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin 64'ü gelir artırıcı muhasebe politikalarından olan maliyet yöntemini tercih ederken 18'i ise gelir azaltıcı muhasebe politikası olarak kabul edilen yeniden değerlendirme yöntemini veya maliyet yöntemi ve yeniden değerlendirme yöntemini birlikte kullanmayı tercih etmektedir. Yüzdesel olarak ifade edildiğinde şirketlerin %7'si stok maliyeti hesaplama yönteminde gelir artırıcı muhasebe politikasını tercih ederken %73'ü gelir azaltıcı muhasebe politikasını tercih etmektedir. BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin yalnızca %86'sı maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümünde kullanılan yöntem ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. Sektörler bazında inceleme yapıldığında imalat sektörü, finans sektörü ve diğer sektörlerde ağırlıklı olarak gelir artırıcı muhasebe politikasının tercih edildiği görülmektedir. Maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümünde kullanılan yöntem ile ilgili bilgi paylaşımının en az olduğu sektör imalat sektörü iken açık bilgi paylaşımına en çok yer verilen sektörler finans ve diğer sektörlerdir.

Tablo 28: Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Sektörler	Gelir Artırıcı Muhasebe Politikası		Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikası		TOPLAM	
	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Şirket Sayısı	Şirket Sayısı
İmalat Sektörü	13	%34	8	%21	21	%55
Finans Sektörü	16	%55	7	%24	23	%79
Diğer Sektörler	9	%31	10	%34	19	%65
TOPLAM	38	%40	25	%26	63	%66

Tablo 27'ye göre BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin 38'i gelir artırıcı muhasebe politikalarından olan gerçeğe uygun değer yöntemini tercih ederken 25'i ise gelir azaltıcı muhasebe politikası olarak kabul edilen maliyet modeli veya maliyet modeli ve gerçeğe uygun değer yöntemini birlikte kullanmayı tercih etmektedir. Yüzdesel olarak ifade edildiğinde şirketlerin %40'ı yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde gelir artırıcı muhasebe politikasını tercih ederken %26'sı gelir azaltıcı muhasebe politikasını tercih etmektedir. BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin yalnızca %63'ü yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümünde kullanılan yöntem ile ilgili bilgi paylaşımında bulunmuştur. Sektörler bazında inceleme yapıldığında imalat ve finans sektöründe ağırlıklı olarak gelir artırıcı muhasebe politikasının tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörlerde ağırlıklı olarak gelir azaltıcı muhasebe politikasının kullanıldığı tespit edilmiştir. Yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümünde kullanılan yöntem ile ilgili bilgi paylaşımının en az olduğu sektör imalat sektörü iken açık bilgi paylaşımına en çok yer verilen sektörler finans ve diğer sektörlerdir.

BİST 100 Endeksinde yer alan tüm şirketlerin dört muhasebe politikası bazında gelir artırıcı veya gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihlerine ilişkin bulgulara ulaşılabilmesi için işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikası tercihine ‘1’; gelir azaltıcı muhasebe politikası seçimine ise ‘0’ değeri verilmiştir. Araştırmaya dahil edilen dört muhasebe politikasının ortalama değerinin 0,5’e eşit veya büyük olması durumunda işletmenin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği, ortalamanın 0,5’den küçük olması durumunda ise gelir azaltıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği varsayımında bulunulmuştur. Buna göre elde edilen bulgular aşağıdaki tablo yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 29: BİST 100 Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Muhasebe Politikası Tercihlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Sektörler	Gelir Artırıcı Muhasebe Politikaları		Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikaları		TOPLAM	
	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Tercih Eden Şirket Sayısı	Sektör içerisindeki Yüzdesi	Şirket Sayısı	Yüzdesi
İmalat Sektörü	22	%58	16	%42	38	%100
Finans Sektörü	22	%76	7	%24	29	%100
Diğer Sektörler	21	%72	8	%28	29	%100
TOPLAM	65	%68	31	%32	96	%100

BİST 100 Endeksinde yer alan şirketlerin gelir azaltıcı ve gelir artırıcı muhasebe politikaları tercihlerinin ortalaması dikkate alındığında örnekleme oluşturan işletmelerin %68’inin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği, %32’sinin ise gelir azaltıcı muhasebe politikalarını benimsediği görülmüştür. Sektörel bazda inceleme yapıldığında imalat sektörünün %58’i, finans sektörünün %76’sı ve bunların dışında kalan diğer sektörlerin %21’nin gelir artırıcı muhasebe politikası tercihlerinde bulundu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra imalat sektörünün %42’si, finans sektörünün

%24'ü ve diğer sektörlerin % 28'i gelir azaltıcı muhasebe politikalarını benimsediği görülmüştür.

Çalışmada kapsamında ele alınan bağımsız değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki tablo yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 30: Bağımsız Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma	Varyans
Kaldıraç Oranı (LEV)	96	0,0113	0,9703	0,5339	0,2537	0,0643
İşletme Büyüklüğü (SIZE)	96	8,5578	12,0509	10,2055	0,7845	0,6155
Kârlılık (PR)	96	-0,1106	0,4936	0,1185	0,1144	0,0130
Sahiplik Yoğunlaşması (OWN)	96	0,0000	0,9400	0,5460	0,2468	0,0609
Yatırım Fırsatları Seti (Q)	96	0,1754	3,8922	1,1659	0,7757	0,6018
Özel Amaçlı Yatırımlar (RD)	96	0,0000	0,2288	0,0099	0,0345	0,0011
Banka Kredileri (BL)	96	0,0000	1,0000	0,6215	0,3773	0,1423
İşgücü (LF)	96	0,0007	0,3120	0,0667	0,5739	0,0032
Kısa Vadeli Borçlar (ST)	96	0,0000	1,0000	0,5276	0,2748	0,0755
Cari Oran (CR)	96	0,2297	22,6666	2,1742	3,4350	11,7998
Aktif Kârlılık (ROA)	96	-0,1009	0,4330	0,1070	0,1019	0,0103

Tablo 29'a göre, BİST 100 Endeksinde yer alan işletmelerin toplam varlıklarının % 53,3'ünün finansal borçlardan oluştuğu görülmektedir. İşletme büyüklüğünü tespit edebilmek amacıyla verinin analize uygun hale getirilmesi için toplam varlıkların doğal algoritması alınmıştır. Buna göre en yüksek varlığa sahip olan şirketin toplam varlığı 1.124.404.073.000 TL iken en düşük varlığa sahip olan işletmenin toplam varlığı 361.277.523 TL'dir. Analize dahil edilen şirketlerin ortalama kârlılık düzeyi % 11,8 olarak tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra şirketlerin % 10 ve daha fazlasına

sahip olan ortaklık oranı % 54,6'dır. Bu durum şirketlere sahiplik yoğunlaşmasının fazla olduğunu göstermektedir. Yatırım fırsatları setinin tespit edilebilmesi için Tobin Q oranına bakıldığında bu oranın ortalama olarak 1.16 olduğu görülmüştür. Tobin Q oranının 1'e eşit yada 1'den büyük olduğu durumda şirketlerin optimum düzeyde yatırım yaptığı kabul edilmektedir. Buna göre örnekleme yer alan şirketlerin optimum düzeyde yatırım yaptığı (1,16) söylenebilir. Özel amaçlı yatırımların ölçülebilmesi için dikkate alınan Ar-Ge giderlerinin toplam satışlara oranına bakıldığında tespit edilen değerin (0,0099) çok düşük olduğu görülmektedir. Analize dahil edilen 96 şirketin 51'inde Ar-Ge giderinin sıfır olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre şirketlerin toplam finansal borçlarının % 62,15'nin bankalardan sağlanan kredilerden kaynaklandığı görülmüştür. Ek olarak finansal borçların % 52,7'sinin kısa vadeli olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra işgücüne bakıldığında şirketlerin satışlarından sağlanan gelirin % 6,6'sının personel giderlerine harcandığı söylenebilir. Son olarak analize dahil edilen şirketlerin ortalama cari oranının % 2,17 ve aktif kârlılık düzeylerinin % 10,7 olduğu tespit edilmiştir.

3.2.2. Lojistik Regresyon Analizi Bulguları

Bu çalışmada gelirin artırılmasına veya azaltılmasına yönelik muhasebe politikaları bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Bağımlı değişkenin tahmin edilmesi için on bir bağımsız değişken belirlenmiş ve bu değişkenler kullanılarak oluşturulan hipotezler lojistik regresyon analizi ile test edilmiştir. Yöneticilerin muhasebe politikası seçimlerine yönelik eğilimlerini belirlemek için, lojistik regresyon modeli aşağıdaki formülle oluşturulmuştur:

$$Y = a_0 + b_1 \text{Kaldıraç Oranı} - b_2 \text{İşletme Büyüklüğü} + b_3 \text{Kârlılık Oranı} + b_4 \text{Sahiplik Yoğunlaşması} + b_5 \text{Yatırım Fırsatları Seti} + b_6 \text{Özel Amaçlı Yatırımlar} + b_7 \text{Banka Kredileri} - b_8 \text{İşgücü} + b_9 \text{Kısa Vadeli Borçlar} - b_{10} \text{Cari Oran} - b_{11} \text{Aktif Kârlılık}$$

Yukarıdaki modelde Y bağımlı değişken olup işletme yönetiminin gelir artırıcı veya azaltıcı muhasebe politikası seçimlerini temsil etmektedir.

Bunun yanı sıra a modelin sabiti ve b bağımsız değişkenlerin katsayıları ve e ise hata terimi olarak modele dahil edilmiştir.

Lojistik regresyon analizi yaparken, bağımsız değişkenler arasındaki çoklu bağlantı sorunu incelenmelidir. Bu sorun, regresyon parametrelerinin küçük değişikliklerden etkilenecek bağımlı veya bağımsız değişkenlerdeki tahminlerin doğruluğunu azaltabilmektedir. Lojistik regresyon analizi yüksek korelasyona oldukça duyarlı bir test olduğundan bağımsız değişken arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu olmamalıdır (Tabachnick ve Fidell, 2007: 443). Çoklu bağlantı sorununu değerlendirmek için tolerans değerleri, Varyans Artış Faktörleri (VIF) ve standardize edilmemiş regresyon katsayılarına ilişkin standart hatalar kullanılabilir (Çokluk, 2010: 1377). Bu çalışma kapsamında bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununu olup olmadığının anlaşılması adına Varyans Artış Faktörleri (VIF) dikkate alınmıştır. Buna göre bağımsız değişkenlere ilişkin elde edilen VIF değerleri aşağıdaki tablo yardımıyla gösterilmiştir.

Tablo 31: Çoklu Doğrusal Bağlantıya İlişkin Bulgular

Bağımsız Değişkenler	Tolerans	VIF
Kaldıraç Oranı (LEV)	0,312372	3,201310
İşletme Büyüklüğü (SIZE)	0,461240	2,168067
Kârlılık (PR)	0,052642	18,996165
Sahiplik Yoğunlaşması (OWN)	0,765266	1,306735
Yatırım Fırsatları Seti (Q)	0,588507	1,699214
Özel Amaçlı Yatırımlar (RD)	0,757933	1,319379
Banka Kredileri (BL)	0,732968	1,364317
İşgücü (LF)	0,700412	1,427732
Kısa Vadeli Borçlar (ST)	0,774338	1,291425
Cari Oran (CR)	0,568540	1,758892
Aktif Kârlılık (ROA)	0,051995	19,232746

Her bir bağımsız değişken için elde edilen VIF değerlerinin 10'dan büyük olması durumunda bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunun olduğu kabul edilmektedir (Çokluk, 2010: 1377). Bu çalışmada

ulaşılan bulgulara göre VIF değerlerinin 10'dan büyük olması (18,996165 ve 19,232746) sebebiyle kârlılık ve aktif kârlılık arasında çoklu bağlantı sorunun olduğu söylenebilir. Çoklu bağlantı sorunun ortadan kaldırılması için soruna kaynaklık eden değişken ya da değişkenlerin modelden çıkarılması önerilen yöntemlerden birisidir (Şenel ve Alathı, 2014: 37). Buna göre değişkenlerin modele sağladıkları katkı ve önceki araştırmalarda elde edilen bulgular göz önünde tutularak bu çalışmada aktif kârlılık değişkeninin model dışında bırakılmışına karar verilmiştir. Bunun sonucunda araştırma kapsamında test edilen model üzerinde revizyon gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan yeni model aşağıda şekilde formülize edilmiştir.

$$Y = a_0 + b_1 \text{Kaldıraç Oranı} - b_2 \text{İşletme Büyüklüğü} + b_3 \text{Kârlılık Oranı} + b_4 \text{Sahiplik Yoğunlaşması} + b_5 \text{Yatırım Fırsatları Seti} + b_6 \text{Özel Amaçlı Yatırımlar} + b_7 \text{Banka Kredileri} - b_8 \text{İşgücü} + b_9 \text{Kısa Vadeli Borçlar} - b_{10} \text{Cari Oran}$$

Modele dahil edilen on değişkene ilişkin VIF değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 32: Model Revizyonu Sonrası Çoklu Doğrusal Bağlantıya İlişkin Bulgular

Bağımsız Değişkenler	Tolerans	VIF
Kaldıraç Oranı (LEV)	0,312377	3,201255
İşletme Büyüklüğü (SIZE)	0,473342	2,112639
Kârlılık (PR)	0,326486	3,062921
Sahiplik Yoğunlaşması (OWN)	0,783619	1,276130
Yatırım Fırsatları Seti (Q)	0,594663	1,681624
Özel Amaçlı Yatırımlar (RD)	0,760111	1,315597
Banka Kredileri (BL)	0,740682	1,350108
İşgücü (LF)	0,701272	1,425980
Kısa Vadeli Borçlar (ST)	0,774414	1,291298
Cari Oran (CR)	0,579180	1,726578

Revize edilen modelde yer alan değişkenlerin sahip olduğu VIF değerlerinin 10'un altında olması sebebiyle çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığı kabul edilmiştir.

Lojistik Regresyon analizine BİST 100 Endeksinde yer alan 96 şirket dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen şirketlerin bağımlı değişken olan muhasebe politikası seçimlerine ilişkin eğilimleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 33: Muhasebe Politikası Seçimleri Eğilimi

Muhasebe Politikası Seçimleri	Y	%
Gelir Azaltıcı	31	32,3
Gelir Artırıcı	65	67,7
Toplam	96	100

BİST 100 Endeksinde yer alan işletmelerin muhasebe politikası seçimlerine ilişkin verilere bakıldığında şirketlerin %32,3 'ünün gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihlerinde bulunduğu ve %67,7'sinin ise gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Lojistik regresyon analizinde adımsal (stepwise) yöntemlerden birisi olan geriye doğru yöntemi (backward) benimsenmiştir. Değişkenler modelden elenirken olabilirlik Olabilirlik Oranı (Likelihood Ratio) dikkate alınmıştır. Bu yöntemde 1. adımda modele tüm bağımsız değişkenler dahil edilmiştir. Buna göre model anlamlılığına ve olabilirlik oranlarına ilişkin elde edilen sonuçlar aşağıdaki tablo yardımıyla özetlenmiştir.

Tablo 34: 1. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	18,406	10	,048
Blok	18,406	10	,048
Model	18,406	10	,048

Omnibus testi modelde yer alan değişkenlerin bağımlı değişkeni tahmin edebilme yeteneğini ölçen bir analizdir. Omnibus testinin anlamlı çıkması model içerisinde yer alan en az bir değişkenin bağımlı değişkenle anlamlı ilişki içerisinde olduğunu ifade etmektedir (Kılınç, 2017: 278). Buna göre p değeri 0,05’den büyük ise modelin anlamlı olduğu kabul edilmektedir (Çokluk, 2010: 1384). Bu araştırmada 1. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,048) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 35: 1. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)’deki Değişme
BL	,826	-,480
LF	,826	4,808
ST	,826	,334
LEV	,826	,816
PR	,826	10,819
OWN	,826	-,796
Q	,826	,113
RD	,826	9,799
CR	,826	,008
SIZE	,826	-,151
-2 LL: 102,371178		
Cox & Snell R Square: 0,174		
Nagelkerke R Square: 0,244		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,505		

Hosmer ve Leemeshow testi kurulan modelin uyum iyiliğini ifade etmekte olup değer 0,05’den büyük olması istenmektedir (Çokluk, 2010: 1386). Bu çalışmada Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,505 olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre

kurulan modelin 1. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 102,371178'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değerin (0,008) CR (cari oran) değişkeninden olduğu görülmektedir.

Birinci adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 36: 1. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
BL	-,480	,785	,374	1	,541	,619
LF	4,808	5,351	,807	1	,369	122,502
ST	,334	,968	,119	1	,730	1,397
LEV	,816	1,651	,245	1	,621	2,262
PR	10,819	4,417	6,000	1	,014	49954,253
OWN	-,796	1,172	,462	1	,497	,451
Q	,113	,454	,062	1	,804	1,119
RD	9,799	24,106	,165	1	,684	18019,367
CR	,008	,141	,003	1	,957	1,008
SIZE	-,151	,423	,128	1	,721	,860

Analiz sonuçlarına göre CR (cari oran) değişkenin $p > 0.05$ olduğundan modele katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır ve H10 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre cari oran değişkeni işletme yöneticilerinin muhasebe politikası tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir.

Tablo 37: 2. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-,003	1	,957
Blok	18,403	9	,031
Model	18,403	9	,031

Tablo 36'ya göre 2. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,031) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 38: 2. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
BL	0,857	-,484
LF	0,857	4,829
ST	0,857	,326
LEV	0,857	,791
PR	0,857	10,858
OWN	0,857	-,803
Q	0,857	,118
RD	0,857	9,807
SIZE	0,857	-,151
-2 LL: 102,374		
Cox & Snell R Square: 0,174		
Nagelkerke R Square: 0,244		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,503		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,503 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 2. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 102,374'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değerlerin (0,118) Q (yatırım fırsatları seti) ve (-0,151) SIZE (işletme büyüklüğü) değişkenlerinde olduğu görülmektedir.

İkinci adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 39: 2. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
BL	-,484	,781	,384	1	,535	,616
LF	4,829	5,338	,818	1	,366	125,081
ST	,326	,957	,116	1	,733	1,386
LEV	,791	1,582	,250	1	,617	2,205
PR	10,858	4,362	6,198	1	,013	51945,161
OWN	-,803	1,167	,473	1	,491	,448
Q	,118	,444	,070	1	,791	1,125
RD	9,807	24,125	,165	1	,684	18155,650
SIZE	-,151	,423	,128	1	,721	,860

Analiz sonuçlarına göre Q (yatırım fırsatları seti) değişkenin $p > 0.05$ (0,791) olduğundan modele katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır ve H5 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre yatırım fırsatları seti değişkeni işletme yöneticilerinin muhasebe politikası tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir. SIZE değişkenin anlamlılık derecesi (0,721) Q değişkeninin anlamlılık derecesine göre daha iyi (0,791) olduğundan bir sonraki adımda da modele dahil edilmesi uygun görülmüştür.

Tablo 40: 3. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-,071	1	,791
Blok	18,333	8	,019
Model	18,333	8	,019

Tablo 39'a göre 3. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,019) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 41: 3. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
BL	1,277	-,463
LF	1,277	4,865
ST	1,277	,339
LEV	1,277	,868
PR	1,277	10,973
OWN	1,277	-,730
RD	1,277	10,240
SIZE	1,277	-,192
-2 LL: 102,445		
Cox & Snell R Square: 0,174		
Nagelkerke R Square: 0,243		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,854		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,854 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 3. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 102,445'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değer (-0,192) SIZE (işletme büyüklüğü) ve (0,339) ST (kısa vadeli borçlar) değişkeninde olduğu görülmektedir.

Üçüncü adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 42: 3. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
BL	-,463	,776	,356	1	,551	,629
LF	4,865	5,354	,826	1	,363	129,705
ST	,339	,956	,126	1	,723	1,403
LEV	,868	1,550	,313	1	,576	2,382
PR	10,973	4,321	6,447	1	,011	58256,709
OWN	-,730	1,133	,415	1	,519	,482
RD	10,240	24,184	,179	1	,672	28012,411
SIZE	-,192	,395	,237	1	,626	,825

Analiz sonuçlarına göre ST (kısa vadeli borçlar) değişkende $p > 0.05$ (0,723) olduğundan modele katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır ve H9 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre kısa vadeli finansal borçlar değişkeni işletme yöneticilerinin muhasebe politikası tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir. SIZE değişkenin anlamlılık derecesi (0,626) ST değişkeninin anlamlılık derecesine göre daha iyi (0,723) olduğundan bir sonraki adımda da modele dahil edilmesi uygun görülmüştür.

Tablo 43: 4. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-,126	1	,723
Blok	18,207	7	,011
Model	18,207	7	,011

Tablo 42'ye göre 4. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,011) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 44: 4. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
BL	1,358	-,410
LF	1,358	4,405
LEV	1,358	,992
PR	1,358	11,138
OWN	1,358	-,765
RD	1,358	11,176
SIZE	1,358	-,190
-2 LL: 102,571		
Cox & Snell R Square: 0,173		
Nagelkerke R Square: 0,241		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,920		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,920 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 4. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 102,571'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değer (-0,190) SIZE (işletme büyüklüğü) değişkeninde olduğu görülmektedir.

Dördüncü adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 45: 4. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
BL	-,410	,765	,287	1	,592	,664
LF	4,405	5,182	,723	1	,395	81,854
LEV	,992	1,510	,432	1	,511	2,697
PR	11,138	4,310	6,679	1	,010	68720,046
OWN	-,765	1,126	,461	1	,497	,465
RD	11,176	24,820	,203	1	,653	71404,297
SIZE	-,190	,395	,232	1	,630	,827

Analiz sonuçlarına göre SIZE (işletme büyüklüğü) değişkende $p > 0.05$ (0,827) olduğundan modele katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır ve H2 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre işletme büyüklüğü değişkeni işletme yöneticilerinin muhasebe politikası tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir.

Tablo 46: 5. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-,232	1	,630
Blok	17,974	6	,006
Model	17,974	6	,006

Tablo 45'e göre 5. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,006) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 47: 5. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
BL	-0,490	-,281
LF	-0,490	3,984
LEV	-0,490	,810
PR	-0,490	11,229
OWN	-0,490	-,883
RD	-0,490	11,179
-2 LL: 102,803		
Cox & Snell R Square: 0,171		
Nagelkerke R Square: 0,239		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,878		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,878 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 5. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 102,803'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değer (-0,281) BL (banka kredileri) değişkeninde olduğu görülmektedir.

Beşinci adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 48: 5. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
BL	-,281	,708	,157	1	,692	,755
LF	3,984	5,088	,613	1	,434	53,709
LEV	,810	1,461	,308	1	,579	2,249
PR	11,229	4,303	6,809	1	,009	75317,225
OWN	-,883	1,095	,651	1	,420	,413
RD	11,179	24,777	,204	1	,652	71600,440

Analiz sonuçlarına göre BL (banka kredileri) değişkende $p > 0.05$ (0,692) olduğundan modele katkı sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır ve H7 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre banka kredileri değişkeni işletme yöneticilerinin muhasebe politikası tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir.

Tablo 49: 6. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-,158	1	,691
Blok	17,816	5	,003
Model	17,816	5	,003

Tablo 48'e göre 6. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,003) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 50: 6. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
LF	-0,746	4,246
LEV	-0,746	,886
PR	-0,746	11,080
OWN	-0,746	-,839
RD	-0,746	11,340
-2 LL: 102,961		
Cox & Snell R Square: 0,169		
Nagelkerke R Square: 0,237		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,636		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,636 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 6. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 102,961'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değer (-0,839) BL (banka kredileri) değişkeninde ve en büyük değerin ise (11,340) RD (Özel amaçlı yatırımlar) değişkeninde olduğu görülmektedir.

Altıncı adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 51: 6. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
LF	4,246	5,083	,698	1	,403	69,836
LEV	,886	1,443	,377	1	,539	2,424
PR	11,080	4,265	6,749	1	,009	64854,583
OWN	-,839	1,087	,596	1	,440	,432
RD	11,340	24,223	,219	1	,640	84136,326

Analiz sonuçlarına göre RD (Özel amaçlı yatırımlar) değişkeni modele en büyük katkıyı sağlamasına rağmen anlamlılık açısından en kötü değere (0,640) sahip olduğu için bu katkının anlamlı olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ve H6 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre özel amaçlı yatırımlar değişkeni işletme yöneticilerinin muhasebe politikası tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir.

Tablo 52: 7. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-,321	1	,571
Blok	17,495	4	,002
Model	17,495	4	,002

Tablo 51'e göre 7. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,002) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 53: 7. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
LF	-,863	5,163
LEV	-,863	,977
PR	-,863	11,782
OWN	-,863	-,873
-2 LL: 103,282		
Cox & Snell R Square: 0,167		
Nagelkerke R Square: 0,233		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,350		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,350 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 6. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 103,282'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değer (-0,873) OWN (sahiplik yoğunlaşması) değişkeninde ve en büyük değerin ise (11,782) PR (kârlılık oranı) değişkeninde olduğu görülmektedir.

Yedinci adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 54: 7. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
LF	5,163	4,825	1,145	1	,285	174,719
LEV	,977	1,443	,459	1	,498	2,656
PR	11,782	4,124	8,161	1	,004	130858,132
OWN	-,873	1,094	,636	1	,425	,418

Analiz sonuçlarına göre LEV (kaldıraç oranı) değişkeninin anlamlılık açısından en kötü (0,498) değere sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ve H1 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre kaldıraç oranı değişkenin işletme yöneticilerinin muhasebe politikası tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir.

Tablo 55: 8. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-,460	1	,498
Blok	17,035	3	,001
Model	17,035	3	,001

Tablo 54'e göre 8. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,001) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 56: 8. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
LF	-,084	5,104
PR	-,084	9,995
OWN	-,084	-,868
-2 LL: 103,742		
Cox & Snell R Square: 0,163		
Nagelkerke R Square: 0,227		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,122		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,122 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 6. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 103,742'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değer (-0,868) OWN (sahiplik yoğunlaşması) değişkeninde ve en büyük değerin ise (9,995) PR (kârlılık oranı) değişkeninde olduğu görülmektedir.

Sekizinci adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 57: 8. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
LF	5,104	4,811	1,125	1	,289	164,639
PR	9,995	3,054	10,710	1	,001	21911,885
OWN	-,868	1,088	,637	1	,425	,420

Analiz sonuçlarına göre (-0,868) OWN (sahiplik yoğunlaşması) değişkeninin anlamlılık açısından en kötü (0,425) değere sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ve H4 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre sahiplik yoğunlaşması değişkeninin işletme yöneticilerinin muhasebe politikası

tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir.

Tablo 58: 9. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-,660	1	,417
Blok	16,375	2	,000
Model	16,375	2	,000

Tablo 57'ye göre 9. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,000) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 59: 9. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
LF	-,649	5,951
PR	-,649	10,161
-2 LL: 104,402		
Cox & Snell R Square: 0,157		
Nagelkerke R Square: 0,219		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,113		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,113 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 6. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 104,402'dir. Modele dahil edilen değişkenlerin bu orana sağlamış oldukları katkılara bakıldığında ise en küçük değer (5,951) LF (işgücü) değişkeninde ve en büyük değerin ise (10,161) PR (kârlılık oranı) değişkeninde olduğu görülmektedir.

Dokuzuncu adım sonunda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 60: 9. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
LF	5,951	4,679	1,618	1	,203	384,261
PR	10,161	3,028	11,257	1	,001	25869,377

Analiz sonuçlarına göre LF (işgücü) değişkeninin p değerinin 0,05'ten büyük (0,203) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ve H8 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre işgücü değişkenin işletme yöneticilerinin muhasebe politikası tercihlerini açıklamamaktadır. Bir sonraki adımda analize dahil edilmemesine karar verilmiştir.

Tablo 61: 9. Adımdaki Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Testi Sonuçları

	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi (sd)	P
Adım	-1,801	1	,180
Blok	14,574	1	,000
Model	14,574	1	,000

Tablo 60'a göre 10. Adımda kurulan modele ilişkin elde edilen değer $P < 0,05$ (0,000) olduğu için kurulan modelin anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 62: 10. Adımdaki Modele İlişkin Geriye Doğru Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

Değişkenler	Sabit	-2Log Olabilirlik (-2LL)'deki Değişme
PR	-0,163	9,276
-2 LL: 106,203		
Cox & Snell R Square: 0,141		
Nagelkerke R Square: 0,197		
Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,949		

Hosmer ve Leemeshow testi sonunu 0,949 ($> 0,05$) olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kurulan modelin 6. Adımdaki olabilirlik oranı değeri 104,402'dir. PR (Kârlılık oranı) değişkeninin modelin olabilirlik değerine sağlamış olduğu katkı 9,276 olarak ölçülmüştür. Cox & Snell R Square ve Nagelkerke R Square sonuçları bağımlı değişkende yaşanacak değişimin % kaçının modelde yer alan bağımsız değişkenler aracılığıyla açıklandığını göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre kârlılık oranı değişkeni Cox & Snell analizine göre bağımsız değişkenin %14'ünü, Nagelkerke analizine göre ise % 19,7'sini açıklamaktadır.

Son adımda eşitlikte yer alan değişkenlere ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 63: 10. Adımdaki Eşitlikte Yer Alan Değişkenler

	β	Standart Hata	Wald	sd	p	Exp (β)
PR	9,276	2,859	10,526	1	,001	10683,135

Analiz sonuçlarına göre BIST 100 endeksinde yer alan şirketlerin kârlılık oranları, işletme yöneticilerinin muhasebe politikası seçimleri üzerinde %5 düzeyinde ($p= 0,001$) anlamlı bir etkiye sahiptir. Ek olarak β katsayısı pozitif olduğu için (9,276), kârlılık oranı yüksek olan şirketlerin gelir arttırıcı muhasebe politikalarını seçme ihtimallerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Anlamlı etki yaratan değişkeninin Odds değerinin (Exp β) 10683,135 olduğu görülmektedir. Buna göre kârlılık oranındaki 1 birimlik artış gelir arttırıcı muhasebe politikalarını seçme olasılığını 10683 kat artırmaktadır. Tüm bu bulgular ışığında H3 hipotezi kabul edilmiştir.

3.3 Bulguların Yorumlanması ve Tartışılması

Çalışmada elde edilen bulgulara göre Endekste yer alan şirketlerin araştırma ve değerlendirme varlıklarının sonraki ölçümlerinde imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörlerin maliyet modeli tercihinde bulundukları tespit edilmiştir. Alt sektörler incelendiğinde ise sadece

madencilik ve taş ocakçılığı alt sektörünün bu konu bazında açıklama yaptığı görülmüştür. Diğer sektörü içerisinde yer alan madencilik ve taş ocakçılığı alt sektörünün ile TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi Standardının doğası göz önünde bulundurulduğunda ve bu standardı sadece bu sektörün uygulaması nedeniyle elde edilen bulgunun normal olduğu kabul edilebilir. Kapsamlı gelir tablosunun sunum biçiminde sektör arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre imalat ve finans sektöründe ağırlıklı olarak ikili tablo kullanımı, bu sektörlerin dışında kalan diğer sektörlerde ise tek tablo kullanımı tercih edilmiştir. İki sunum şeklinde rakamlar bazında bir farklılık olmasa da işletmelerin ayrıntılı açıklama yapma tercihlerinde farklılıklar olabilmektedir. Buradan hareketle imalat sektöründe yeniden değerlendirme vb. uygulamalar yaygın olup bu ayrıntıları ayrı bir tablo olarak sunulması daha fazla tercih edilmiş olabileceği düşünülmektedir. İmalat ve finans sektörlerinin dışında kalan diğer sektörlerde ise diğer kapsamlı gelir kalemlerinin az sayıda ve önemsiz görülmesi nedeniyle tek tabloda sunum yapılması uygun görülebilir. Kapsamlı gelir tablosunda yer alan giderlerin çeşit ya da fonksiyon esasına göre sınıflandırılmasında noktasında bankacılık alt sektörü hariç tüm sektörlerin fonksiyon esasını tercih ettiği görülmüştür. BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin fonksiyon esasını tercih etme sebebinin Türkiye'deki mevzuata göre fonksiyon esasının geçerli kabul edilmesi olduğu söylenebilir (Doğan ve Ertugay, 2010: 130) . Finans sektöründeki oluşan farklılık ise banka muhasebesinde gider kalemlerinin hemen hemen tamamının operasyonel olması sebebiyle gider türlerini açıklayan bir kar zarar sunumunda bulundukları şeklinde yorumlanmıştır. Stok maliyeti hesaplama yöntemi bazında inceleme yapıldığında sektörler bazında bir farklılık bulunmadığı ve tüm sektörlerin ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini tercih ettiği görülmekte ve bu tercih sebebinin hesaplama kolaylığı nedeniyle olabileceği düşünülmektedir. İşletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarının raporlanması noktasında tüm sektörlerin tercih ettiği yöntemin dolaylı yöntem olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun, muhasebe standardı kapsamında doğrudan yöntemin kullanılması önerilmesine rağmen kolay hesaplama yapılabilmesi

nedeniyle işletmeler tarafından tercih ettiği düşünülmektedir. Finansal kuruluşlar dışında yer alan işletmeler için faiz gelirlerinin sınıflandırılmasında sektörler bazında farklılıklar bulunmuştur. İmalat sektörü faiz gelirlerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlamayı tercih ederken imalat ve finans sektörleri dışında kalan diğer sektörler yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlamayı seçmişlerdir. TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardına göre faiz gelirleri esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışları veya yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde gösterilebilmektedir. Ancak elde edilen bulgulara göre imalat sektöründe standart kapsamında tercihe sunulan alternatiflerin dışında bir tercihin ağırlıklı olarak seçildiği tespit edilmiştir. Finansal kuruluşlar dışında yer alan işletmeler için faiz giderlerinin ve alınan temettülerin sınıflandırılmasında ise sektörler bazında farklılık bulunmamıştır. İmalat ve diğer sektörleri faiz giderlerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde raporlama tercihinde bulunmuşlardır. Bununla birlikte finansal kuruluşlar dışında yer alan işletmeler için alınan temettülerin sınıflandırılmasında imalat ve diğer sektörleri yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarını tercih etmişlerdir. Temettü ödemesine ilişkin nakit akışların sınıflandırılması konusunda da sektörler bazında bir tercih farklılığı bulunmamış ve bu ödemelerin finansman faaliyetlerinden nakit akışları içerisinde sınıflandırıldığı tespit edilmiştir. Maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde imalat ve diğer sektörler maliyet modelini, finans sektörü ise maliyet ve yeniden değerlendirme modelini birlikte tercih etmiştir. Hem maddi duran varlıkların hem de maddi olmayan duran varlıklardaki amortisman yöntemi tercihinin tüm sektörler bazında doğrusal amortisman olduğu görülmüştür. İşletmelerin doğrusal amortisman yöntemi tercihlerinin hesaplama kolaylığı nedeniyle olabileceği düşünülmektedir. Devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesinde sektörler bazında farklılık tespit edilmemiş ve tüm sektörlerin gelir yaklaşımını benimsediği bulgusu elde edilmiştir. Sermaye odaklı yaklaşım benimseyen bir işletme, varlıklarının amortismanını bu perspektife uygun bir şekilde düzeltme zorunluluğu taşır. Defter değeri mutabakatında, indirim uygulanan defter değeri gibi unsurlar

da dikkate alındığı için, bu yöntemle ilgilenmeyi gereksiz kılan bir genel eğilim olduğu düşünülmektedir. İşletmeler genellikle bu kompleks süreç yerine ertelenmiş gelir yöntemini tercih edebilmektedirler. Bununla birlikte maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümünde yine tüm sektörler bazında farklılık tespit edilmemiş olup ağırlıklı olarak maliyet modelinin kullanıldığı görülmüştür. Son olarak yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde ise imalat ve finans sektörlerinde gerçeğe uygun değer modeli tercih edilirken imalat ve finans sektörleri dışında kalan diğer sektörlerde maliyet modelinin tercih edildiği görülmüştür. Kira getirisi bulunan ve rayiç değeri bilinen gayrimenkuller genellikle gerçeğe uygun değer yöntemi ile değerlendirilmektedir. Ancak, özellikle kullanılmayan boş araziler gibi yatırım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değer tespiti yapılması gerekli olmayan durumlarda maliyet modeli uygulamasına tabi tutulabileceği düşünülmektedir. Muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla literatürde var olan değişkenlere ek olarak yeni değişkenler ile model oluşturularak Lojistik Regresyon Analizi ile veriler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kârlılık oranı yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını seçme ihtimallerinin yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Ek olarak kârlılık oranındaki 1 birimlik artış gelir artırıcı muhasebe politikalarını seçme olasılığını 10683 kat artırmaktadır.

Ulaşılan bulguların, daha önceki çalışmalar ile karşılaştırılması sağlandığında sonuçların birçok noktada uyumlu olduğu görülmektedir (Öztürk, 2011; Gürol, 2016; Haller ve Wehrfritz, 2013; Coşkun, 2016). Buna göre kapsamlı gelir tablosunun sunum formatı, stok maliyeti hesaplama yöntemi, işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarının raporlanması, finans sektörü dışındaki işletmeler için faiz gelir, gider ve alınan temettülerin sınıflandırılması, tüm sektörler için ödenen temettülerin nakit akış tablosu içerisinde tercih edilen yeri, maddi ve maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri ve amortisman yöntemleri bu çalışmada elde edilen bulgular ile uyumlu sonuçlara sahiptir. Bu durum, Haller ve Wehrfritz' in (2013) ulaştığı “muhasebe politikası tercihlerinde yıllar itibarıyla çok az değişiklik olduğu” sonucu ile de uyumlu olarak kabul

edilebilir. Buna karşın bazı konularda yıllar içerisinde farklılıkların da oluştuğu görülmüştür. Yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde Öztürk'ün gerçekleştirmiş olduğu çalışmada imalat sektörünün ağırlıklı olarak maliyet modelini ve diğer sektörlerin gerçeğe uygun değer modelini tercih ettiği sonucu elde edilmiş iken bu çalışmada imalat sektörünün gerçeğe uygun değer yaklaşımını, imalat ve finans dışında yer alan diğer sektörlerin ise maliyet modelini benimsediği görülmüştür. Bu değişikliğin, gerçeğe uygun değer ölçüm maliyetinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Yatırım amaçlı elde tutulan gayrimenkulden kira getirisi sağlanıyorsa, işletme faaliyetlerinden bağımsız bir nakit girişi elde edilmiş olmaktadır. Bu durumda, gayrimenkul değeri piyasadan elde edilemiyor olsa bile, kira gelirleri piyasa koşullarını yansıttığı için Seviye 3 girdisi olarak dikkate alınabilmekte ve gelir yaklaşımı kullanılarak gerçeğe uygun değer tahmini yapılabilmektedir. Bu tür bir hesaplama işletme için karmaşık olmamakla birlikte kira getirisinin olmadığı yatırım amaçlı bir gayrimenkulde gerçeğe uygun değer tespiti yapılması gerektiğinde, her seferinde değerlendirme raporu almak maliyetli olabilmektedir. Bunun sonucunda elde edilen bulgu işletmenin maliyet modeli kullanarak hesaplama yapmasının avantajlı olabileceği şeklinde değerlendirilmiştir.

BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin muhasebe politikası seçimleri ile ilgili elde edilen bulgulara göre örnekleme de yer alan şirketlerin %67'sinin gelir arttırıcı muhasebe politikalarını seçme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç Ulusan' ın 107 halka açık şirket üzerinde 2005 yılında gerçekleştirmiş olduğu ve muhasebe politikaları seçimi eğilimin gelir azaltıcı yöne doğru meyilli olduğu sonucu ile ayrılmaktadır. Ancak Kılınç'ın 2017 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ulaştığı şirketlerin büyük çoğunluğunun gelir arttırıcı muhasebe politikaları seçimine sahip olduğu bulgusu ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu bulgulara ve gerçekleştirilen karşılaştırmalara göre şirketlerin zaman içerisinde gelir azaltıcı muhasebe politikaları tercih etme eğilimlerinden gelir arttırıcı muhasebe politikalarına geçiş yaptıkları sonucuna ulaşılabilir. Genellikle, işletmelerin tarihi maliyeti esas alan

politikalar tercih etmesi varlık değerinde azalmaya yol açarken, gerçeğe uygun değer ölçümüne dayalı politikaları seçmeleri varlık değerinde artışa neden olmaktadır. Bu noktada işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarına geçiş yapmalarının da varlık değerini daha fazla vurgulayan politikalara geçiş yapmış olmalarının bir nedeni olabileceği düşünülmektedir.

Muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla literatürde var olan değişkenlere ek olarak yeni değişkenler ile model oluşturulmuş ve Lojistik Regresyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda kaldıraç oranı, işletme büyüklüğü, sahiplik yoğunlaşması, yatırım fırsatları seti, özel amaçlı yatırımlar, banka kredileri, iş gücü, kısa vadeli borçlar ve cari oran değişkenlerinin muhasebe politikaları seçimi üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı bulgusu elde edilmiştir. Bu bulgular Ulsan ve Doğan (2008)'in, Kılınç (2017)'in, Gökten (2015)'in ulaştığı sonuçlar ile uyum gösterirken; Ulsan (2007), Gökten (2015), Sadeghi ve Zareje (2015) ve Kara (2022) tarafından ulaşılan sonuçlar ile ayrılmaktadır. Elde edilen diğer bulgulara göre ise kârlılık oranı yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikaları seçme ihtimalleri daha yüksektir. Astami ve Tower' a göre (2006) yöneticilerin alacakları ikramiyelerin şirket gelirine bağlı olması durumundan kaynaklı, ilgili kişilerin geliri üzerinde olumlu bir etki yaratma amacıyla gelir artırıcı muhasebe politikaları seçiminde bulunabilecekleri varsayılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde işletmelerin yayınlamış oldukları finansal tablolar, muhasebe süreçlerinin anlamlılığına katkı sağlamaktadırlar. Bununla birlikte raporlar aracılığıyla yayınlanan finansal bilgiler ve sonuçlar üzerinde yöneticiler tarafından tercih edilen muhasebe politikalarının da etkiye sahip olduğu bilinmektedir. BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin sektör bazında muhasebe politikası ve tahmin tercihlerinde bir farklılık olup olmadığının ve muhasebe politikası seçimlerine etki eden unsurların daha geniş bir perspektif ile ele alınması amacıyla; BİST 100’de faaliyet gösteren toplam 100 şirket üzerinde tercih ettikleri muhasebe politikaları ve bu tercihlere etki eden unsurlar belirlenmiş ve elde edilen sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Çalışma kapsamında elde edilen ilk sonuç, işletmelerin farklı iş kollarında faaliyet göstermelerine rağmen çoğunlukla aynı muhasebe politikasını tercih etme eğiliminde olduklarıdır. Daha önceki yıllarda gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında da muhasebe politikası tercihlerinin yıllar itibariyle çok az değişikliğe uğradığı söylenebilir. Bu durum, muhasebe politikası değişikliğinin karmaşık süreçler içerebilmesi ile ilişkilendirilebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen diğer bir sonuç BIST 100 Endeksinde yer alan işletmelerin ağırlıklı olarak gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih ettikleridir. Literatürde var olan diğer çalışmalara bakıldığında işletmelerin gelir azaltıcı muhasebe politikaları tercihlerinden günümüzde gelir artırıcı muhasebe politikaları tercihlerine geçiş yaptığını söylemek mümkündür. Bu durumun; işletmelerin içerisinde bulunduğu genel ekonomik konjonktürün farklı olması, şirketlerin büyümeyi sağlayabilmesi için hem fon hem de yatırımcı bulma ihtiyacının ortaya çıkması ve faaliyet gösterdiği piyasaya güven sağlama gibi etkenler sebebiyle gerçekleşmiş olabileceği düşünülmektedir.

Muhasebe politikası seçimine etki eden faktörlerin belirlenmesi noktasında ise sadece kârlılık değişkeninin gelir artırıcı muhasebe politikası seçimine etki ettiği sonucu elde edilmiştir. Buna göre bir işletmenin kârlılığı ne kadar yüksek ise gelir artırıcı muhasebe politikası seçimleri yapma

ihtimali o kadar yüksek olacaktır. İşletme yöneticilerinin kârlılık rakamları üzerinden getiri elde etmesi veya başarılarını kanıtlamaları gelir artırıcı muhasebe politikası seçimleri yapılmasına neden olmuş olabilir. Bunun yanı sıra kârlılığın sürekli hale getirilmesi çabasıyla, işletmelerin kârlılığı artırmaya yönelik muhasebe politikalarını tercih etmiş olabileceği düşünülmektedir. Bu durumun işletmelerin, ardışık dönemlerde sürekli olarak kârlı bir görüntü sergileyerek yatırımcıları çekmeyi hedeflediği şeklinde de yorumlanabilir. Ek olarak araştırmaya dahil edilen muhasebe politikası tercihleri Türkiye Finansal Raporlama Standartları çerçevesinde ele alındığından gelir artırıcı veya gelir azaltıcı bir politika seçimi vergi etkisi oluşturmamaktadır.

Yürütülen çalışma kapsamında ele alınan muhasebe politikalarına ilave olarak, ek muhasebe politikaları ve tahminlerine odaklanarak araştırmanın genişletilmesi mümkündür. Bu bağlamda, bu araştırmada yalnızca BİST 100 endeksine dahil olan şirketlerin örneklem olarak seçilmiş olması dikkate alındığında, gelecekteki çalışmalarda daha geniş bir örneklem seçimi üzerine odaklanmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca muhasebe politikalarının seçimini etkileyen çeşitli faktörleri ele almak, araştırmanın kapsamını genişleterek daha kapsamlı bir analiz yapma imkanı sunabilir.

KAYNAKÇA

- Adam, T., & Goyal, V. (2008). The Investment Opportunity Set and Its Variables. *The Journal of Financial Research*, 31(1), s. 41-63.
- Al Qaysı, J. M. (2022). Muhasebe ve Raporlama Standartları Kapsamında Muhasebe Politikalarının Belirleyicileri: Irak Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Astami, E., & Tower, G. (2006). Accounting Policy Choice and Firm Characteristics in the Asia Pacific Region: An International Empirical Test of Costly Contracting Theory. *The International Journal of Accounting*, 41, s. 1-21. doi:10.1111/j.1467-646X.2004.00104.x
- Atalay, B., Okan Gökten, P., & Gökten, S. (2018). Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesi ve Raporlanması Üzerine Eleştirel ve Kuramsal Tartışmaların Değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20, s. 923-936.
- Başpınar, A. (2005). Türkiye'de ve Dünyada Denetim Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış. *Maliye Dergisi*, s. 35-62.
- Bayat, F. (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, s. 25-34.
- Beneish, M. (2001). Earnings Management: A Perspective. *Managerial Finance*, 27(12), s. 3-17.
- Büyükozkük, M. (2016). Yüksek Lisans Tezi. *Banka Finansal Tablolarında Uygulanan Muhasebe Politikalarının İncelenmesi: İstanbul Borsasında Bir Araştırma*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Coşkun, S. (2016). TMS-TFRS Uygulamaları Çerçevesinde Seçilen Muhasebe Politikaları, Tahmin ve Hataların İncelenmesi: Borsa İstanbul Sektörler Arası Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Doktora Tezi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Cullinan, C. P. (1999). International Trade and Accounting Policy Choice: Theory and Canadian Evidence. *The International Journal of Accounting*, 34(4), s. 597-607. doi:10.1016/S0020-7063(99)00022-9
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram ve Uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), s. 1357-1407.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Anilizi: Kavram ve Uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), s. 1357-1407.
- Dinç, E., & Atabay, E. (2018). Türkiye'deki Yasal Düzenlemelere Göre Amortisman Uygulamaları ve Vergi Etkisine Yönelik Değerlendirme. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 4(2), s. 67-91.
- Doğan, M., & Ertugay, E. (2010). Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Göre Kapsamlı Gelir Tablosu ve Örnek Uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 3, s. 117-138.
- Emanuel, D., Wong, J., & Wong, N. (2003). Efficient Contracting and Accounting. *Accounting and Finance*, 43(2), s. 149-166.
- Erol, M., & Aslan, M. (2017). Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişimi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*(12), s. 55-86.
- Fekete, S., Damagum, Y., Mustata, R., Matış, D., & Popa, I. (2010). Explaining Accounting Policy Choices of SME's: An Empirical Research on the Evaluation Methods. *European Research Studies*, 13(1), s. 33-48.
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics Usig SPSS*. London: Sage.
- Ge, W., Matsumoto, D., & Li Zhang, J. (2011). Do CFOs Have Style? An Empirical Investigation of the Effect of Individual CFOs on Accounting Practices. *Contemporary Accounting Research*, 28(4), s. 1141-1179. doi:10.1111/j.1911-3846.2011.01097.x
- Gökgöz, A. (2015). Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Muhasebeleştirilmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(3), s. 459-477.
- Gündenci, E. N. (2019). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Tarihi Gelişim Sürecinde Etkili Olan Uluslararası ve Ulusal Kuruluşlar.

Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, s. 199-214.

- Gürel, F. (2018). Ölçeklerine Göre İşletmeler ve Uyguladıkları Muhasebe Politikalarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Yüksek Lisans Tezi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürol, B. (2016). Banka Finansal Tablolarında Sunulan Muhasebe Politikalarının Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından İncelenmesi. *Doktora Tezi*. Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haftacı, V., & Kılınç, Y. (2020). Muhasebe Politikası Seçim Kararları: Alternatif Muhasebe Politikalarının Finansal Tablolar Üzerindeki Etkisinin Gösterilmesine Yönelik Bir Uygulama. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(2), s. 349-367.
- Haller, A., & Wehrfritz, M. (2013). The Impact of National GAAP and Accounting Traditions on IFRS Policy Selection: Evidence from Germany and the UK. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 22, s. 39-56. doi:10.1016/j.intaccaudtax.2013.02.003
- Healy, P. M. (1985). The Effect Of Bonus Schemes On Accounting Decision. *Journal of Accounting and Economics* , s. 85-86.
- Healy, P., & Wahlen, J. (1999). A Review of the Earnings Management Literature and It's Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*, 13(4), s. 365-383.
- Holthausen, R. W. (1990). Accounting Method Choice Opportunistic Behavior, Efficient Contracting, and Information Perspectives. *Journal of Accounting and Economics*, 12, s. 207-218.
- Inoue, T., & Thomas, W. B. (1996). The Choice of Accounting Policy In Japan. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 7(1). doi:10.1111/j.1467-646X.1996.tb00061.x
- Jaafar, A., & Mcleay, S. (2007). Country Effects and Sector Effects on the Harmonization of Accounting Policy Choice. *ABACUS*, 43(2), s. 156-189. doi:10.2139/ssrn.976677

- KAP. (2022). *Kamuyu Aydınlatma Platformu*. 03 01, 2022 tarihinde Kamuyu Aydınlatma Platformu Web Sitesi: <https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler> adresinden alındı
- Kara, M. (2022). Kazanç Yönetimi ile Likidite Oranları Arasındaki İlişki: BİST30 Uygulaması. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), s. 139-154.
- Karadeniz, E., & İskenderoğlu, Ö. (2011). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda İşlem Gören Turizm İşletmelerinin Aktif Karlılığını Etkileyen Değişkenlerin Analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1), s. 66-76.
- Karğın, M., & Aktaş, R. (2011). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlanmış Nakit Akış Tablosu ve Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s. 1-24.
- KGK. (2008). TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi. KGK.
- KGK. (2011). TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması.
- KGK. (2015). TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı.
- KGK. (2017). TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar.
- KGK. (2018). TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu. KGK.
- KGK. (2018). TMS 2 Stoklar.
- KGK. (2018). TMS 40 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller.
- KGK. (2018). TMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı.
- KGK. (tarih yok). TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar Standardı. <https://www.kgk.gov.tr/> adresinden alındı
- Kılınç, Y. (2017). TMS/TFRS'deki Muhasebe Politikala Farklılıklarının Finansal Tablololara Etkisi ve Muhasebe Politikası Seçimini Etkileyin Faktörlerin Ampirik Olarak İncelenmesi. *Doktora Tezi*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kırlıoğlu, H., & Bağdat, A. (2016). Maddi Duran Varlıklar Standardı ve Muhasebeleştirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*(12), s. 615-627.

- Korkmaz, H. (2012). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye'de Oluşum ve Gelişim Süreci. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 105-120.
- Memiş, M. Ü., & Tanrısinatapan, A. (tarih yok). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Stoklarda Muhasebeleştirme Esasları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), s. 15-30.
- Mirza, A. A., & Holt, G. (2011). *Practical Implementation Guide and Workbook*, 3. Baskı. London: John Wiley & Sons, Inc.
- Missonier Piera, F. (2004). Economic Determinants of Multiple Accounting Method Choices in a Swiss Context. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 15(2), s. 118-144.
- Oğuzlar, A. (2010). Lojistik Regresyon Analizi Yardımıyla Suçlu Profillinin Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), s. 21-36.
- Okan Gökten, P. (2013). Pozitif Muhasebe Teorisi ve Muhasebe Politikalarının Seçimine ilişkin Ampirik Bir çalışma. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Onay, A. (2016). Muhasebe Standartları Kapsamında Devlet Muhasebe Standartları Kapsamında Devlet. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(3), s. 31-45.
- Öztürk, C. (2011). Finansal Tabloların Dipnotlarında Sunulan Muhasebe Polititikalarının Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından İncelenmesi. *Doktora Tezi*. Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sadeghi, S. A., & Zareie, B. (2015). Relationship Between Earnings Management And Financial Rations At The Family Firms Listed In The Tehran Stoch Exchange. *Indian Journal of Fundemental and Applied Life Sciences*, 5, s. 1411-1420.
- Sakarya, Ş., Çalış, N., & Kayacan, M. A. (2018). Temettü Ödeme Duyurularının Hisse Senedi Fiyatlarına Etkisinin Ölçülmesi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. *Sakarya İktisat Dergisi*, 7(2), s. 92-106.

- Sümer, H., & Perek, A. A. (2013). Bilançolarda Cari Oranın Önemi ve Hesaplanması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 6(1), s. 47-61.
- Şenel, S., & Alatlı, B. (2014). Lojistik Regresyon Analizinin Kullanıldığı Makaleler Üzerine Bir İnceleme. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(1), s. 35-52.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Boston, USA: Pearson Education Inc.
- Türkan Uludağ, E. (2019). Stok Değerleme Yöntemlerinin Mali Tablolara Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ulusal, H., & Doğan, İ. (2008). Muhasebe Politikası Seçimi: Pozitif Muhasebe Teorisi ve Ekonomik Belirleyiciler- Ampirik Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), s. 229-254.
- Uluslan, H. (2007). Muhasebe Politikası Seçiminin Ekonomik Belirleyicileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(02), s. 167-198. doi:10.1501/SBFder_0000002024
- Uyar, U. (2015). Finansal Raporlama Standartları'nın Piyasa Değerini Açıklama Gücü Üzerine Etkisi. *Doktora Tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ürkmez, M. (2017). Şirketlerin Muhasebe Politikalarının Şirket Değerlemesine Etkisinin Ortaya Konulması ve Öneriler. *Doktora Tezi*. İstanbul: Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Varıcı, İ., & Kalıpçı Çağırın, F. (2015, Ocak). Muhasebe Politikalarının Seçimine Etki Eden Faktörler: Borsa İstanbul (BIST)'da Bir Uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, s. 91-107.
- Watts, L. R. (1977). Corporate Financial Statements, A Product of the Market and Political Processes. *Australian Journal of Management*, 2(1), s. 53-75.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1990). Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective. *The Accounting Review*, 65(1), s. 131-156.

- Watts, R., & Zimmerman, J. (1978). Towards a Possitive Theory of the Determination of Accounting Standards. *The Accounting Review*, 3(1), s. 112-134.
- Welch, E. (2003). The Relationship Between Ownership Structure and Performance in Listed Australian Companies. *Australian Journal of Management*, 28(3), s. 287-305.
- Wong, N. (2005). Determinants of the Accounting Change for Income Tax. *Journal of Business Finance & Accounting*, 32(5), s. 1171-1196.
- Yalkın, Y. (1995). Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDEST) ve Ulusal Standartların Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, s. 259-270.
- Yılmaz, B. B. (2013, Nisan). Türkiye'deki Halka Açık Konaklama Şirketlerinin Muhasebe Politikalarının Belirlenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s. 97-118.
- Yünlü, M. (2020). Türkiye'deki Muhasebe Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*(18), s. 180-192.

ÖZET

Günümüzde muhasebe, bir işletmenin iç ve dış paydaşlarına, işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçları hakkında gereken bilgiyi sağlayan bilimsel bir sistemdir. İşletmeler, muhasebe sistemlerini kendi gereksinimlerine ve hedeflerine göre düzenleyebilirler. Bu sistem, bilgi sunmanın yanı sıra faaliyetleri kontrol etme ve geleceğe dair tahminler yapma gibi işlevleri de içermektedir. İşletmeler, muhasebe politikalarını belirli ilkeler, esaslar, gelenekler ve kurallar çerçevesinde seçerler ve bu politikaların finansal sonuçlar üzerinde önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir. Farklı muhasebe yöntemlerinin varlığı, karar vericilerin seçim yapma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu yöntemlerle kayıtlar tutulur ve elde edilen finansal durum bilgi kullanıcılarına aktarılır. Türkiye Finansal Raporlama Standartları'ndaki değişiklikler ve çeşitli muhasebe politikalarının kullanımı göz önüne alındığında, seçilen muhasebe politikalarının incelenmesi önem arz etmektedir.

Önceki çalışmaların genellikle belirli sektörler üzerinde yoğunlaştığı fakat işletmelerin farklı sektörlerde olmalarına rağmen benzer muhasebe politikaları tercih ettiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada, BİST 100 Endeksi'nde yer alan işletmelerin farklı sektörlerdeki muhasebe politikaları profillerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, işletmelerin muhasebe politikalarını etkileyen faktörlerin analizi için yeni değişkenler eklenmiştir.

Bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde uluslararası muhasebe ve finansal raporlamanın gelişimi ile Türkiye Muhasebe Standartları'ndaki muhasebe politikaları ve seçimine etki eden faktörler incelenmiştir. İkinci bölümde, literatürdeki çalışmalar özetlenmiş ve araştırmanın amacı, kapsamı, hipotezleri, örneklem, metodoloji, dönem ve kısıtlar açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgular ise işletmelerin tercih ettiği muhasebe politikaları ve bu tercihleri etkileyen faktörler olarak iki ana başlık altında raporlanmıştır. Bulgular, sektörlerle göre incelenmiş ve son olarak analizler yorumlanmıştır.

Çalışma kapsamında işletmelerin sektörel bazda tercih ettiği muhasebe politikalarının tespit edilebilmesi için 15 muhasebe politikası ele alınmıştır. Bunlar; araştırma ve değerlendirme varlıklarının sonraki ölçümü, kapsamlı

gelir tablosunun sunum biçimi, kapsamlı gelir tablosu formatı, stok değerlendirme yönteminin seçilmesi, işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarının raporlanması, finansal kuruluşlar dışındaki işletmeler için faiz gelir ve giderleri ile temettülerin sınıflandırılması, temettü ödemelerine ilişkin nakit akışlarının sınıflandırılması, maddi duran varlıkların sonraki ölçümleri, maddi duran varlıkların amortisman yönetiminin seçilmesi, devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesi, parasal olmayan devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesi, varlıklara ilişkin devlet teşviklerinin finansal tablolarda sunulması, gelirlere ilişkin devlet teşviklerinin finansal tablolarda sunulması, maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri, maddi olmayan duran varlıkların amortisman yönteminin seçilmesi ve yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümleridir. Bunun yanı sıra muhasebe politikalarının seçimini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi için ise stok değerlendirme yönteminin seçilmesi, maddi duran varlıkların sonraki ölçümleri, maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri ve yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümleri dikkate alınmıştır. Bu bağlamda oluşturulan hipotezler aşağıda yer almaktadır.

H1: BİST100 endeksinde yüksek kaldıraç oranına sahip olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

H2: BİST100 endeksinde işletme büyüklüğü fazla olan işletmenin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri düşüktür.

H3: BİST100 endeksinde kârlılık oranı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

H4: BİST100 endeksinde sahiplik yoğunluğu az olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

H5: BİST100 endeksinde yatırım fırsatları yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

H6: BİST100 endeksinde özel amaçlı yatırımları yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimalleri yüksektir.

H7: BİST100 endeksinde banka kredileri yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali yüksektir.

H8: BİST100 endeksinde işgücü yüksek olan şirket yöneticilerinin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali düşüktür.

H9: BİST100 endeksinde finansal borçları içerisinde kısa vadeli finansal borçları yüksek olan şirket yöneticilerinin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali yüksektir.

H10: BİST100 endeksinde cari oranı yüksek olan şirket yöneticilerinin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali düşüktür.

H11: BİST100 endeksinde aktif kârlılık oranı yüksek olan şirket yöneticilerinin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimali düşüktür.

Araştırma kapsamında BIST100 endeksinde yer alan işletmelerin sektörler bazında tercih ettikleri muhasebe politikaları, işletme ilgili muhasebe politikalarından hangisini seçmiş ise o muhasebe politikasına '1' seçmemiş ise '0' verilerek belirlenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde imalat ve finans sektörleri dışındaki diğer sektörlerin varlıklarının sonraki ölçümlerinde maliyet modelini tercih ettiğini göstermektedir. Gelir tablosu sunumunda ise sektörler arasında farklılıklar bulunmaktadır. İmalat ve finans sektörlerinde ikili tablo kullanılırken, diğer sektörlerde genellikle tek tablo tercih edilmektedir. Ancak, kapsamlı gelir tablosunun formatı tüm sektörlerde genellikle aynıdır. Stok değerlendirme yöntemi seçiminde ve nakit akışlarının raporlanmasında sektörler arasında belirgin bir farklılık gözlenmemiş, tüm sektörler ağırlıklı ortalama maliyet yaklaşımını tercih ettiği görülmüştür. Faiz gelirlerinin sınıflandırılmasında finansal kuruluşlar dışındaki işletmelerde sektörler göre farklı tercihler bulunmaktadır. Maddi ve maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümlerinde genellikle tüm sektörlerde benzer tercihler yapılmakta olup doğrusal amortisman yöntemi kullanılmaktadır. Devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesinde tüm sektörler gelir yaklaşımını benimsediği görülmüştür. Bununla birlikte maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümünde yine tüm sektörler bazında farklılık tespit edilmemiş olup ağırlıklı olarak maliyet modelinin kullanıldığı görülmüştür. Yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde ise imalat ve finans sektörlerinde gerçeğe uygun değer modeli tercih edilirken

imalat ve finans sektörleri dışında kalan diğer sektörlerde maliyet modelinin tercih edildiği bulgusu elde edilmiştir.

BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin muhasebe politikası seçimleri ile ilgili elde edilen bulgulara göre örnekleme yer alan şirketlerin %67'sinin gelir arttırıcı muhasebe politikaları seçme eğiliminde olduğu görülmüştür. Muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla literatürde var olan değişkenlere ek olarak yeni değişkenler ile oluşturulan model aşağıda sunulmaktadır.

$$Y = a_0 + b_1 \text{Kaldıraç Oranı} - b_2 \text{İşletme Büyüklüğü} + b_3 \text{Kârlılık Oranı} + b_4 \text{Sahiplik Yoğunlaşması} + b_5 \text{Yatırım Fırsatları Seti} + b_6 \text{Özel Amaçlı Yatırımlar} + b_7 \text{Banka Kredileri} - b_8 \text{İşgücü} + b_9 \text{Kısa Vadeli Borçlar} - b_{10} \text{Cari Oran} - b_{11} \text{Aktif Kârlılık}$$

Oluşturulan model çerçevesinde Lojistik Regresyon Analizi ile veriler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kârlılık oranı yüksek olan şirketlerin gelir arttırıcı muhasebe politikaları seçme ihtimallerinin yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümünden 2015 yılında mezun oldu. 2016 yılında Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2019 yılında yüksek lisans mezunu olduktan sonra aynı yıl içerisinde Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine kabul edildi. 2020 yılı kısa bir süre Türkiye Halk Bankası bünyesinde servis asistanı olarak çalıştıktan sonra 2021 yılında Kırklareli Üniversitesi Lüleburgaz Meslek Yüksekokulu Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü'ne Öğretim Görevlisi unvanıyla atandı. Hâlâ aynı kurumda görevine devam etmektedir.